

PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS
2006 m. rugsėjo 27 d. *

Byloje T-322/01

Roquette Frères SA, įsteigta Lestrem (Prancūzija), atstovaujama advokatų O. Prost,
D. Voillemot ir A. Choffel,

ieškovė,

prieš

Europos Bendrijų Komisiją, iš pradžių atstovaujamą A. Bouquet, W. Wils,
A. Whelan ir F. Lelièvre, vėliau – A. Bouquet, W. Wils ir A. Whelan, padedamų
advokatų A. Condomines ir J. Liygonie,

atsakovė,

dėl prašymo, pirma, panaikinti 2001 m. spalio 2 d. Sprendimo K(2001) 2931
(galutinis), susijusio su EB 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo
procedūra (COMP/E-1/36.756 – Natrio gliukonatas), 1 ir 3 straipsnius tiek, kiek

* Proceso kalba: prancūzų.

juose nustatomas ieškovei skirtinos baudos dydis, antra, prašymo sumažinti baudą ir, trečia, prašymo grąžinti ieškovei neteisėtai iš jos išreikalautas sumas,

EUROPOS BENDRIJŲ PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS
(trečioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas J. Azizi, teisėjai M. Jaeger ir F. Dehousse,
posėdžio sekretorius I. Natsinas, administratorius,

atsižvelgęs i rašytinę proceso dalį ir įvykus 2004 m. vasario 18 d. posėdžiui,

priima šį

Sprendimą

Faktinės ginčo aplinkybės

- 1 *Roquette Frères SA* (toliau – *Roquette*) yra chemijos pramonėje veikianti bendrovė. Ji visų pirma gamina natrio gliukonatą.

- 2 Natrio gliukonatas yra kompleksonų – produktų, kurie pramoniniuose procesuose padaro metalo jonus neaktyvius – sudedamoji dalis. Minėti procesai apima pramoninį plovimą (butelių ir indų plovimas), paviršių apdirbimą (antikorozinis apdirbimas, riebalų pašalinimas, aliuminio ėsdinimas) ir vandens apdirbimą. Kompleksonai taip pat naudojami maisto, kosmetikos, farmacijos, popieriaus, betono ir kitose pramonės šakose. Natrio gliukonatas parduodamas visame pasaulyje, o konkurentai veikia pasaulinėse rinkose.
- 3 1995 m. bendras natrio gliukonato pardavimas pasaulyje sudarė apie 58,7 mln. eurų, o Europos ekonominėje erdvėje (EEE) – apie 19,6 mln. eurų. Susiklostant bylos faktinėms aplinkybėms, beveik visa pasaulinė natrio gliukonato gamyba buvo sutelkta penkiose įmonėse, t. y. *Fujisawa Pharmaceutical Co. Ltd* (toliau – *Fujisawa*), *Jungbunzlauer AG*, *Roquette*, *Glucona vof*, įmonės, kuri iki 1995 m. gruodžio mėn. buvo bendrai kontroliuojama *Akzo Nobel NV* (toliau – *Akzo*) priklausančios antrinės įmonės *Akzo Chemie BV* ir *Coöperatieve Verkoop- en Productievereniging van Aardappelmeel en Derivaten Avebe BA* (toliau – *Avebe*), ir *Archer Daniels Midland Co.* (toliau – *ADM*).
- 4 1997 m. kovo mėn. JAV Teisingumo ministerija pranešė Komisijai, kad atlikus tyrimą lizino ir citrinos rūgšties rinkoje, buvo pradėtas tyrimas ir natrio gliukonato rinkoje. 1997 m. spalio ir gruodžio mėn. bei 1998 m. vasario mėn. Komisija buvo informuota, kad *Akzo*, *Avebe*, *Glucona*, *Roquette* ir *Fujisawa* prisipažino dalyvavusius kartelyje dėl natrio gliukonato kainų nustatymo ir šio produkto pardavimo apimtys pasidalijimo JAV ir kitose rinkose. Sudarius sutartį su JAV teisingumo ministerija, šioms įmonėms JAV valdžios institucijos paskyrė baudas.
- 5 1998 m. vasario 18 d. Komisija, remdamasi 1962 m. vasario 6 d. Tarybos reglamento Nr. 17, Pirmojo reglamento, įgyvendinančio Sutarties (81) ir (82) straipsnius

(OL 13, 1962, p. 204), 11 straipsniu, pagrindiniams natrio gliukonato gamintojams, importuotojams ir pirkėjams Europoje išsiuntė prašymus pateikti informacijos.

- 6 Atsakydama į prašymą pateikti informacijos, *Fujisawa* susisiekė su Komisija ir nurodė, kad ji atliekant minėtą tyrimą bendradarbiavo su JAV valdžios institucijomis ir yra pasirengusi bendradarbiauti su Komisija pagal 1996 m. liepos 18 d. Komisijos pranešimą dėl baudų neskyrimo arba sumažinimo kartelių atvejais (OL C 207, 1996, p. 4, toliau – Pranešimas dėl bendradarbiavimo). Po 1998 m. balandžio 1 d. susitikimo su Komisija 1998 m. gegužės 12 d. *Fujisawa* pateikė rašytinį pareiškimą ir tam tikrus dokumentus, tarp kurių buvo kartelio istorijos santrauka.
- 7 1998 m. rugsėjo 16 ir 17 d. Komisija, remdamasi Reglamento Nr. 17 14 straipsnio 3 dalimi, atliko tyrimus *Avebe*, *Glucona*, *Jungbunzlauer* ir *Roquette* patalpose.
- 8 1998 m. lapkričio 10 d. Komisija išsiuntė ADM prašymą pateikti informacijos. 1998 m. lapkričio 26 d. ADM išreiškė norą bendradarbiauti su Komisija. Per 1998 m. gruodžio 11 d. susitikimą ADM „bendradarbiaudama pirmą kartą (pateikė) informacijos“. Įmonės pareiškimas ir su byla susiję dokumentai Komisijai buvo pateikti 1999 m. sausio 21 dieną.
- 9 1999 m. kovo 2 d. Komisija nusiuntė *Glucona*, *Roquette* ir *Jungbunzlauer* prašymus pateikti išsamios informacijos. 1999 m. balandžio 14, 19 ir 20 d. laiškais jos išreiškė norą bendradarbiauti su Komisija ir pateikė jai tam tikros informacijos apie kartelį. 1999 m. spalio 25 d. Komisija paprašė ADM, *Fujisawa*, *Glucona*, *Roquette* ir *Jungbunzlauer* pateikti papildomos informacijos.

- 10 2000 m. gegužės 17 d. Komisija, remdamasi jai pateikta informacija, *Roquette* ir kitoms suinteresuotosioms įmonėms išsiuntė pranešimą apie kaltinimus dėl EB 81 straipsnio 1 dalies ir Europos ekonominės erdvės susitarimo (toliau — EEE susitarimas) 53 straipsnio 1 dalies pažeidimo. *Roquette* ir kitos suinteresuotosios įmonės, atsakydamos į Komisijos kaltinimus, pateikė savo rašytines pastabas. Nė viena iš šių įmonių neprašė surengti posėdžio, taip pat neginčijo pranešime apie kaltinimus nurodytų faktų teisingumo.
- 11 2001 m. gegužės 11 d. Komisija išsiuntė *Roquette* ir kitoms suinteresuotosioms įmonėms prašymus pateikti papildomos informacijos.
- 12 2001 m. spalio 2 d. Komisija priėmė sprendimą C(2001) 2931 (galutinis) dėl EB 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūros (COMP/E-1/36.756 – Natrio gliukonatas) (toliau – ginčijamas sprendimas). Apie sprendimą *Roquette* buvo pranešta 2001 m. spalio 10 d. laišku.
- 13 Ginčijamame sprendime, be kitų, yra šios nuostatos:

„1 straipsnis

(*Akzo*), (*ADM*), (*Avebe*), (*Fujisawa*), (*Jungbunzlauer*) ir (*Roquette*), nuo 1994 m. sausio 1 d. dalyvaudamos susitarime ir (arba) nuolatiniuose suderintuose veiksmuose natrio gliukonato sektoriuje, pažeidė EB <...> 81 straipsnio 1 dalį ir EEE susitarimo 53 straipsnio 1 dalį.

Pažeidimas truko:

- (*Akzo*), (*Avebe*), (*Fujisawa*) ir (*Roquette*) atveju nuo 1987 m. vasario mėn. iki 1995 m. birželio mėn.,
- (*Jungbunzlauer*) atveju nuo 1988 m. gegužės mėn. iki 1995 m. birželio mėn.,
- (ADM) atveju nuo 1991 m. birželio mėn. iki 1995 m. birželio mėn.

<...>

3 straipsnis

Už 1 straipsnyje nurodytą pažeidimą skiriamos tokios baudos:

a) (<i>Akzo</i>)	9 mln. eurų
b) (ADM)	10,13 mln. eurų
c) (<i>Avebe</i>)	3,6 mln. eurų
d) (<i>Fujisawa</i>)	3,6 mln. eurų
e) (<i>Jungbunzlauer</i>)	20,4 mln. eurų
f) (<i>Roquette</i>)	10,8 mln. eurų.

<...>“

- 14 Baudų dydžiams apskaičiuoti Komisija ginčijamame sprendime taikė metodiką, pateiktą Baudų, skiriamų pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį ir EAPB sutarties 65 straipsnio 5 dalį, nustatymo metodo gairėse (OL C 9, 1998, p. 3, toliau – gairės) ir Pranešimą dėl bendradarbiavimo.
- 15 Visų pirma Komisija, atsižvelgdama į pažeidimo sunkumą ir trukmę, nustatė pradinį baudos dydį.
- 16 Šiomis aplinkybėmis dėl pažeidimo sunkumo Komisija visų pirma nusprendė, kad suinteresuotosios įmonės padarė labai sunkų pažeidimą, atsižvelgiant į jo pobūdį, konkrečią įtaką natrio gliukonato rinkai EEE ir atitinkamos geografinės rinkos dydį (ginčijamo sprendimo 371 konstatuojamoji dalis).
- 17 Komisija taip pat nusprendė, kad reikia atsižvelgti į realią ekonominę galią daryti žalą konkurencijai ir nustatyti tokią baudą, kuri užtikrintų atgrasantį poveikį. Todėl remdamasi suinteresuotųjų įmonių 1995 m. (paskutinių pažeidimo metų) natrio gliukonato pardavimo pasauline apyvarta, nurodyta minėtų įmonių joms atsakant į Komisijos prašymus pateikti informacijos, pagal kurią Komisija apskaičiavo atitinkamas šių įmonių rinkos dalis, Komisija suskirstė šias įmones į dvi kategorijas. Pirmajai kategorijai priskyrė įmones, kurios pagal jos turimus duomenis turėjo didesnes kaip 20 % pasaulinės natrio gliukonato rinkos dalis, t. y. *Fujisawa* (35,54 %), *Jungbunzlauer* (24,75 %) ir *Roquette* (20,96 %). Šioms įmonėms Komisija nustatė 10 mln. pradinį baudos dydį. Antrajai kategorijai ji priskyrė įmones, kurios pagal jos turimus duomenis turėjo mažesnes kaip 10 % pasaulinės natrio gliukonato rinkos

dalį, t. y. *Glucona* (apie 9,5 %) ir ADM (9,35 %). Šioms įmonėms Komisija nustatė 5 mln. eurų pradinį baudos dydį, t. y. *Akzo* ir *Avebe*, kurios bendrai valdė *Glucona*, – po 2,5 mln. eurų kiekvienai (ginčijamo sprendimo 385 konstatuojamoji dalis).

18 Be to, norėdama užtikrinti atgrasantį baudos poveikį ir atsižvelgdama į tai, kad didelės įmonės turi teisinių ir ekonominių žinių ir infrastruktūrą, leidžiančių joms geriau suprasti jų pažeidimo pobūdį ir su tuo susijusias pasekmes pagal konkurencijos teisę, Komisija pakoregavo šį pradinį dydį. Todėl, atsižvelgdama į suinteresuotųjų įmonių dydį ir bendrus išteklius, Komisija ADM ir *Akzo* nustatytam pradiniam baudos dydžiui pritaikė 2,5 dauginimo koeficientą ir padidino šį pradinį dydį iki 12,5 mln. eurų ADM atveju ir iki 6,25 mln. eurų *Akzo* atveju (ginčijamo sprendimo 388 konstatuojamoji dalis).

19 Atsižvelgiant į kiekvienos įmonės padaryto pažeidimo trukmę, pradiniai baudų dydžiai buvo padidinti 10 % už kiekvienus metus, t. y. *Fujisawa*, *Akzo*, *Avebe* ir *Roquette* pagrindinė suma padidinta 80 %, *Jungbunzlauer* – 70 %, o ADM – 35 % ((ginčijamo sprendimo) 389–392 konstatuojamosios dalys).

20 Šitaip Komisija nustatė *Roquette* 18 mln. eurų pagrindinę baudą. ADM, *Akzo*, *Avebe*, *Fujisawa* ir *Jungbunzlauer* buvo nustatytos atitinkamai 16,88, 11,25, 4,5, 18 ir 17 mln. eurų pagrindinės baudos (ginčijamo sprendimo 396 konstatuojamoji dalis).

21 Antra, dėl sunkinančių aplinkybių *Jungbunzlauer* paskirta pagrindinė bauda buvo padidinta 50 % dėl to, kad ši įmonė vadovavo karteliui (ginčijamo sprendimo 403 konstatuojamoji dalis).

- 22 Trečia, Komisija išnagrinėjo ir atmetė kai kurių įmonių argumentus, kad šių įmonių atžvilgiu turėjo būti pripažintos lengvinančios aplinkybės (ginčijamo sprendimo 404–410 konstatuojamosios dalys).
- 23 Ketvirta, remdamasi Pranešimo dėl bendradarbiavimo B skyriumi, Komisija „labai sumažino“ (t. y. 80 %) *Fujisawa* baudą, kurią ši įmonė būtų gavusi, jei nebūtų bendradarbiavusi. Be to, Komisija nusprendė, kad ADM neatitiko minėto Pranešimo C skyriuje nustatytų sąlygų, kurios leistų „smarkiai sumažinti“ jos baudos dydį. Galiausiai remdamasi šio Pranešimo D skyriumi Komisija „gerokai sumažino“ (t. y. 40 %) ADM ir *Roquette* baudas ir 20 % *Akzo*, *Avebe* ir *Jungbunzlauer* baudas (ginčijamo sprendimo 418, 423, 426 ir 427 konstatuojamosios dalys).
- 24 2002 m. kovo 19 d. Komisija atšaukė tą savo ginčijamo sprendimo dalį, kuri buvo susijusi su *Jungbunzlauer*. 2004 m. rugsėjo 29 d. Komisija priėmė naują Sprendimą K (2004) 33598, susijusį su EB 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (COMP/E-1/36.756 – Natrio gliukonatas) (toliau – 2004 m. rugsėjo 29 d. Sprendimas), dėl *Jungbunzlauer* ir kitų trijų *Jungbunzlauer* grupės bendrovių (*Jungbunzlauer Ladenburg GmbH*, *Jungbunzlauer Holding AG* ir *Jungbunzlauer Austria AG*) ir paskyrė joms 19,04 mln. eurų baudą už dalyvavimą kartelyje natrio gliukonato sektoriuje. 2004 m. gruodžio 23 d. keturios pastarojo sprendimo adresatės pareiškė ieškinį dėl šio sprendimo Pirmosios instancijos teisme. Šis ieškiny Pirmosios instancijos teismo kanceliarijoje buvo užregistruotas kaip byla T-492/04.

Procesas ir šalių reikalavimai

- 25 Ši byla buvo pradėta *Roquette* ieškiniu, pateiktu Pirmosios instancijos teismo kanceliarijai 2001 m. gruodžio 20 dieną.

- 26 Remdamasis teisėjo pranešėjo pranešimu, Pirmosios instancijos teismas (trečioji kolegija) nusprendė pradėti žodinę proceso dalį ir, taikydamas proceso organizavimo priemones, numatytas Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 64 straipsnyje, raštu pateikė šalims klausimus, į kuriuos šios atsakė per nustatytą terminą.
- 27 Per 2004 m. vasario 18 d. posėdį buvo išklaustytos šalių nuomonės žodžiu.
- 28 Priėmus 2004 m. rugsėjo 29 d. Sprendimą dėl *Jungbunzlauer, Roquette* 2005 m. vasario 2 d. laišku paprašė, kad būtų imtasi proceso organizavimo priemonių pagal Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 64 straipsnio 4 dalį, o nepatenkinus pirmojo prašymo, kad Pirmosios instancijos teismas imtųsi visų reikalingų priemonių, pavyzdžiui, atnaujintų žodinę proceso dalį arba sujungtų bylas. Atsižvelgdamas į bendrąjį teisingumo gero administravimo principą, Pirmosios instancijos teismas, neatnaujinęs proceso, pasiūlė Komisijai pareikšti nuomonę dėl *Roquette* prašymo. 2005 m. kovo 11 d. laišku Komisija pranešė, kad, jos nuomone, *Roquette* prašymo tenkinti nereikia.
- 29 *Roquette* Pirmosios instancijos teismo prašo:
- panaikinti ginčijamo sprendimo 1 straipsnio dalį tiek, kiek jame nurodyta, kad pažeidimas truko nuo 1987 m. vasario mėn. iki 1995 m. birželio mėn.,
 - panaikinti ginčijamo sprendimo 3 straipsnį tiek, kiek *Roquette* skiriama 10,8 mln. eurų bauda,

- pasinaudoti savo neribota kompetencija ir sumažinti jai paskirtos baudos dydį,
- nurodyti, kad Komisija jai grąžintų neteisėtai išreikalautą baudos sumą (pagrindinę sumą ir 3,76 % palūkanas),
- priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

30 Komisija Pirmosios instancijos teismo prašo:

- atmesti ieškinį,
- priteisti iš *Roquette* bylinėjimosi išlaidas.

Dėl teisės

31 *Roquette* pateikti ieškinio pagrindai, kurie visi yra dėl jai paskirtos baudos dydžio nustatymo, visų pirma yra susiję su pažeidimo sunkumu, antra, pažeidimo trukme, trečia, lengvinančių aplinkybių buvimu, ketvirta, jos bendradarbiavimu per administracinę procedūrą ir, penkta, *ne bis in idem* principo taikymu atsižvelgiant į JAV valstybės institucijų jai paskirtas baudas.

I — *Dėl pažeidimo sunkumo*

A — *Ižanga*

- 32 Dėl Komisijos atlikto pažeidimo sunkumo vertinimo *Roquette* nurodo tris kaltinimus, pagrįstus, pirma, neteisingu apyvartos, į kurią reikia atsižvelgti, nustatymu, antra, neteisingu konkretaus kartelio poveikio nagrinėjamai rinkai vertinimu ir, trečia, neatsižvelgimu į *Roquette* elgesį.
- 33 Prieš nusprendžiant dėl šių kaltinimų pagrįstumo būtų naudinga priminti tam tikrus Komisijos ginčijamame sprendime nurodytus pažeidimo sunkumo vertinimo elementus.
- 34 Iš ginčijamo sprendimo matyti, kad siekdama įvertinti pažeidimo sunkumą Komisija visų pirma nusprendė, jog, atsižvelgiant į jo pobūdį, konkretų poveikį natrio gliukonato rinkai EEE ir atitinkamos geografinės rinkos dydį bei tai, kad šis pažeidimas neigiamai paveikė visą EEE, suinteresuotosios įmonės padarė labai sunkų pažeidimą (ginčijamo sprendimo 334–371 konstatuojamosios dalys).
- 35 Toliau Komisija nusprendė, kad suinteresuotosioms įmonėms reikia taikyti „skirtingas baudas, kad būtų atsižvelgta į kiekvienos realų ekonominį pajėgumą padaryti didelę žalą konkurencijai <...> ir nustatyti tokį baudos dydį, kuris turėtų didelį atgrasantį poveikį“. Tokiomis sąlygomis Komisija nurodė, kad ji atsižvelgs į konkrečią kiekvienos įmonės svarbą ir atitinkamai realų jos neteisėto elgesio poveikį konkurencijai (ginčijamo sprendimo 378 ir 379 konstatuojamosios dalys).

- 36 Vertindama šiuos elementus Komisija nusprendė remtis suinteresuotųjų įmonių natrio gliukonato pasauline pardavimo apyvarta per paskutinius pažeidimo metus, t. y. 1995 metus. Tada Komisija nusprendė: „(kadangi natrio gliukonato) rinka yra pasaulinė, ši apyvarta yra geriausias galimas pažeidime dalyvaujančių įmonių galimybių daryti didelę žalą kitiems bendrojoje ir (arba) EEE rinkoje veikiantiems ūkio subjektams rodiklis“ (ginčijamo sprendimo 381 konstatuojamoji dalis). Komisija pridūrė, kad, jos nuomone, šį metodo taikymą pagrindžia tai, jog kartelis buvo pasaulinis ir jo tikslas – pasidalyti rinką pasauliniu mastu bei išvengti konkurencijos tam tikrose EEE rinkos zonose. Be to, ji nusprendė, kad bet kurios kartelio dalyvės pasaulinė apyvarta leido suvokti jos įtaką viso kartelio veiksmingumui arba, atvirkščiai, įtaką jo nestabilumui, jei ta dalyvė jame nedalyvautų (ginčijamo sprendimo 381 konstatuojamoji dalis).
- 37 Atsižvelgdama į tai Komisija nusprendė suskirstyti įmones į dvi kategorijas, iš kurių vieną sudarė „trys pagrindiniai natrio gliukonato gamintojai, (kurių) turimos pasaulinės rinkos dalys buvo didesnės kaip 20%“, o kitą – įmonės, „kurių turimos pasaulinės natrio gliukonato rinkos dalys buvo daug mažesnės (mažiau nei 10%)“ (ginčijamo sprendimo 382 konstatuojamoji dalis). Taip Komisija įmonėms, priklausančioms pirmai kategorijai, t. y. *Fujisawa*, *Jungbunzlauer* ir *Roquette*, kurių rinkos dalys buvo atitinkamai apie 36, 25 ir 21 %, nustatė 10 mln. eurų pradinį baudos dydį, o antrai kategorijai priklausančioms įmonėms, t. y. *Glucona* ir *ADM*, kurios kiekviena turėjo apie 9 % rinkos, nustatė 5 mln. eurų pradinį baudos dydį. Kadangi *Glucona* bendrai priklausė *Akzo* ir *Avebe*, Komisija kiekvienai iš šių bendrovių nustatė 2,5 mln. eurų pradinį baudos dydį (ginčijamo sprendimo 385 konstatuojamoji dalis).
- 38 Norėdama užtikrinti didelį atgrasantį baudos poveikį ir atsižvelgdama į tai, kad didelės įmonės turi teisinių bei ekonominių žinių ir infrastruktūrą, leidžiančių joms geriau įvertinti jų pažeidimo pobūdį ir su tuo susijusias pasekmes konkurencijos teisės požiūriu, Komisija pakoregavo šį pradinį dydį. Todėl, atsižvelgdama į susijusių įmonių dydį ir bendrus išteklius, Komisija *ADM* ir *Akzo* nustatytam pradiniam

baudos dydžiui pritaikė 2,5 dauginimo koeficientą ir padidino šį pradinį dydį iki 12,5 mln. eurų ADM atveju ir iki 6,25 mln. eurų *Akzo* atveju (ginčijamo sprendimo 388 konstatuojamoji dalis).

B — *Dėl apyvartos nustatymo*

1. Šalių argumentai

39 *Roquette* iš esmės tvirtina, kad Komisija neteisingai nustatė apyvartą, į kurią turi būti atsižvelgta apskaičiuojant pagrindinį baudos dydį. *Roquette* mano, kad šio klaidingo Komisijos vertinimo priežastis yra tai, jog Komisija atsižvelgė į apyvartą, apimančią jos „pokristalizacinių tirpalų“ apyvartą, nors Komisija buvo pripažinusi, kad natrio gliukonato rinka, į kurią buvo atsižvelgta kartelio atveju, neapėmė „pokristalizacinių tirpalų“.

40 Priminusi, kad „pokristalizaciniai tirpalai“ nepatenka į ginčijamo sprendimo taikymo sritį, *Roquette* pabrėžia, kad iš jos 1999 m. lapkričio 19 d. laiško ir 1999 m. gegužės 3 d. atsakymo į Komisijos 1999 m. kovo 2 d. prašymą pateikti informacijos bei 2000 m. liepos 25 d. pastabų dėl pranešimo apie kaltinimus matyti, kad jos gaminamas skystos formos natrio gliukonatas atitinka tik „pokristalizacinį tirpalą“, pagamintą specifiniu gamybos būdu, ir kad todėl jis skiriasi nuo konkurentų natrio gliukonato. Šiuo pagrindu ji ginčija, kad Komisija negalėjo suprasti, jog *Roquette* nurodytas „skystasis gliukonatas“ atitiko „pokristalizacinį tirpalą“, o ne skystos formos natrio gliukonatą, kurį gamina jos konkurentai. Šiuo atžvilgiu ji taip pat nurodo Komisijos poziciją, kurios ši laikėsi savo atsiliepime į ieškinį, kurnumanomai pripažino, kad tai, ką *Roquette* vadina „pokristalizaciniu tirpalu“, nėra tas pats, kas skystos formos natrio gliukonatas.

- 41 *Roquette* ginčija, kad „pokristalizacinio tirpalo“ nepaminėjimas jos 1999 m. gegužės 3 d. ir 2001 m. gegužės 21 d. atsakymuose į 1999 m. kovo 2 d. ir 2001 m. gegužės 11 d. prašymus pateikti informacijos gali pateisinti tai, jog Komisija nedaro skirtumo tarp „pokristalizacinio tirpalo“ ir skystos formos natrio gliukonato. Ji pabrėžia atsakiusi į prašymus pateikti informacijos laikydamosi Komisijos nustatyto modelio, pagal kurį tarp „skystojo gliukonato“ ir „pokristalizacinio tirpalo“ nedaromas skirtumas. Be to, *Roquette* manymu, jos atsakymuose pateikta informacija, įskaitant ir apyvartą, turėjo būti vertinama atsižvelgiant į ankstesnius paaiškinimus, kuriuose nurodoma, kad kartelis neapėmė jos skystojo gliukonato. Šiuo atžvilgiu ji taip pat remiasi *Fujisawa* 1998 m. gegužės 12 d. atsiliepimu į ieškinį, kuriame, jos manymu, pripažįstama, kad „pokristalizacinis tirpalas“ nėra galutinis produktas ir kartelis jo neapėmė. Galiausiai *Roquette* mano, kad tai, jog šalys nepaminėjo, jog kartelis neapima skystojo *Roquette* natrio gliukonato, netrukdo visoms trečiosioms šalims ir Komisijai pripažinti, kad kartelis neapima „pokristalizacinio tirpalo“. Todėl, *Roquette* manymu, Komisija galėjo žinoti, kad *Roquette* vadinamas „skystasis gliukonatas“ iš tikrųjų buvo „pokristalizacinis tirpalas“.
- 42 Taigi *Roquette* tvirtina negalėjusi numanyti, kad Komisija nesugebės suprasti jos skystojo natrio gliukonato pobūdžio ir kad jeigu Komisija manė turinti nepakankamai informacijos, nepaprašiusi reikiamų paaiškinimų dėl skirtumo tarp *Roquette* gaminamo „skystojo gliukonato“ ir kitų įmonių gliukonato, ji nebuvo rūpestinga apskaičiuodama apyvartą (1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *Gruber + Weber prieš Komisiją*, T-310/94, Rink. p. II-1043, 242 punktą). *Roquette* manymu, jei Komisija būtų rūpestingesnė, ji būtų galėjusi gauti kitų dokumentų, paliudijančių, kad *Roquette* gamina „pokristalizacinį tirpalą“. Galiausiai *Roquette* nurodo jos generalinio direktoriaus pažymą, patvirtinančią, kad *Roquette* gaminamas skystas natrio gliukonatas atitinka „pokristalizacinį tirpalą“ ir kad ši įmonė negamina jokio kito skystojo natrio gliukonato, išskyrus jo „pokristalizacinį tirpalą“.
- 43 Be to, *Roquette* mano, kad, remiantis teismų praktika, klausimo dėl atsakomybės už klaidą, padarytą apskaičiuojant baudą, nagrinėjimas neturi reikšmės ir kad,

atsižvelgiant į klaidą, bauda bet kuriuo atveju turi būti atitinkamai sumažinta (1999 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Aristrain prieš Komisiją*, T-156/94, Rink. p. II-645, 584–586 punktai).

- 44 Taigi *Roquette* mano, kad jos apyvarta, į kurią reikia atsižvelgti nustatant baudos dydį, neturėtų apimti jos „pokristalizacinio tirpalo“ pardavimo. Apyvarta, į kurią atsižvelgiama ginčijamo sprendimo 48 straipsnyje apskaičiuojant pagrindinį baudos dydį, apima *Roquette* gaminamo „pokristalizacinio tirpalo“ apyvartą.
- 45 Dėl šios Komisijos vertinimo klaidos *Roquette* produkto, kuris yra pažeidimo objektas, apyvarta mažesnė nei ta, į kurią buvo atsižvelgta. Dėl šios vertinimo klaidos Komisija veikė pažeisdama savo pačios ir teisingumo Teismo šioje srityje nustatytas taisykles ir lygybės bei proporcingumo principus. Todėl *Roquette* neturėtų būti priskiriama „pirmajai kategorijai“ gamintojų, kurių rinkos dalys yra didesnės kaip 20 % ir kuriems skiriama pagrindinė bauda sudaro 10 mln. eurų, o Komisijos paskirta bauda yra per didelė.
- 46 *Roquette* taip pat primena, kad pagal teismų praktiką apyvarta yra esminis veiksnys vertinant kiekvienos kartelyje dalyvaujančios įmonės svarbą ir kad kaip į pažeidimo dydžio rodiklį gali būti atsižvelgiama tik į apyvartą, gaunamą už prekes, dėl kurių buvo sudarytas kartelis (1983 m. birželio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją*, 100/80–103/80, Rink. p. 1825, 120 punktas; šio sprendimo 42 punkte minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Gruber + Weber prieš Komisiją* 237 punktas ir 1999 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *Ensidesa prieš Komisiją*, T-157/94, Rink. p. II-707). Ji mano, kad tos pačios baudos išlaikymas sumažėjus apyvartai, atmetus su „pokristalizaciniu tirpalu“ susijusią apyvartą, pažeidžia vienodo požiūrio ir proporcingumo principus. Be to, ji primena, kad Pirmosios instancijos teismas, nustatydamas baudas, dėl savo turimos neribotos kompetencijos neprivalo atsižvelgti į Komisijos nuomonę dėl baudos nustatymo.

- 47 Komisija atmeta visus *Roquette* argumentus. Ji nurodo niekaip negalėjusi žinoti, kad *Roquette* gaminamas skystasis natrio gliukonatas yra „pokristalizacinis tirpalas“. Komisijos teigimu, šiuo atžvilgiu *Roquette* tyčia siekė, kad šis klausimas išliktų neaiškus. Norėdama pagrįsti šį tvirtinimą, ji remiasi 1999 m. gegužės 3 d. ir 2001 m. gegužės 21 d. *Roquette* atsakymais į prašymus pateikti informacijos ir prie 1999 m. lapkričio 19 d. *Roquette* laiško pridėtu komerciniu dokumentu. Komisija pažymi, kad kiekviename iš šių dokumentų *Roquette* kalba apie skystąjį natrio gliukonatą, nepatikslingai, kad tai yra „pokristalizacinis tirpalas“. Be to, tai, kad *Roquette* 1999 m. lapkričio 19 d. laiške paminėtas skystasis natrio gliukonatas ir „pokristalizacinis tirpalas“, neleidžia užtikrintai daryti išvados, jog *Roquette* prekiaavo tik skystuoju „pokristalizacinio tirpalo“ tipo natrio gliukonatu. Komisija pažymi, kad *Roquette* žinojo, jog prašymais pateikti informacijos buvo siekiama įvertinti kartelio paveiktą rinką, kad būtų galima apskaičiuoti baudas. Todėl ji mano, kad yra mažai tikėtina, jog *Roquette*, atsakydama į prašymus pateikti informacijos, nenurodė jos skystojo natrio gliukonato pobūdžio, nes vadovavosi jai pateiktu pavyzdžiu ir baiminosi, kad nukrypusi nuo joneįvykdys savo pareigos bendradarbiauti. Komisija ginčija šio sprendimo 42 punkte minėto sprendimo *Gruber + Weber prieš Komisiją*, kuriuo rėmėsi *Roquette*, tinkamumą, nes šioje byloje nagrinėjamu atveju *Roquette* ją suklaidino. Galiausiai Komisija pažymi, kad nė viena iš kartelio dalyvių proceso metu nenurodė, jog kartelis galėjo neapimti *Roquette* gaminamo skystos formos natrio gliukonato.
- 48 Papildomai Komisija pabrėžia, kad net jeigu į skystos formos *Roquette* gaminamą produktą nebūtų atsižvelgta apskaičiuojant jos apyvartą, tai neturėtų įtakos Komisijos nustatytam 10 mln. eurų pradiniam baudos dydžiui.
- 49 Šiuo atžvilgiu ji nurodo, kad bauda turi būti proporcinga pažeidimo sunkumui ir trukmei, o ne pačios įmonės apyvartai. Gairėse numatoma, kad šį sunkumą reikia vertinti atsižvelgiant į pažeidimo pobūdį, įtaką rinkai, jeigu ji gali būti įvertinta, ir atitinkamos geografinės rinkos dydį. Be to, gairių 1 punkto A dalyje ir teismų praktikoje pripažįstama, kad vienodo požiūrio principas tam tikrais atvejais gali

lemti, jog atitinkamoms įmonėms bus skirtos skirtingos baudos, ir ši diferenciacija nepriklausys nuo konkrečių aritmetinių skaičiavimų (2001 m. gruodžio 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Acerinox prieš Komisiją*, T-48/98, Rink. p. II-3859, 90 punktas).

- 50 Šioje byloje nagrinėjamu atveju Komisija mano, kad net jei *Roquette* turima rinkos dalis būtų sumažinta nuo 20,96 % iki 17,4 %, *Roquette* vis dar būtų viena iš trijų didžiausių natrio gliukonato gamintojų, kuriai reikėtų nustatyti 10 mln. eurų pradinį baudos dydį. Ji gerokai lenktų ADM ir *Glucona* patronuojančias bendroves, kurių rinkos dalis mažesnė kaip 10 % ir kurioms buvo paskirta 5 mln. eurų bauda.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 51 Visų pirma reikia pažymėti, kad pagal ginčijamo sprendimo 34 ir 38 konstatuojamąsias dalis yra nustatyta, jog pažeidimo objektu esantis produktas yra natrio gliukonatas, kurį sudaro kietas natrio gliukonatas, skystas natrio gliukonatas ir gliukonato rūgštis, bet ne „pokristalizaciniu tirpalu“ vadinamas produktas.

- 52 Be to, iš ginčijamo sprendimo 48 ir 381 konstatuojamųjų dalių matyti, kad apyvarta, į kurią Komisija atsižvelgė, yra kartelio dalyvių atsakymuose į Komisijos prašymus pateikti informacijos nurodyta apyvarta, ir ši apyvarta atitinka kiekvieno iš kartelio dalyvių paskutiniaisiais pažeidimo metais, t. y. 1995 m., pasaulyje parduoto natrio gliukonato apyvartą. Taigi Komisija, remdamasi šiuo pagrindu, manė, jog 1995 m. *Roquette* natrio gliukonato apyvarta sudarė 12 293,62 mlrd. eurų, o tai reiškia, kad jos pasaulinės rinkos dalis sudaro 20,96 % (ginčijamo sprendimo 48 konstatuojamoji dalis).

- 53 Atsakydama į Pirmosios instancijos teismo raštu pateiktą klausimą, Komisija patvirtino, kad 12 293,62 mlrd. eurų suma atitiko 80 216 582 Prancūzijos frankų (FRF) sumą, kurią *Roquette* nurodė savo atsakyme į Komisijos 2001 m. gegužės 21 d. prašymą pateikti informacijos. Iš šio 2001 m. gegužės 21 d. pateikto atsakymo matyti, kad 80 216 582 FRF sumą, kuri rodo 1995 m. pasaulinę *Roquette* natrio gliukonato apyvartą, sudaro 1995 m. *Roquette* apyvartos už kietąjį natrio gliukonatą (60 517 501 FRF), skystos formos natrio gliukonatą (16 029 382 FRF) ir gliukonato rūgštį (3 669 699 FRF) suma.
- 54 Galiausiai *Roquette* prie savo dubliko pridėjo jos generalinio direktoriaus parengtą pažymą, kurioje nurodoma, kad 1995 m. ir anksčiau „skystojo gliukonato“ pavadinimu ji pardavinėjo tik „pokristalizacinį tirpalą“. Komisija neginčijo šio pareiškimo teisingumo nei savo triplike, nei atsakymuose į raštu pateiktus Pirmosios instancijos teismo klausimus, nei per teismo posėdį.
- 55 Todėl yra akivaizdu, kad *Roquette* apyvarta, į kurią Komisija atsižvelgė, apėmė „pokristalizacinio tirpalo“ pardavimo apyvartą, nors dėl šio produkto kartelis nebuvo sudarytas. Iš to matyti, kad *Roquette* apyvarta, į kurią buvo atsižvelgta nustatant baudos dydį, yra neteisinga. Taigi *Roquette* klaidingai paskirtos baudos dydis tinkamai neatspindi jos padėties produkto, esančio pažeidimo objekte, rinkoje.
- 56 Pirmosios instancijos teismui naudojantis savo neribota kompetencija, šios klaidos pasekmės bus vertinamos išnagrinėjus kitus *Roquette* nurodytus ieškinio pagrindus.

C — *Dėl konkrečios kartelio įtakos*

1. Pirminės pastabos

- 57 *Roquette* iš esmės tvirtina, kad Komisija neatsižvelgė į ribotą kartelio poveikį, kai vertino konkrečią jo įtaką nagrinėjamai rinkai. Todėl Komisija, pažeisdama Reglamento Nr. 17 15 straipsnį ir proporcingumo principą, prieštarauja savo pačios ir nusistovėjusiai teismų praktikai.
- 58 Šiuo atžvilgiu reikia priminti nusistovėjusią teismų praktiką, pagal kurią pažeidimų sunkumas yra nustatomas atsižvelgiant į daugelį aplinkybių, pavyzdžiui, konkrečias bylos aplinkybes ir jos kontekstą, tačiau privalomo ar baigtinio kriterijų, į kuriuos reikia atsižvelgti, sąrašo nėra (1996 m. kovo 25 d. Teisingumo Teismo nutarties *SPO ir kt. prieš Komisiją*, C-137/95 P, Rink. p. I-1611, 54 punktas; 1997 m. liepos 17 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Ferriere Nord prieš Komisiją*, C-219/95 P, Rink. p. I-4411, 33 punktas; 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *HFB ir kt. prieš Komisiją*, T-9/99, Rink. p. II-1487, 443 punktas).
- 59 Savo gairėse (1 punkto A dalies pirmoji pastraipa) Komisija nurodė, kad, vertindama pažeidimo sunkumą, ji atsižvelgė ne tik į jo pobūdį ir atitinkamos geografinės rinkos dydį, bet ir į „(pažeidimo) konkrečią įtaką rinkai, jeigu ši gali būti įvertinta“.
- 60 Šioje byloje nagrinėjamu atveju iš ginčijamo sprendimo 334–388 konstatuojamųjų dalių matyti, kad Komisija iš tikrųjų nustatė baudos dydį, apskaičiuotą remiantis

pažeidimo sunkumu, ir atsižvelgė į šiuos tris kriterijus. Tokiomis aplinkybėmis ji visų pirma nusprendė, kad kartelis turėjo „realų poveikį“ natrio gliukonato rinkai (ginčijamo sprendimo 371 konstatuojamoji dalis).

- 61 Ginčijamo sprendimo 340 konstatuojamojoje dalyje Komisija pateikė tokią analizę:

„Komisija mano, kad įmonių, kurios šiame sprendime nagrinėjama laikotarpiu turėjo daugiau kaip 90 % pasaulinės ir 95 % Europos natrio gliukonato rinkos, padarytas pažeidimas turėjo realios įtakos rinkai EEE, nes jis buvo kruopščiai vykdomas. Kadangi susitarimais buvo ribojami pardavimo kiekiai, nustatomos aukštesnės kainos nei būtų nusistovėjusios nesant jų ir ribojamas pardavimas tam tikriems klientams, šie susitarimai turėjo paveikti įprastą veiksmų eigą rinkoje, o kartu ir turėti poveikį šiai rinkai.“

- 62 Ginčijamo sprendimo 341 konstatuojamojoje dalyje ji pabrėžė, kad „kiek tai įmanoma, klausimas dėl susitarimų įgyvendinimo (buvo) atskirtas nuo klausimo dėl jų įtakos rinkai“, tačiau „vis dėlto neišvengiama, kad tam tikri faktiniai elementai, kuriais remiantis padarytos išvados šiais dviem klausimais, sutampa“.

- 63 Komisija pirmiausia nagrinėjo kartelio veikimą (ginčijamo sprendimo 342–351 konstatuojamosios dalys). Ji nusprendė, kad kartelio veikimas buvo įrodytas įvairiais elementais, susijusiais su pardavimo kvotomis, kurias ji laikė kartelio pagrindu. Be to, Komisija nurodė, kad „kartelio nuolatinis rūpestis buvo nustatyti tikslines ir (arba) minimalias kainas“, ir pridūrė mananti, kad „šios kainos (turėjo) turėti įtakos dalyvių elgesiui, nors jie ne visada jas nustatydavo tokias, kokias reikia“ (ginčijamo

sprendimo 348 konstatuojamoji dalis). Komisija nusprendė, kad „negalima abejoti dėl (kartelio) veikimo veiksmingumo“ (ginčijamo sprendimo 350 konstatuojamoji dalis).

- 64 Paskui Komisija įvertino pažeidimo įtaką natrio gliukonato rinkai. Šiuo klausimu ji pirmiausia nurodė ginčijamo sprendimo 34–41 konstatuojamosiose dalyse pateiktą atitinkamos rinkos vertinimą. Toliau, darydama nuorodą į ginčijamo sprendimo 235 ir 236 konstatuojamosiose dalyse pateiktą vertinimą, Komisija, remdamasi *Roquette* patalpose paimtomis dviem lentelėmis (toliau – grafikai) (ginčijamo sprendimo 354 konstatuojamoji dalis), pažymėjo:

„Kainų kitimas, matomas (grafikuose), rastuose tikrinant *Roquette*, rodo, kad kartelio dalyvių tikslas bent jau iš dalies buvo pasiektas. Abu (grafikai), iliustruojantys kainų (Prancūzijos frankais (FRF)) kitimą Europos natrio gliukonato rinkoje nuo 1977 m. iki 1995 m., rodo kritimą 1985 metais. Šis pokytis tikriausiai buvo susijęs su ankstesnio kartelio iširimu ir vėlesniu gamybinių pajėgumų naudojimo išaugimu. 1986 m. pabaigoje kainos sumažėjo beveik dvigubai, palyginti su 1985 m. pradžia. Labai tikėtina, kad susitarimų, kuriais buvo sukurtas naujas kartelis, taikymas nuo 1986 m. turėjo didelę reikšmę dideliame kainų išaugime (dvigubai) nuo 1987 m. iki 1989 metų. Kainoms nukritus 1989 m. (ne taip smarkiai kaip 1985 m.), jų lygis iki 1995 m. išliko apie 60 % didesnis nei 1987 metais.“

- 65 Ginčijamo sprendimo 235 ir 236 konstatuojamosiose dalyse, į kurias 354 konstatuojamojoje dalyje daroma nuoroda, Komisija pažymėjo:

„(235) Per patikrinimą *Roquette* patalpose paimti du dokumentai pakankamai aiškūs ir yra kartelio įtakos natrio gliukonato rinkai įrodymai. Juose yra

(grafikas), vaizduojantis vidutinę natrio gliukonato kainą Europoje nuo 1977 iki 1995 metų.

(236) (Vienas iš grafikų) akivaizdžiai vaizduoja, kad 1981 m. ir 1987 m., kai pradėjo veikti atitinkamai „pirmasis“ ir „antrasis“ karteliai, kainos smarkiai išaugo. Jos gerokai nukrito 1985 m., kuomet, pasitraukus *Roquette*, iširo „pirmasis kartelis“. Nuo 1987 m. iki 1989 m. natrio gliukonato kainos sparčiai augo; jos tapo dvigubai aukštesnės. Vėliau, nuo 1989 iki 1995 m., jos nusistovėjo 60 % aukštesnės, nei buvo nukritusios iki žemiausio lygio 1987 metais. Reikia pažymėti, kad, kitaip nei 1981–1986 m. laikotarpiu, natrio gliukonato kainos galėjo būti išlaikytos labai aukštos iki 1995 metų.“

⁶⁶ Galiausiai Komisija apibendrina, išnagrinėjo ir atmetė suinteresuotųjų šalių per administracinę procedūrą pateiktus argumentus, kuriais buvo siekiama paneigti Komisijos išvadą, padarytą atsižvelgus į *Roquette* patalpose paimtus grafikus. Dėl ADM argumentų, kuriais buvo tvirtinama, kad kaina būtų tokia pati, net jei ir nebūtų buvę kartelio, Komisija pažymėjo (ginčijamo sprendimo 359, 365 ir 369 konstatuojamosios dalys):

(359) <...> ADM pateikti argumentai įtikinamai neįrodo, kad kartelio veikimas negalėjo turėti jokios reikšmės kainų svyravimams. Nors ADM pasiūlytas scenarijus gali pasitvirtinti nesant kartelio, jis visiškai atitinka egzistuojantį susitarimą. Pajėgumų padidėjimas devintojo dešimtmečio viduryje galėjo būti tiek pirmojo kartelio (1981–1985) iširimo priežastis, tiek rezultatas. Dėl kitimo nuo 1987 m. pažymėtina, kad jis visiškai sutampa su kartelio atnaujinimu šiuo laikotarpiu. Todėl aplinkybė, kad natrio gliukonato kaina

pradėjo augti, negali būti visiškai paaiškinta tik konkurencija, tačiau turi būti aiškinama atsižvelgiant į dalyvių sudarytą susitarimą dėl minimalios kainos, rinkos dalių pasidalijimo ir informacijos bei priežiūros sistemos. Visi šie veiksniai turėjo įtakos sėkmingam kainų augimui.

<...>

- (365) (Vienas iš) pas *Roquette* rastų (grafikų) patvirtina, kad nuo 1991 m. iki 1995 m., t. y. tuomet, kai ADM dalyvavo kartelyje, kainos išliko stabilios arba nedaug sumažėjo. Niekas nerodo, kad kainos gerokai sumažėjo ir juo labiau kad jos buvo rentabilios. ADM pasitraukimas iš rinkos tikriausiai gali būti paaiškinamas rimtomis techninėmis problemomis, su kuriomis ji susidūrė iš karto prisijungusi prie kartelio ir kurios tęsėsi nuolat. Ji niekada nesugebėjo išnaudoti savo pardavimo kvotų.

<...>

- (369) Galiausiai yra neįtikėtina, kad šalys keletą kartų būtų nusprendusios susitikti įvairiose pasaulio vietose pasiskirstyti pardavimo kvotas, nustatyti kainas ir pasidalyti klientais per tokį ilgą laikotarpį, atsižvelgiant, be kita ko, į riziką, jeigu, jų nuomone, kartelis neturėjo arba turėjo ribotą įtaką natrio gliukonato rinkai.“

⁶⁷ Atsižvelgiant į šią analizę, įvairius *Roquette* pateiktus kaltinimus dėl Komisijos įrodinėjamos konkrečios kartelio įtakos galima suskirstyti pagal tai, ar jie yra susiję su Komisijos padarytomis išvadomis dėl kartelio veikimo, su veiksniais, į kuriuos

Komisija atsižvelgė įrodinėdama kartelio veikimą ir jo poveikį bei su tuo, kad, vertindama konkrečią kartelio įtaką, Komisija neatsižvelgė į kitus veiksnius.

2. Dėl to, kad Komisija pasirinko klaidingą būdą įrodyti, jog kartelis turėjo konkrečios įtakos rinkai

a) Šalių argumentai

- 68 Remdamasi savo tvirtinimais, susijusiais su veiksniais, į kuriuos Komisija atsižvelgė įrodinėdama kartelio veikimą ir poveikį, svarba, *Roquette* ginčija, kad Komisija gali įrodyti konkrečią įtaką remdamasi išvadomis dėl kartelio veikimo.
- 69 Viena vertus, *Roquette* atmeta Komisijos analizę, pateiktą ginčijamo sprendimo 340–351 konstatuojamosiose dalyse, kuriose ji tvirtina, kad dėl to, jog kartelis buvo kruopščiai vykdomas, jis turėjo paveikti įprastą elgesį, o veiksmingas susitarimų vykdymas nebūtinai reiškia tų pačių kainų ir (pardavimo) apimčių taikymą rinkoje, ir kad pakanka priartėjimo prie sutarto lygio. Kita vertus, *Roquette* ginčija ginčijamo sprendimo 369 konstatuojamojoje dalyje pateiktą Komisijos išvadą dėl įtakos rinkai buvimo, kurią ji padarė remdamasi nuolatiniais ilgą laiką trukusiais dalyvių susitikimais, nepaisant rizikos.
- 70 Komisija ginčija šių argumentų pagrįstumą.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 71 Visų pirma reikia priminti, kad pagal gairių 1 punkto A dalies pirmąją pastraipą, apskaičiuodama baudą pagal pažeidimo sunkumą, Komisija, be kita ko, atsižvelgia į „(pažeidimo) konkrečią įtaką rinkai, jeigu ji gali būti įvertinta“.
- 72 Šiuo atžvilgiu reikia išnagrinėti tikslią formuluotės „jeigu ji (konkreči įtaka) gali būti įvertinta“ reikšmę. Visų pirma reikia nustatyti, ar pagal šią formuluotę Komisija, apskaičiuodama baudų dydžius, gali atsižvelgti į konkrečią pažeidimo įtaką tik tuo atveju ir tik tiek, kiek ji gali kiekybiškai įvertinti šią įtaką.
- 73 Kaip teisingai nurodė Komisija, kartelio įtakos atitinkamai rinkai nagrinėjimas yra neišvengiamai susijęs su prielaidomis. Tokiomis aplinkybėmis Komisija turi išsiaiškinti, kokia būtų buvusi nagrinėjamo produkto kaina, jei nebūtų kartelio. Tačiau nagrinėjant realaus kainos kitimo priežastis yra pavojinga daryti kokias nors teorines išvadas apie kiekvienos iš jų vaidmenį. Reikia atsižvelgti į objektyvią aplinkybę, kad dėl kainų kartelio šalys atsisakė savo laisvės konkuruoti kainomis. Todėl kitų veiksnių nei šis savanoriškas kartelio šalių susilaikymas nuo veiksmų įtakos vertinimas yra neišvengiamai pagrįstas tikėtinomis, tačiau tiksliai kiekybiškai neįvertinamomis galimybėmis.
- 74 Tad Komisijos negalima kaltinti rėmusis konkrečia kartelio įtaka atitinkamai rinkai, nepaisant to, kad ji negalėjo kiekybiškai įvertinti šios įtakos ar pateikti skaičių šiuo klausimu, nes antraip šis kriterijus, į kurį atsižvelgiama nustatant baudos dydį, taptų neveiksmingas.

- 75 Todėl konkreti kartelio įtaka atitinkamai rinkai turi būti laikoma pakankamai įrodyta, jei Komisija gali pateikti konkrečių ir įtikinamų duomenų, su pagrįsta tikimybe patvirtinančių, kad kartelis turėjo įtakos rinkai.
- 76 Šioje byloje iš Komisijos atliktos analizės (žr. šio sprendimo 61–66 punktus) apibendrinimo matyti, kad, siekiant padaryti išvadą dėl kartelio „realaus poveikio“ rinkai, ši analizė pagrįsta dviem elementais. Viena vertus, ji nurodo, kad kartelio dalyviai kruopščiai vykdė kartelio susitarimus (visų pirma žr. ginčijamo sprendimo 340 konstatuojamąją dalį, pakartotą šio sprendimo 61 punkte) ir kad kartelis tęsėsi ilgai (ginčijamo sprendimo 369 konstatuojamoji dalis, pakartota šio sprendimo 66 punkte). Kita vertus, ji tvirtina, kad *Roquette* patalpose paimti grafikai rodo tam tikrą ryšį tarp kartelio nustatytų kainų ir kartelio dalyvių rinkoje taikomų realių kainų (ginčijamo sprendimo 354 konstatuojamoji dalis, pakartota šio sprendimo 64 punkte).
- 77 Visų pirma reikia pažymėti, kad Komisija konkrečią įtaką natrio gliukonato rinkai įvertino ne tik remdamasi veiksmingu kartelio veikimu. Iš tikrųjų, kaip tai matyti iš šio sprendimo nurodytų ginčijamo sprendimo ištraukų, Komisija siekė, kiek tai įmanoma, atskirai išnagrinėti kartelio veikimą ir jo konkrečią įtaką rinkai, iš esmės laikydamosi nuomonės, kad kartelio veikimas yra pirminė ir būtina, tačiau nebūtinai pakankama sąlyga įrodyti konkrečią jo įtaką (šiuo klausimu žr. ginčijamo sprendimo 341 konstatuojamąją dalį). Tiesa, ginčijamo sprendimo 341 konstatuojamojoje dalyje Komisija pripažino, jog buvo „neišvengiama, kad tam tikri faktiniai veiksniai, kuriais remiantis buvo padarytos išvados šiais dviem klausimais, sutampa“. Dėl šios priežasties, kaip tvirtina *Roquette*, Komisija ne visada vartojo tinkamas sąvokas

kiekvienoje savo analizės dalyje, tačiau Komisijos negalima kaltinti supainiojus kartelio veikimo su jo konkrečia įtaka rinkai. Be to, kadangi realus kartelio veikimas yra konkrečios kartelio įtakos pirminė sąlyga, jis yra pirmasis konkrečios kartelio įtakos požymis.

78 Taip pat Komisijos negalima kaltinti nusprendus, kad dėl to, jog kartelio dalyviai turi daugiau kaip 90 % pasaulinės ir 95 % EEE natrio gliukonato rinkos ir skiria daug pastangų šio kartelio susitarimų organizavimui, laikymuisi bei priežiūrai, kartelio veikimas yra svarbus poveikio rinkai požymis, nes (žr. šio sprendimo 167 punktą) šioje byloje Komisija analizavo ir kitus dalykus.

79 Be to, Komisija galėjo pagrįstai manyti, kad šio požymio reikšmė didėja ilgėjant kartelio trukmei. Iš tikrųjų norint, kad sudėtingas kartelis, kaip šioje byloje, susijęs su kainų nustatymu, rinkų pasidalijimu ir keitimusi informacija, sklandžiai veiktų, yra būtinos didelės administravimo bei valdymo išlaidos. Todėl Komisija galėjo pagrįstai manyti, kad tai, jog įmonės ilgą laikotarpį tęsė pažeidimą ir užtikrino jo administracinio valdymo veiksmingumą, nepaisydamos su tokiais neteisėtais veiksmais susijusios rizikos, rodo, kad kartelio dalyviai turėjo tam tikros naudos iš šio kartelio ir todėl šis kartelis turėjo konkrečią įtaką atitinkamoje rinkoje, net jei šios įtakos nebuvo įmanoma įvertinti kiekybiškai.

80 Iš to, kas nurodyta, reikia daryti išvadą, kad Komisija nepasirinko klaidingo metodo įvertinti konkrečią kartelio įtaką natrio gliukonato rinkai.

3. Dėl kaltinimų, grindžiamų veiksniais, į kuriuos atsižvelgė Komisija ir kurie patvirtina kartelio veikimą bei poveikį rinkai

a) Dėl įvairių kartelio etapų

Šalių argumentai

- ⁸¹ *Roquette* manymu, Komisija ginčijamame sprendime išskiria tris pažeidimo vykdymo etapus, t. y. „parengiamąjį“ etapą (nuo 1986 m. gegužės mėn. iki 1987 m. balandžio mėn.), „vykdymo“ etapą (nuo 1987 m. balandžio mėn. iki 1990 m. gegužės mėn., kai prie kartelio prisijungė ADM) ir „pabaigos“ etapą (nuo 1990 m. gegužės mėn. iki 1995 m. birželio mėn.). *Roquette* tvirtina, kad šis skirstymas tikriausia yra grindžiamas kartelio įtakos rinkai laipsniu ir kad Komisija netinkamai įvertino kartelio įtaką pirmajame ir paskutiniajame etapuose.
- ⁸² *Roquette* mano, kad parengiamajame etape nebuvo jokios realios antikonkurencinės įtakos atitinkamai rinkai, nes dalyviai šiame etape tik užmezgė ryšius ir susitarė dėl pagrindinių kartelio principų. Kadangi Komisija ginčijamo sprendimo 106 konstatuojamojoje dalyje pripažino, jog 1986 m. gegužės mėn. vykęs susitikimas neturėjo įtakos ir todėl į jį neturėjo būti atsižvelgta vertinant kartelio įtaką, *Roquette* mano, kad 1987 m. vasario 19–20 d. susitikimas irgi neturėjo įtakos, todėl Komisija taip pat neturėtų į jį atsižvelgti. *Roquette* tvirtinimu, per pastarąjį susitikimą buvo nustatyti tik kartelio principai, tačiau ne praktinė tvarka, kuri buvo nustatyta tik per 1987 m. balandžio 11–12 d. susitikimą. Todėl Komisija galėjo atsižvelgti į pažeidimo poveikį tik nuo 1987 m. balandžio mėn., o ne nuo 1987 m. vasario mėn., kaip ji tai padarė.

- 83 Be to, *Roquette* mano, kad Komisija, vertindama kartelio poveikį rinkai, neatsižvelgė į kartelio veikimo susilpnėjimą pabaigos etape. Komisija neatsižvelgė į kompensavimo sistemos persvarstymą dėl to, kad ADM negalėjo laikytis jai nuo prisijungimo prie kartelio momento priskirtų kvotų, nors Komisija pripažino šias aplinkybes ginčijamo sprendimo 100, 200 ir 209 konstatuojamosiose dalyse. Komisija taip pat neatsižvelgė į tai, kad principai, dėl kurių buvo susitarta susitikimų metu, visų pirma susiję su pardavimo duomenų perdavimu ir tuo, kaip dalyviai laikosi kvotų, nebuvo įgyvendinami. Visų pirma *Roquette* tvirtina, kad Komisija neatsižvelgė į jos atsisakymą dalyvauti išorinėje priežiūros sistemoje, o tai jai suteikė veiksmų laisvę.
- 84 Komisija prašo atmesti šiuos argumentus.

Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 85 Dėl to, kad nebuvo atsižvelgta į įvairius kartelio etapus, visų pirma reikia pažymėti, kad, priešingai nei tvirtina *Roquette*, Komisija nenustato kartelio įtakos lygio kiekviename jo etape. Iš tikrųjų iš ginčijamo sprendimo 352 ir kitų konstatuojamųjų dalių matyti, kad Komisija į kartelio įtaką atsižvelgė remdamasi vieninteliu laikotarpiu, apimančiu visą pažeidimo trukmę.
- 86 Be to, dėl kartelio įtakos nebuvimo kartelio parengiamajame etape reikia pripažinti, kad iš ginčijamo sprendimo matyti, jog 1987 m. vasario 19–20 d. Amsterdame vykusiam susitikime *Benckiser GmbH* (kuri 1988 m. *Jungbunzlauer* perdavė savo veiklą, susijusią su natrio gliukonatu), *Fujisawa*, *Glucona* ir *Roquette* sudarė bendrą pagrindinį susitarimą, kurio sąlygos turėjo būti svarstomos kitame susitikime,

turėjusiame įvykti po dviejų mėnesių Vankuveryje (ginčijamo sprendimo 109 ir 109 konstatuojamosios dalys), ir kad per 1987 m. balandžio 11–12 d. Vankuveryje vykusį susitikimą tos pačios šalys bei *Finnsugar* patikslino kartelio veikimo principus (ginčijamo sprendimo 112, 113, 115 ir 116 konstatuojamosios dalys).

- 87 Tačiau 1987 m. vasario 19–20 d. Amsterdame vykusiam susitikime dėl rinkos dalių nustatymo, įšaldymo ir laikymosi principo remiantis realiomis einamųjų metų ar dviejų ankstesniųjų metų pardavimo apimtimis buvo susitarta, kad bus remiamasi 1986 m. pardavimo duomenimis (ginčijamo sprendimo 108 konstatuojamoji dalis) ir kad rinkos dalys bus paskirstytos pagal tam tikrą skirstymo būdą. Pastarasis veiksnys yra nurodytas 1997 m. kovo 3 d. *Roquette* atstovo rašte, kurį *Roquette* pateikė Komisijai per administracinę procedūrą. Todėl 1987 m. vasario 19–20 d. Amsterdame vykusio susitikimo metu šalys susitarė bent jau dėl kai kurių praktinių sąlygų, o tai leido karteliui veikti iš dalies. Todėl jo veikimas nuo šios datos negali būti ginčijamas, nepaisant įvairių vėlesnių patikslinimų.
- 88 Dėl neatsižvelgimo į kartelio poveikio sumažėjimą kartelio pabaigos etape iš ginčijamo sprendimo neabejotinai matyti, kad tai, jog ADM nesilaikė kvotų, lėmė daug konfliktų tarp kartelio dalyvių ir reikalavimus atsisakyti kompensavimo sistemos (visų pirma žr. ginčijamo sprendimo 100, 200 ir 209 konstatuojamąsias dalis). Tačiau ADM nesugebėjimas įvykdyti pardavimo kvotų, kai kiti kartelio dalyviai riboja savo prekės pasiūlą, dar labiau sumažino natrio gliukonato pasiūlą rinkoje, o tai tik sustiprino kartelio įtaką.
- 89 Be to, dėl *Roquette* argumentų, susijusių su tuo, kad dalyviai nesilaikė įpareigojimo teikti duomenis, susijusius su jų pardavimu ir kvotų laikymusi pabaigos etape, reikia pažymėti, kad *Roquette*, siekdama pagrįsti šį argumentą, tenurodė savo atsisakymą dalyvauti išorinės priežiūros sistemoje, dėl kurios ji išlaikė veiksmų laisvę. Pagal nusistovėjusią teismų praktiką realūs įmonės veiksmai, kurių ji tvirtina ėmusi,

neturi reikšmės vertinant kartelio įtaką rinkai, nes turi būti atsižvelgiama tik į bendrą viso pažeidimo, kuriame ji dalyvavo, įtaką (1999 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni*, C-49/92 P, Rink. p. I-4125, 150 ir 152 punktai ir 2003 m. liepos 9 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją*, T-224/00, Rink. p. II-2597, 160 ir 167 punktai). Todėl argumentas dėl to, kad nebuvo atsižvelgta į kartelio įtakos sumažėjimą pabaigos etape, taip pat yra nepagrįstas.

90 Galiausiai bet kuriuo atveju, net jei paaiškėtų, kad kartelis parengiamojo ir pabaigos etapais neveikė, tai negali savaime patvirtinti, kad kartelis neturėjo įtakos rinkai. Kartelio įtaka nebūtinai yra sietina su jo trukme. Todėl negalima paneigti, kad jeigu ilgą laiką kartelio įtakos nėra, o per trumpą laiką jis sukelia labai rimtų pasekmių, šio kartelio įtaka yra tokia pat didelė kaip ir kartelio, turinčio tam tikrą poveikį per visą jo trukmę, įtaka. Todėl tai, kad tam tikrą laiką kartelio įtakos nėra arba ji nedidelė, net jeigu ir būtų įrodyta, nebūtinai reiškia, kad tokia įtaka yra mažesnė nei įtaka per visą kartelio laikotarpį.

91 Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, reikia atmesti *Roquette* kaltinimus, pagrįstus neatsižvelgimu į įvairius kartelio etapus.

b) Dėl kartelio tikslų neįvykdymo

Įžanga

92 *Roquette* taip pat mano, kad kartelis turėjo nedidelę realią įtaką „vykdymo“ etapu (nuo 1987 m. balandžio mėn. iki 1990 m. gegužės mėn.), ir Komisija tinkamai į tai

neatsižvelgė. Visų pirma *Roquette* tvirtina, kad nebuvo atsižvelgta į nedidelę kartelio įtaką, turint omenyje priežiūros sistemos sutrikimus ir kartelio tikslų – kvotų įvedimo, kainų nustatymo ir pasidalijimo klientais – neįgyvendinimą.

- 93 Šiuo atžvilgiu visų pirma reikia pažymėti, kad šioje byloje Komisija neįrodinėja kartelio įtakos remdamasi visišku šių tikslų įgyvendinimu. Komisija mano, kad visų pirma dalyvių pasikeitimas duomenimis, tikslus rinkos dalių nustatymas, tikslinių ir (arba) minimalių kainų nustatymas ir klientų priskyrimas kartelio dalyviams vykstant susitikimams patvirtina kartelio veikimą. Atsižvelgdama į šį veikimą ir kainų pokyčius natrio gliukonato rinkoje, kurie, Komisijos manymu, matyti iš *Roquette* patalpose paimtų grafikų, Komisija daro išvadą, kad pirmasis tikslas, kurio siekė kartelio dalyviai – dirbtinas aukštų natrio gliukonato kainų išlaikymas – bent iš dalies buvo pasiektas (ginčijamo sprendimo 354 punktą).
- 94 Todėl reikia išnagrinėti visus *Roquette* kaltinimus, susijusius su nepasiektais kartelio tikslais, siekiant nustatyti, ar šie kaltinimai gali paneigti kartelio veikimą, kurį įrodė Komisija. Iš tikrųjų, kadangi kartelio veikimas yra išankstinė konkrečios minėto kartelio įtakos buvimo sąlyga, paneigus jo veikimą nebūtų įmanoma įrodyti konkrečios įtakos buvimo.

Priežiūros sistema

— Šalių argumentai

- 95 *Roquette* tvirtina, kad priežiūros sistema, kuri turėjo būti pagrindinis kartelio poveikio elementas, visiškai neveikė. Komisija tai pripažino ginčijamo sprendimo 93,

172, 195 ir 214 konstatuojamosiose dalyse, o *Roquette* tai pabrėžė savo 1999 m. liepos 22 d. bendradarbiavimo memorandume (toliau – 1999 m. liepos 22 d. memorandumas), o tai rodo, kad susitarimo dalyviai pateikė netikslius duomenis. *Roquette* tvirtina, kad, vertindama pažeidimo sunkumą, Komisija vis dėlto neatsižvelgė į šią neveikiančią priežiūros sistemą.

96 Komisija prašo atmesti šiuos argumentus.

— Pirmosios instancijos teismo vertinimas

97 Kalbant apie priežiūros sistemas, t. y. visų pirma apie sistemą, įgyvendintą tarpininkaujant Šveicarijos patikos bendrovei, kuri surinkdavo statistinius kartelio dalyvių duomenis, ir apie sistemą, kuria pasinaudodamas vienas iš kartelio narių surinkdavo kitų kartelio dalyvių duomenis, o vėliau juos paskirstydavo kitiems kartelio dalyviams (ginčijamo sprendimo 92 konstatuojamoji dalis), neginčijama, kad jos neveikė tobulai, todėl šiose sistemose pateikti duomenys ne visai atspindi rinkos realybę.

98 Tačiau nė viena iš *Roquette* nurodytų aplinkybių neleidžia paneigti to, kad kartelio dalyviai perdavinėjo duomenis pagal priežiūros sistemą. Be to, net pripažįstant, kad perduoti duomenys yra apytikriai, jie turėjo būti bent kažkiek svarbūs, todėl naudingi kartelio dalyviams. Dalyviai niekada nenustojo perdavinėję duomenų į priežiūros sistemą ir toliau susitikinėjo, kad juos aptartų ir šiuo pagrindu nustatytų kvotas.

- 99 Todėl savo ginčijamo sprendimo 344 konstatuojamojoje dalyje Komisija galėjo teisėtai daryti išvadą, kad dalyviai įgyvendino priežiūros sistemą, net jeigu ji nebuvo tobula.

Kvotos

— Šalių argumentai

- 100 *Roquette* tvirtina, kad pardavimo kvotų sistemos nustatymas iš esmės tapo neveiksmingas, nes neveikė priežiūros sistema. Be to, iš ginčijamo sprendimo 181, 196, 200, 209 ir 225 konstatuojamųjų dalių matyti, kad kvotų laikymasis nuolat kėlė sunkumų. Be to, *Roquette* priduria, kad visą bendradarbiavimo su Komisija laikotarpį ji mėgino atkreipti šios dėmesį į kvotų nesilaikymą. Taigi savo 1999 m. liepos 22 d. memorandumu ji nurodė visuomet gaminusi ir pardavinėjusi maksimaliu savo pramoniniu pajėgumu, taip paneigdama bet kokią gamybos ar pardavimo apribojimo galimybę, ir vadovavusis paklausos pokyčiais. *Roquette* pažymi, kad Komisija neginčijo šios aplinkybės, tačiau ji į ją neatsižvelgė savo analizėje. Ji taip pat nurodė, kad kai kurie kartelio dalyviai viršijo pardavimo kvotas, todėl kyla abejonių dėl to, kiek yra tikėtini Komisijos tvirtinimai, susiję su priskirtų metinių kiekių tikslumu. Galiausiai *Roquette* mano, kad jos analizę patvirtina tai, jog paskirtos kvotos buvo gerokai viršytos, ir dėl to, pritaikius kitų kartelio dalyvių paskirtą bausmę, ji prarado svarbų klientą.
- 101 *Roquette* ginčija Komisijos argumentavimą, kuris, remiantis nedideliais skirtumais tarp sutartų kvotų ir realių pardavimo apimčių, verčia manyti, kad dalyviai „iš tikrųjų veiksmingai taikė“ kvotų sistemą (ginčijamo sprendimo 346 konstatuojamoji dalis).

Roquette manymu, tokios išvados negalima daryti iš kartelio dalyvių pateiktų skaičiais, nes yra aiškiai įrodyta, kad daugelis šių skaičių netikslūs ir kad jos atveju kvotų sistema neturėjo jokios įtakos jos prekybos politikai. Kartelio dalyvių negalėjimas priversti *Roquette* arba *ADM* laikytis savo kvotų rodo kvotų sistemos neefektyvumą. Galiausiai *Roquette* ginčija, kad Komisija ginčijamo sprendimo 347 konstatuojamojoje dalyje galėjo nuspręsti, jog kvotų vykdymą lemia „kruopštus parengimas“, nes kvotų nustatymas kartu su kompensavimo sistema sumažina jų griežtumą.

102 Komisija prašo atmesti šiuos argumentus.

— Pirmosios instancijos teismo vertinimas

103 Dėl Komisijos atsižvelgimo į kvotas *Roquette* mano, kad, pirma, kvotų sistemos veiksmingumą iš esmės panaikino priežiūros sistemos sutrikimai. Kadangi, kaip nurodyta šio sprendimo 98 punkte, galimi priežiūros sistemos sutrikimai neleidžia suabejoti jos taikymu, dėl šios priežiūros sistemos minėti sutrikimai taip pat negali daryti įtakos kvotų sistemos taikymui.

104 Antra, *Roquette* tvirtina, kad dalyviai nesilaikė kvotų. Žinoma, kaip Komisija nurodo ginčijamame sprendime, jeigu tam tikros aplinkybės liudija, kad kai kurios įmonės nesilaikė kvotų, reikia pažymėti, kad dalyviai toliau reguliariai aptarinėjo šias kvotas ir jų laikymąsi. Tai pakankamai patvirtina, kad dalyviai buvo sukūrę kvotų sistemą ir

kad ji buvo bent iš dalies taikoma. Jeigu, kaip tvirtina *Roquette*, kvotos būtų aptarinėjamos tik teoriškai, dalyviai nebūtų varginęsi toliau jas aptarinėti.

- ¹⁰⁵ Be to, akivaizdu, ir *Roquette* tam neprieštarauja, kad kai kurie dalyviai ginčijosi dėl kvotų laikymosi. Dalyviai susiginčijo, kai *Finnsugar* atstovai pranešė norintys gerokai padidinti savo rinkos dalį (ginčijamo sprendimo 125 konstatuojamoji dalis). *Finnsugar* ketinimų deklaracija ir jos sukelta reakcija yra išankstinių susitarimų dėl kvotų ir rinkos dalių pasidalijimo požymis. Taip pat raginimai, kad ADM laikytųsi savo kvotų, ir *Glucona* nepasitenkinimas dėl to, kad ADM jų nesilaiko, rodo, jog *Glucona* manė esanti susaistyta dalyviams, taigi ir jai pačiai, kartelio pagrindu nustatytų kvotų, o tai leidžia daryti prielaidą, kad tam tikru metu ji jų laikėsi (ginčijamo sprendimo 193 konstatuojamoji dalis).
- ¹⁰⁶ Trečia, *Roquette* tvirtina, kad Komisija negalėjo pasitikėti kartelio dalyvių pateiktais skaičiais, nes yra nustatyta, jog daugeliu atvejų šie skaičiai buvo netikslūs. Todėl *Roquette* mano, kad Komisija negalėjo įrodyti kartelio veikimo remdamasi nedideliu kvotų ir faktinio pardavimo apimčių skirtumu.
- ¹⁰⁷ Nors negali būti paneigta, kad kai kurie kartelio dalyviai pateikė netikslūs duomenis, kuriuos kiti kartelio dalyviai palaikė tiksliais, dalyviai iš tiesų vieni kitiems perdavė duomenis, o rinkos dalys buvo tiksliai apskaičiuotos ir dalyviai jas pripažino. Šios aplinkybės rodo kartelio veikimą.

108 Ketvirta, *Roquette* teigia, kad tai, jog nei ji pati, nei ADM negalėjo būti priverstos laikytis savo kvotų, patvirtina, kad kompensavimo sistema neveikė. Be to, *Roquette* mano, kad kvotų nustatymas sukuriant kompensavimo sistemą sušvelnina jų griežtumą ir kad todėl Komisija, atsižvelgdama tik į kvotų taikymą, negali daryti išvados, jog dalyviai jas „kruopščiai parengė“.

109 Šiuo klausimu reikia priminti, kad kompensavimo sistemos tikslas yra kasmet, remiantis konkrečiai įmonei paskirtos metinės kvotos ir jos faktinio pardavimo skirtumu, padidinti ar sumažinti tos įmonės kitų metų kvotas. Taip įmonės, kuri viršijo jai paskirtą metinę kvotą, kitų metų kvota būdavo sumažinama jos praėjusių metų kvotos ir faktinio pardavimo skirtumu, ir atvirkščiai (ginčijamo sprendimo 99 konstatuojamoji dalis).

110 Tačiau tai, kad ADM ir *Roquette* niekada negalėjo būti priverstos laikytis savo kvotų, nebūtinai patvirtina, kad kompensavimo sistema neveikė. Iš tikrųjų tai, kad nepavykus įvykdyti kvotos ADM, palyginti su kitais kartelio dalyviais, sukaupe kvotų perviršį, kuris sukėlė *Glucona* nepasitenkinimą (ginčijamo sprendimo 193 konstatuojamoji dalis), įrodo, kad dėl to, jog ADM nesilaikė kvotų, buvo baudžiama ir kad kompensavimo sistema veikė. Komisijos nurodytas kruopštumas bet kuriuo atveju buvo susijęs tik su pačiu kvotų nustatymu. Galiausiai šis argumentas neturi faktinio pagrindo, nes nagrinėjamoje byloje kompensavimo sistema nesušvelnina kvotų griežtumo. Kompensavimo sistema iš tikrųjų leidžia tik atidėti bausmę už kvotų nesilaikymą. Be to, pati *Roquette* pažymi, kad dalyvis negali piktnaudžiauti šia kompensavimo sistema, nes, kaip matyti iš 1999 m. liepos 22 d. memorandumo, pritaikius kitų kartelio dalyvių paskirtą bausmę dėl kvotų nesilaikymo, ji prarado *Glucona*, svarbų klientą natrio gliukonato rinkoje.

111 Taigi Komisija įrodė kvotų sistemos taikymą.

Kainos

— Šalių argumentai

- 112 *Roquette* taip pat mano, kad žemiausių ir (arba) tikslinių kainų nustatymas praktiškai niekada neveikė. Ginčijamo sprendimo 199 ir 209 konstatuojamosios dalys ir 1999 m. liepos 22 d. memorandumas patvirtina, kad dalyviai nesilaikė žemiausių ir (arba) tikslinių kainų. Ginčijamo sprendimo 219 konstatuojamojoje dalyje esantis teiginys, kad buvo laikomasi žemiausių ir (arba) tikslinių kainų, buvo įrodytas tik *Glucona* atžvilgiu.
- 113 Be to, *Roquette* mano, kad Komisija neatsižvelgė į jos pateiktus duomenis, leidžiančius nustatyti, kad kartelio dalyvių nustatytos ir jos taikytos kainos labai skyrėsi, ir į tai, kad jos kainos visada buvo mažesnės už tikslines ir (arba) minimalias kainas. Siekdama paaiškinti šį argumentą, *Roquette* savo ieškinyje lentelių forma pateikė pagrindinių pirkėjų Europoje ir 1989–1994 m. taikytų kainų sąrašą.
- 114 Be to, *Roquette* tvirtina, kad 1999 m. liepos 22 d. memorandume ji atkreipė Komisijos dėmesį į tai, jog dalyvių nustatyta tikslinė kaina buvo tik teorinė.

115 Be to, *Roquette* mano, kad Komisijos argumentas, jog susitarimų dėl kainų vykdymas yra įrodytas, jeigu taikomos kainos priartėja prie sutartinio lygio (ginčijamo sprendimo 348 konstatuojamoji dalis), nagrinėjamoje byloje galioja tik tikslinėms, o ne minimalioms kainoms.

116 Komisija prašo atmesti šiuos argumentus.

— Pirmosios instancijos teismo vertinimas

117 Dėl to, kad žemiausių ir (arba) tikslinių kainų sistema neveikė, nėra ginčijama, jog dalyviai pranešė apie tam tikrus sutartų kainų netaikymo atvejus (visų pirma žr. ginčijamo sprendimo 199 ir 209 konstatuojamąsias dalis).

118 Vis dėlto iš to negalima daryti išvados, kad tikslinės ir (arba) minimalios kainos niekada nebuvo pradėtos taikyti. Kaip pripažįsta *Roquette*, iš ginčijamo sprendimo 219 konstatuojamosios dalies matyti, kad *Glucona* laikėsi tikslinių kainų.

119 Be to, priešingai nei tvirtina *Roquette*, ne vien ši konstatuojamoji dalis patvirtina, kad kai kurie kartelio dalyviai taikė sutartas kainas. Iš ginčijamo sprendimo 204 konstatuojamosios dalies aišku, kad *Jungbunzlauer* vidaus raštas įrodo, jog ši įmonė taikė mažiausią kainą, dėl kurios buvo susitarta kartelio susitikime.

- 120 Todėl Komisija pagrįstai nustatė, kad dalyvių nustatytos kainos nebuvo tik teorinės ir kad šalys vykdė, nors ir ne nuosekliai, susitarimus dėl kainų.
- 121 Šios išvados nepaneigia aplinkybė, darant prielaidą, kad ji jau įrodyta, jog *Roquette* niekada nesilaikė kartelio nustatytų kainų ir jog tikroji jos kaina visada gerokai skyrėsi nuo tikslinės kainos. Kaip nurodyta šio sprendimo 89 punkte, nagrinėdamas Komisijos atliktą pažeidimo sunkumo vertinimą, Pirmosios instancijos teismas neprivalo nagrinėti pačių įmonių elgesio, nes nustatant bendrą baudų dydį turi būti atsižvelgta ne tik į pasekmes, kurios atsiranda dėl faktinio įmonės elgesio, kurio ji tvirtina laikiusis, bet į bendras viso pažeidimo, kuriame ji dalyvavo, pasekmes.
- 122 Galiausiai *Roquette* mano, kad nagrinėjamoje byloje Komisijos nuomonė, jog kartelio dėl tikslinių kainų ir pardavimo apimties faktinis įgyvendinimas nebūtinai reiškia, kad rinkoje bus taikomos visiškai tos pačios kainos ir pardavimo apimtys, nes įrodyti susitarimo taikymą pakanka, jog dalyviai nustatytų kainas, kurios priartėtų prie sutarto dydžio (ginčijamo sprendimo 348 konstatuojamoji dalis), yra neteisinga. Ji mano, kad ši Komisijos pozicija turi reikšmės tik tikslinių, o ne minimalių kainų atveju. Šioje byloje nagrinėjamu atveju kalbama tik apie minimalias kainas. Šiuo atžvilgiu pakanka pripažinti, kad *Roquette* negalėjo įrodyti, kaip tokia pozicija turėtų skirtis minimalių kainų atveju.
- 123 Todėl Komisija galėjo pagrįstai daryti išvadą, kad dalyviai įgyvendino natrio gliukonato kainų kartelį.

Pasidalijimas klientais

— Šalių argumentai

124 *Roquette* tvirtina niekada nedalyvavusi susitarimuose dėl klientų ir išlaikiusi turimą rinkos dalį, o tai patvirtina pasikeitimo klientais sistemos neveiksmingumą ir verčia suabejoti kartelio įtaka.

125 Komisija nepateikia konkrečių argumentų šiuo atžvilgiu.

— Pirmosios instancijos teismo vertinimas

126 Dėl *Roquette* argumentų, susijusių su pasikeitimo klientais sistemos neveiksmingumu, reikia pažymėti, kad *Roquette* šį argumentą grindžia tik tuo, kad ji pati nedalyvavo minėtame pasikeitime.

127 Tokia aplinkybė neleidžia ginčyti to, kad kiti kartelio dalyviai tarpusavyje keitėsi klientais, kaip tai matyti iš 1989 m. rugpjūčio 9 d. Ciūriche vykusių susitikimų protokolų (ginčijamo sprendimo 137 konstatuojamoji dalis) ir rankraštinių *Roquette* pastabų, padarytų per 1989 m. lapkričio 28 d. susitikimą Hakone ir 1991 m. birželio 11–12 d. susitikimą Ženevoje (ginčijamo sprendimo 148 ir 177 konstatuojamosios dalys).

- 128 Bet kuriuo atveju, kaip nurodyta šio sprendimo 89 punkte, šiuo pažeidimo sunkumo nagrinėjimo etapu reikia atsižvelgti tik į bendrą viso pažeidimo įtaką, o ne į konkretų vieno iš pažeidimo dalyvių elgesį. Kadangi *Roquette* kaltinimai yra susiję tik su jos pačios elgesiu, šiuo analizės etapu negalima sutikti su šiuo argumentu.
- 129 Taigi Komisija galėjo pagrįstai daryti išvadą, kad dalyviai tarpusavyje keitėsi klientais.
- 130 Dėl minėtų priežasčių reikia pripažinti, kad Komisija nesuklydo manydama, jog dalyviai įgyvendino kartelį.

c) Dėl kaltinimų, grindžiamų tuo, kad į kartelio įtaką buvo atsižvelgta remiantis *Roquette* patalpose paimtais grafikais

Šalių argumentai

- 131 *Roquette* manymu, Komisija, siekdama įrodyti kartelio įtaką, remiasi tik jos patalpose paimtais grafikais. *Roquette* teigimu, šie grafikai nėra susiję su visomis įmonėmis ir Komisija klaidingai padarė bendras išvadas dėl kartelio remdamasi konkrečia jos situacija. Be to, šiuose paimtuose grafikuose pateikiami duomenys visiškai prieštarauja klientams taikomoms kainoms, kurias *Roquette* pateikė Komisijai su ja bendradarbiaudama, o tai rodo kartelio nustatytų kainų netaikymą. Be to, šiuose grafikuose nuo 1989 m. (pagrindinis kartelio etapas) nurodyti dideli svyravimai ir mažėjimo tendencija, o tai vis dėlto prieštarauja karteliui, kuris sėkmingai veikia.

Roquette mano, kad Komisija savo atsiliepime į ieškinį taip pat pripažino nežinanti, ar šie grafikai atitinka *Roquette* taikomas natrio gliukonato kainas, ar visų kartelio dalyvių natrio gliukonato kainas. Šios dvejonės patvirtina, jog Komisija nebuvo pakankamai kruopšti, kad daugiau sužinotų iš šių grafikų.

132 Komisija prašo atmesti šiuos argumentus.

Pirmosios instancijos teismo vertinimas

133 Be to, kad atsižvelgdama į kartelio veikimą Komisija konstatavo realią jo įtaką (žr. šio sprendimo 63 punktą), ji, remdamasi galimu kartelio veikimo ir dviejose *Roquette* patalpose paimtuose grafikuose pavaizduotos kainų kaitos santykiu, padarė išvadą, jog kartelis turi „realų poveikį“.

134 Šiuo atžvilgiu paaiškėjo, kad grafikuose, kuriuos Komisija rado dviejose *Roquette* patalpose, iš kurių pirmasis pavadintas „Sodos gliukonatas – Kainų kaita Europoje“, o antrasis – „Sodos gliukonato kainų kaita Europoje“, vaizduojama kainų kaita. Šiuose grafikuose pavaizduotos santykiu FRF/kg išreikštos kainos (ordinatės ašyje) ir metai (abscisės ašyje), pirmajame grafike apimantys 1977 m.–1995 m. laikotarpį, o antrajame – 1979 m.–1992 m laikotarpį.

135 Pirmasis grafikas rodo, kad nuo 1985 m. iki 1987 m. pradžios kaina mažėja nuo daugiau kaip 8,5 FRF/kg iki šiek tiek daugiau kaip 4,5 FRF/kg. Nuo 1987 m. iki

1989 m. pradžios ši kaina auga ir nuo šiek tiek mažiau kaip 4,5 FRF/kg padidėja iki šiek tiek daugiau kaip 8 FRF/kg. 1989–1991 m. ši kaina vėl mažėja nuo kiek daugiau kaip 8 FRF/kg iki šiek tiek mažiau kaip 7,5 FRF/kg, o vėliau, nuo 1991 m., pakyla iki maždaug 7,5 FRF/kg ir iki 1994 m. nusistovi. Antrajame grafike panaši kainų kaita matyti 1986–1992 m. laikotarpiu.

- 136 Remiantis šiais grafikais galima konstatuoti, kad susitarimų, kuriais buvo sukurtas naujas kartelis, taikymas nuo 1986 m. sutampa su dideliu kainų išaugimu (padvigubėjimu) 1987–1989 m., palyginti su 1985 m. pradžioje buvusią kaina.
- 137 *Roquette* vis dėlto tvirtina, kad šiuose grafikuose nurodytos kainos atitinka jos taikytas, o ne rinkos kainas. Nors iš tiesų šiuose grafikuose nenurodoma, ar kalbama apie *Roquette* ar apie visos natrio gliukonato rinkos kainas, vis dėlto reikia pažymėti, kad per administracinę procedūrą (ginčijamo sprendimo 355–362 konstatuojamosios dalys) kiti kartelio dalyviai rėmėsi šiais grafikais, kai argumentavo kainų padidėjimą 1987–1989 metais. ADM nurodo, kad buvo savaime sugrįžta prie kainų, taikytų iki 1987 metų. *Akzo* tai grindžia valiutų kursų svyravimais (ginčijamo sprendimo 357 konstatuojamoji dalis).
- 138 Tai, kad kiti kartelio dalyviai mėgina pateisinti šiuos grafikuose pavaizduotą kainų kaitą, rodo, kad jie mano, jog ten nurodytos natrio gliukonato kainos taip pat atitinka jų taikomas kainas, o ne tik *Roquette* taikomas kainas. Kadangi nėra ginčijama, kad kartelio dalyviai kartu užima daugiau kaip 90% rinkos, Komisija galėjo pagrįstai remtis šiais grafikais tam, kad įrodytų kartelio įtaką natrio gliukonato rinkai.

139 *Roquette* taip pat mano, kad šiuose grafikuose nurodytos kainos neatitinka kainų pagal ieškovės, kai ji bendradarbiavo su Komisija, pateiktus duomenis.

140 Tačiau reikia pažymėti, kad *Roquette* bendradarbiaujant su Komisija pateikti duomenys ne visada apima 1987–1989 m. laikotarpį. *Roquette* pagal šiuos duomenis ieškinyje atliktas žemiausių ir faktinių vidutinių kainų palyginimas apima tik laikotarpį nuo 1989 m. iki 1994 m. spalio mėn. ir neapima laikotarpio, per kurį, remiantis paimtais grafikais, kainos išaugo labiausiai, t. y. nuo 1987 m. pradžios iki 1989 m. vidurio. Be to, iš 1999 m. spalio 12 d. *Roquette* laiško, pateikto kartu su kai kuriais iš minėtų duomenų, matyti, kad dokumente, kuriame nurodomi šie duomenys, yra pavaizduoti *Roquette* 1988–1997 m. natrio gliukonato pardavimo kainų pokyčiai kai kuriems klientams, kurie sudarė maždaug trečdalį jos pardavimo pasaulyje.

141 Galiausiai bet kuriuo atveju reikia priminti, kad realus įmonės elgesys, kurio ji tvirtina laikiusis, yra nesvarbus vertinant kartelio įtaką rinkai, nes turi būti atsižvelgiama tik į bendrą viso pažeidimo įtaką (žr. šio sprendimo 89 punktą). Taigi siekdama nustatyti kartelio įtaką natrio gliukonato rinkai, Komisija neprivalėjo nagrinėti pačios *Roquette* elgesio, nes įtaka, į kurią turi būti atsižvelgiama nustatant bendrą baudų dydį, yra bendra viso pažeidimo, kuriame ji dalyvavo, įtaka.

142 Dėl *Roquette* argumento, kad paimtuose grafikuose nuo 1989 m., t. y. pagrindiniu kartelio laikotarpiu, pastebimi svyravimai ir mažėjimo tendencija, nėra sėkmingai veikiančio kartelio požymiai, reikia pažymėti, kad, nors abiejuose grafikuose 1989–

1991 m. laikotarpiu matyti mažėjimas, po šio kainų sumažėjimo iki 1992 m. pastebimas kainų didėjimas. Be to, remiantis vienu iš dviejų grafikų, po šio didėjimo iki 1992 m. kainos sąlygiškai nusistovėjo iki 1995 metų. Todėl negalima patvirtinti bendros mažėjimo tendencijos.

- 143 Be to, kartelio kainų svyravimas kartelio metu neįrodo, kad kartelis neturėjo įtakos.
- 144 Todėl *Roquette* kaltinimus, grindžiamus tuo, kad remiantis jos patalpose paimtais grafikais kartelis neturėjo konkrečios įtakos, reikia atmesti.

4. Dėl kaltinimų, grindžiamų tuo, kad, vertindama kartelio įtaką, Komisija neatsižvelgė į kitus veiksnius

a) Dėl neatsižvelgimo į rinkos specifiką

Šalių argumentai

- 145 *Roquette* taip pat mano, kad Komisija turėjo atsižvelgti į nagrinėjamos prekės ypatybes, t. y. į tai, kad ji sudaro labai mažą vartotojams tenkančių gamybos sąnaudų dalį, į labai mažą rinką ir į ypač didelę pirkėjų galią.

146 Komisija prašo atmesti šiuos argumentus.

Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 147 Dėl atsižvelgimo į rinkos dydį, prekės vertę ir pirkėjų galią visų pirma reikia priminti, kad pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį baudos dydis yra nustatomas remiantis pažeidimo sunkumu ir jo trukme. Be to, vadovaujantis gairėmis, pradinis baudos dydis yra nustatomas pagal pažeidimo sunkumą atsižvelgiant į patį pažeidimo pobūdį, jo konkrečią įtaką rinkai ir geografinės rinkos dydį.
- 148 Taigi teisės aktai aiškiai neįpareigoja Komisijos atsižvelgti į tai, kad produkto rinka yra maža, minėto produkto vertę ar pirkėjų galią.
- 149 Vis dėlto pagal teismų praktiką, vertindama pažeidimo sunkumą, Komisija privalo atsižvelgti į daugybę veiksnių, kurių pobūdis ir svarba skiriasi atsižvelgiant į svarstomo pažeidimo rūšį ir konkrečias to atvejo aplinkybes (šio sprendimo 46 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 120 punktas). Negalima atmesti to, kad tarp šių veiksnių, liudijančių pažeidimo sunkumą, atsižvelgiant į kiekvieną konkretų atvejį, gali būti pažeidimo objektu esančio produkto vertė, nagrinėjamo produkto rinkos dydis ir pirkėjų galia.

- 150 Todėl jei rinkos dydis, produkto vertė ir pirkėjų galia gali būti veiksniai, į kuriuos reikia atsižvelgti nustatant pažeidimo sunkumą, jų reikšmė skiriasi atsižvelgiant į konkrečias atitinkamo pažeidimo aplinkybes.
- 151 Šioje byloje pažeidimas visų pirma yra susijęs su kainų karteliu, kuris dėl savo paties pobūdžio yra labai sunkus pažeidimas. Be to, kartelyje dalyvavusios įmonės aprūpino daugiau kaip 90 % pasaulinės rinkos ir 95 % Europos rinkos (ginčijamo sprendimo 9 konstatuojamoji dalis). Galiausiai natrio gliukonatas yra žaliava, naudojama daugelyje galutinių produktų, ir todėl jis turi įtakos daugeliui rinkų (ginčijamo sprendimo 6 ir 8 konstatuojamosios dalys). Tokiomis aplinkybėmis mažas nagrinėjamos rinkos dydis, ribota produkto vertė ir pirkėjų galia, net darant prielaidą, kad jos iš tiesų yra tokios, turi tik nedidelę reikšmę, palyginti su visais kitais pažeidimo sunkumą rodančiais veiksniais.
- 152 Bet kuriuo atveju reikia atsižvelgti į tai, kad Komisija nusprendė, jog pažeidimą reikia laikyti labai sunkiu gairių prasme, kurios tokiu atveju numato, kad Komisija „gali“ nustatyti pradinį baudos dydį, didesnį nei 20 mln. eurų. Vis dėlto šioje byloje nagrinėjamu atveju iš ginčijamo sprendimo 385 konstatuojamosios dalies matyti, kad Komisija nustatė 10 mln. eurų pradinį baudos dydį pirmajai kategorijai priklausančioms įmonėms ir 5 mln. eurų pradinį baudos dydį įmonėms, priklausančioms antrajai kategorijai, o tai sudaro atitinkamai pusę ar ketvirtį tos sumos, kurią, remdamasi gairėmis, Komisija „galėjo“ nustatyti už labai sunkų pažeidimą.
- 153 Šis pradinio baudos dydžio nustatymas patvirtina, kad Komisija atsižvelgė į šiuos veiksnius, kaip ji nurodė ginčijamo sprendimo 377 konstatuojamojoje dalyje dėl rinkos dydžio.

154 Todėl *Roquette* kaltinimus dėl neatsižvelgimo į rinkos dydį, mažą aptariamo produkto vertę ir pirkėjų galią reikia atmesti.

b) Dėl neatsižvelgimo į pirkėjų nuomonę

Šalių argumentai

155 *Roquette* mano, kad, nustatydamą baudą, Komisija neatsižvelgė į pirkėjų, sudarančių pagrindinę paklausos dalį šiame sektoriuje, nuomonę. *Roquette* manymu, jeigu Komisija apklausė pirkėjus dėl kartelio įtakos, vadinasi, ji manė, kad per tyrimą surinktos informacijos „reikia“ šiai įtakai įrodyti. Iš ginčijamo sprendimo 368 konstatuojamojoje dalyje pateiktų Komisijos išvadų matyti, kad į kartelio įtakos nebuvimą patvirtinančią pirkėjų nuomonę nebuvo atsižvelgta.

156 *Roquette* manymu, vartotojų atsakymai į Komisijos klausimyno klausimus įrodo, kad klausimyne nurodytu laikotarpiu, t. y. nuo 1989 m. iki 1994 m. spalio mėn., nebuvo pastebėta jokio natrio gliukonato kainų padidėjimo. Atvirkščiai, kai kurie pirkėjai pripažino, kad ši kaina sumažėjo. Be to, nė vienas pirkėjas nenurodė susidūręs su atsisakymu parduoti natrio gliukonato. Galiausiai tik du pirkėjai nurodė, kad minėtoje rinkoje nebuvo stiprios konkurencijos, devyni, kad buvo įprasta konkurencija, o penki pirkėjai neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

- 157 Papildomai *Roquette* tvirtina, kad pirkėjų palyginti neutralių atsakymų priežastis yra tai, jog nagrinėjamoje rinkoje, kaip ir daugelyje pirminių žaliavų rinkų, nėra didelių kainų skirtumų. Be to, ji teigia, kad yra konkurentų, kurių reikšmės kiekvienoje natrio gliukonato rinkoje negalima nepaisyti.
- 158 Komisija prašo atmesti šiuos argumentus.

Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 159 Kalbant apie *Roquette* argumentus dėl atsižvelgimo į pirkėjų nuomonę, reikia priminti, kad Komisija ginčijamo sprendimo 368 konstatuojamojoje dalyje pripažino, jog, pirma, pirkėjų atsakymai į prašymus pateikti informacijos neleido daryti jokių išvadų dėl kartelio įtakos, ir, antra, pirkėjų atsakymai į klausimą, ar nuo 1992 m. sausio 1 d. kainos gerokai išaugo, atitiko *Roquette* patalpose paimtus grafikus, iš kurių matyti, kad 1992 m. kainos šiek tiek sumažėjo ir stabilizavosi.
- 160 Taip pat reikia pažymėti, kad, atsižvelgiant į klausimyną pateiktus klausimus, minėti pirkėjų atsakymai yra susiję tik su laikotarpiu nuo 1992 m. sausio 1 dienos. Todėl net jeigu *Roquette* kaltinimai būtų buvę pagrįsti, jie neleistų suabejoti Komisijos atliktu kartelio įtakos iki 1992 m. sausio 1 d. vertinimu.
- 161 Galiausiai taip pat reikia priminti, kad, kaip nurodyta šio sprendimo 135 punkte, iš vieno iš *Roquette* patalpose paimtų grafikų matyti, jog nuo 1992 m. natrio gliukonato kaina šiek tiek sumažėjo, o vėliau, iki 1995 m., stabilizavosi.

- 162 Šioje byloje iš apklaustų pirkėjų atsakymų matyti, kad daugelis jų manė, jog natrio gliukonato rinkoje buvo įprasta arba nedidelė konkurencija. Vis dėlto šie argumentai negali paneigti pagal vieną iš *Roquette* patalpose paimtų grafikų nustatytų faktinių aplinkybių, susijusių su natrio gliukonato kainų kaita nuo 1992 m. Kaip matyti iš vieno iš *Roquette* patalpose paimtų grafikų, įprasta arba nedidelė konkurencija gali pasireikšti rinkos kainų sumažėjimu ir vėliau santykinu jų stabilumu. Tačiau tai vis dėlto neįrodo, kad šios kainos atitinka konkurencingoje rinkoje taikomas kainas. Iš tiesų iki minėto kainų sumažėjimo, po kurio jos sąlygiškai stabilizavosi, kainos buvo labai išaugusios nuo tada, kai kartelis pradėjo veikti.
- 163 Todėl Komisija padarė teisingą išvadą, kad pirkėjų atsakymai atitiko *Roquette* patalpose paimtus grafikus ir kad jais remdamasi ji negalėjo daryti konkrečių išvadų dėl kartelio įtakos.
- 164 Šios išvados nepaneigia kiti *Roquette* šiuo atžvilgiu pateikti argumentai.
- 165 Tai, kad pirkėjai teigė nesusidūrę su atsisakymu parduoti, nebūtinai leidžia daryti išvadą, kad buvo veiksminga konkurencija. Nepaisant to, kad tam tikrose nacionalinėse teisinėse sistemose atsisakymas parduoti yra baudžiamosios teisės pažeidimas, nors toks atsisakymas gali aiškiai rodyti labai nedidelę konkurenciją atitinkamoje rinkoje, tai, kad tokio atsisakymo nėra, nebūtinai įrodo, kad rinkoje yra visiška konkurencija.
- 166 Taip pat negalima sutikti su *Roquette* argumentais, kuriuos ji grindžia konkurentų reikšme nagrinėjamoje rinkoje ir tuo, kad, kaip ir daugelyje pirminių žaliavų rinkų, joje negalima nustatyti didelių kainų skirtumų. *Roquette* iš tikrųjų neįrodė, kaip šie

veiksniai galėjo faktiškai leisti apriboti kartelio įtaką, pavaizduotą *Roquette* patalpose paimtuose grafikuose.

- 167 Galiausiai šioje byloje negalima sutikti su *Roquette* argumentu, kad pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnį Komisijos atlikta pirkėjų apklausa reiškia, jog jų atsakymų reikėjo kartelio įtakai įrodyti. Šis argumentas leidžia manyti, kad Komisija neatsižvelgė į pirkėjų atsakymus. Kaip buvo nurodyta pirmiau, pirkėjų atsakymai nepaneigia Komisijos išvadų, padarytų remiantis *Roquette* patalpose paimtais grafikais, todėl reikia pripažinti, kad į juos buvo tinkamai atsižvelgta.
- 168 Šiuo atžvilgiu taip pat svarbu pažymėti, kad nors Reglamento Nr. 17 11 straipsnyje nustatyta, jog, vykdydama jai iškeltus uždavinius, Komisija gali gauti visą reikiamą informaciją iš įmonių, tai, kad Komisija nusprendžia gauti tam tikros informacijos iš įmonių, neleidžia spręsti apie šios informacijos reikšmę pažeidimo poveikio įrodymui.
- 169 Dėl nurodytų priežasčių *Roquette* argumentus, grindžiamus neatsižvelgimu į pirkėjų atsakymus, reikia atmesti.

c) Dėl neatsižvelgimo į tarpusavio nepasitikėjimo atmosferą

Šalių argumentai

- 170 *Roquette* mano, kad, vertindama baudų dydį, Komisija neatsižvelgė į bendrą nepasitikėjimo atmosferą, neigiamai paveikusia kartelio veikimą ir todėl apribojusią

jo įtaką rinkoje. *Roquette* mano, kad šis bendras tarpusavio nepasitikėjimas aiškiai matyti iš ginčijamo sprendimo 100, 187–197, 208, 214, 216, 225, 227 ir 232 konstatuojamųjų dalių.

171 Komisija prašo atmesti šiuos argumentus.

Pirmosios instancijos teismo vertinimas

172 Dėl neatsižvelgimo į tarpusavio nepasitikėjimo atmosferą visų pirma reikia pažymėti, kad slaptiems karteliams iš esmės yra būdinga tokia atmosfera.

173 Kadangi šioje byloje kartelio dalyviai yra buvę konkurentai, kurie galėjo vienašaliu sprendimu atkurti savo veiksmų laisvę, ir atsižvelgiant į galimai konkurencingą kartelio dalyvių pobūdį bei atitinkamus ekonominius interesus, galiausiai turint omenyje tai, kad gamintojai, kurie kai kuriais atvejais turėjo didesnius gamybos pajėgumus, siekė pasidalyti nedidelę rinką, galima pagrįstai manyti, kad kartelis veikė tarpusavio nepasitikėjimo sąlygomis.

174 Vis dėlto tarpusavio nepasitikėjimo atmosfera nebūtinai turi poveikį konkrečiai kartelio įtakai. Nagrinėjamoje byloje *Roquette* neįrodė, kad ši nepasitikėjimo atmosfera leido suabejoti kartelio įtaka, kurią Komisija nustatė ginčijamame sprendime.

- 175 Todėl *Roquette* argumentą, pagrįstą neatsižvelgimu į tarpusavio nepasitikėjimo atmosferą, reikia atmesti.
- 176 Dėl visų nurodytų priežasčių daroma išvada, kad *Roquette* argumentai neleidžia suabejoti konkrečia kartelio įtaka, kurią Komisija nustatė ginčijamame sprendime.

D — Dėl to, kad „*Roquette*“ apribojo kartelio įtaką

a) Šalių argumentai

- 177 Dėl pažeidimo sunkumo *Roquette* mano, kad Komisija neatsižvelgė į jos elgesį, kuris leido apriboti antikonkurencinį kartelio poveikį. Dėl to, kad Komisija į tai neatsižvelgė, buvo pažeistas Reglamento Nr. 17 15 straipsnis, proporcingumo principas ir vienodo požiūrio principas.
- 178 Komisija prašo atmesti šį argumentą.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 179 *Roquette* argumentą dėl klaidingo pažeidimo sunkumo vertinimo, pagrįsto jos pačios elgesiu kartelyje, reikia atmesti. Šiuo atžvilgiu pakanka priminti šio sprendimo

89 punkte minėtą teismų praktiką, pagal kurią, priimdamas sprendimą dėl atsižvelgimo į pažeidimo poveikį, Pirmosios instancijos teismas neprivalo nagrinėti pačių įmonių elgesio, nes nustatant bendrą baudų dydį, turi būti atsižvelgta ne į įtaką, atsirandančią dėl realaus įmonės elgesio, kurio ji tvirtina laikiusis, bet į bendrą viso pažeidimo, kuriame ji dalyvavo, įtaką.

II — Dėl pažeidimo trukmės

A — Šalių argumentai

- 180 *Roquette* iš esmės mano, kad Komisija, įvertinusi, jog *Roquette* pažeidimas truko aštuonerius metus ir du mėnesius, o ne septynerius metus ir septynis mėnesius, pažeidė Reglamento Nr. 17 15 straipsnį ir vienodo požiūrio principą bei proporcingumo principą.
- 181 Priešingai nei Komisija, kuri *Roquette* pažeidimo pabaiga laiko 1995 m. birželio mėn., *Roquette* mano, kad ji pasitraukė iš kartelio 1994 m. gegužės mėn., kai nustojo siųsti savo statistinius rinkos duomenis, arba 1994 m. spalio mėn., kai per susitikimą Londone ji patvirtino atsisakanti toliau dalyvauti kartelyje.
- 182 Siekdama pagrįsti šią poziciją, *Roquette* remiasi, pirma, keliais dokumentais, liudijančiais apie kartelio pabaigą 1995 m. birželio mėnesį. Ji primena, kad 1999 m. balandžio 23 d. memorandume *Jungbunzlauer* tvirtino, kad „nuo 1994 m. gegužės mėn. rinkos statistika nebebuvo teikiama“ ir kad „1994 m. spalio 4 d. *Roquette* Londone pranešus, kad ji nebesilaikys nė vieno iš šių susitarimų, šie neteko galios“. Be to, *Roquette* manymu, 1998 m. kovo 12 d. dokumente dėl pasikeitimo statistiniais duomenimis sistemos *Fujisawa* pranešė, kad „ši sistema buvo užbaigta

konkrečiu momentu – 1993 m. pabaigoje arba 1994 m. pradžioje“, nors ginčijamo sprendimo 91 konstatuojamojoje dalyje Komisija šį pasikeitimą statistika pripažino labai svarbiu. *Roquette* taip pat remiasi savo 1999 m. liepos 22 d. laišku Komisijai bei per procedūrą Jungtinių Amerikos Valstijų valdžios institucijose, kuriai vykstant ji priminė pareiškusi, kad 1994 m. spalio mėn. susitikime kartelis buvo nutrauktas, naudotais dokumentais. Galiausiai *Roquette* nurodo ginčijamo sprendimo 226–229 konstatuojamąsias dalis, kuriose Komisija aiškina, kad rinkos plėtra buvo gerokai lėtesnė nei numatytoji ir dėl to dalyvių santykiai laipsniškai prastėjo, o šio proceso kulminacija buvo 1994 m. spalio mėn. susitikimas.

- 183 Kita vertus, *Roquette* mano, kad 1995 m. birželio mėn. susitikimas Anaime buvo tik „nevykęs mėginimas“ sukurti naują kartelį. Ji grindžia šią išvadą dideliu skirtumu tarp keitimosi statistika dažnumo ir išankstinių susitikimų, vykusių atitinkamai iki 1994 m. gegužės mėn. ir 1994 m. birželio mėn. reguliarumo bei to, kad nuo 1994 m. gegužės mėn. iki 1994 m. birželio mėn. statistiniais duomenimis nebuvo keičiamasi ir nuo 1994 m. spalio mėn. iki 1995 m. birželio mėn. nebuvo susitikimų. Šią išvadą patvirtina Komisijos daromas skirtumas tarp „pirmojo“ kartelio 1981–1985 m. ir „antrojo“ kartelio nuo 1987 metų. Pirmą antrojo kartelio susitikimą Komisija laikė ne pirmojo kartelio tęsinium, bet mėginimu sukurti antrą kartelį. Be to, *Roquette* manymu, šią išvadą patvirtina tai, kad 1995 m. birželio mėn. susitikime nieko nebuvo nuspręsta, kaip tai matyti iš *Roquette* Jungtinių Amerikos Valstijų valdžios institucijoms pateikto bei Komisijai perduoto dokumento. Galiausiai *Roquette* pabrėžia, kad vien tai, jog 1995 m. birželio mėn. susitikime dalyviai aptarinėjo „kompensavimą“ arba „planinę produkciją“, neįrodo ankstesnio kartelio tęstinumo.

- 184 Todėl tikroji *Roquette* pažeidimo trukmė yra septyneri metai ir septyni mėnesiai.

- 185 Atsižvelgiant į Komisijos pasirinktą apskaičiavimo metodiką, pagal kurią, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą, pradinis baudos dydis gali būti padidintas iki 10 % už metus, *Roquette* mano, kad bauda turėjo būti padidinta ne 80 %, o 70 %.
- 186 Be to, *Roquette* manymu, paskutiniai pažeidimo metai yra 1994 m., o ne 1995 metai. Kadangi Komisija apskaičiuodama baudas atsižvelgia į paskutinius pažeidimo metus (ginčijamo sprendimo 381 konstatuojamoji dalis), nustatant pradinį baudos dydį turėjo būti atsižvelgta į 1994 m. apyvartą, t. y. 62 204 098 FRF (neįskaitant „pokristalizacinio tirpalo“), o ne į 1995 m. apyvartą, kuri yra 64 187 200 FRF.
- 187 Subsidiariai *Roquette* mano, kad net jei kartelis būtų užbaigtas 1995 m. birželio mėn., Komisija negalėjo atsižvelgti į visų 1995 m. apyvartą. *Roquette* mano, kad nustatant *Roquette* reikšmę kartelyje turėjo būti atsižvelgta tik į pirmųjų šešių 1995 m. mėnesių apyvartą.
- 188 Komisija prašo atmesti šiuos argumentus.

B — Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 189 Kalbant apie tariamą *Roquette* pasitraukimą iš kartelio 1994 m. gegužės mėn. arba per 1994 m. spalio 4 d. susitikimą, reikia priminti, kad ginčijamo sprendimo 81–90 konstatuojamosiose dalyse Komisija pabrėžia, jog kartelį apibūdinantys veiksniai yra sudėtingas mechanizmas, kuriuo siekiama pasidalyti rinkas, nustatyti kainas ir keistis informacija apie klientus. Vien ta aplinkybė, kad *Roquette* 1994 m. arba po

1994 m. spalio 4 d. susitikimo nebeteikė kitiems kartelio dalyviams informacijos apie savo pardavimą, net jeigu ji būtų įrodyta, neleidžia patvirtinti, kad kartelio jau nebebuvo ar kad *Roquette* iš jo pasitraukė.

- ¹⁹⁰ Atvirksčiai, iš ginčijamo sprendimo 220–228 konstatuojamųjų dalių, kurių *Roquette* neginčija, matyti, kad ji toliau dalyvavo daugelyje kartelio susitikimų – 1994 m. birželio 26–27 d. Atlantoje, 1994 m. rugpjūčio 31 d. ir rugsėjo 1 d. Ciūriche ir 1994 m. spalio 4 d. Londone.
- ¹⁹¹ Kalbant apie 1994 m. birželio 26–27 d. susitikimą Atlantoje, iš ginčijamo sprendimo matyti, ir *Roquette* to neginčija, kad „jame vykusios diskusijos yra lyginamos su ankstesniais mėnesiais vykusiomis diskusijomis ir buvo susijusios su nepalankiais rinkos, kainų ir kiekių pokyčiais“.
- ¹⁹² Kalbant apie 1994 m. spalio 4 d. Londone vykusį susitikimą, iš ginčijamo sprendimo matyti, kad jo metu kartelio dalyviai susiginčijo dėl natrio gliukonato pardavimo kvotų pasidalijimo. Atvirksčiai, nei *Roquette* mėgina įrodyti, šis ginčas rodo, kad kartelio dalyviai bent jau ketino toliau ieškoti kompromiso dėl pardavimo kiekių. Tai, kad iš *Roquette* atsakymo į 2000 m. liepos 25 d. pranešimą apie kaltinimus, nurodyto ginčijamo sprendimo 229 konstatuojamojoje dalyje, matyti, jog per tą 1994 m. spalio 4 d. susitikimą ji „išreiškė ketinimą nebedalyvauti kartelyje“, negali patvirtinti, kad ji pasitraukė iš kartelio. Iš tikrųjų toks *Roquette* pozicijos pareiškimas per minėtą susitikimą, vertinant jį tomis aplinkybėmis, galėtų reikšti nebent tai, kad ji ėmėsi pastangų, siekdama atitolti nuo kartelio. Taip pat tai, kad *Roquette* atstovas per šį

susitikimą išėjo iš salės jam dar nepasibaigus, nereiškia, kad ji viešai atsiribojo nuo šio susitikimo turinio. Dalyviams susiginčijus susitikime, Komisija galėjo pagrįstai vertinti tokį elgesį kaip strategiją, pasirinktą siekiant gauti daugiau nuolaidų iš kitų kartelio dalyvių, o ne kaip *Roquette* pasitraukimo iš kartelio veiksmą.

193 Todėl Komisija turėjo teisę manyti, kad *Roquette* nepasitraukė iš kartelio nei 1994 m. gegužės mėn., nei per 1994 m. spalio 4 d. susitikimą.

194 Kalbant apie 1995 m. birželio 3–5 d. Anaheime vykusio susitikimo pobūdį, visų pirma reikia pažymėti, kad *Roquette* neginčija, kaip Komisija tai pažymi ginčijamo sprendimo 232 konstatuojamojoje dalyje, jog per šį susitikimą, kuriame dalyvavo visi kartelio dalyviai, jie aptarinėjo 1994 m. natrio gliukonato pardavimo kiekius. Komisija visų pirma pažymi, ir *Roquette* to neginčija, kad, ADM teigimu, *Jungbunzlauer* jos prašė „nurodyti bendrą ADM 1994 m. natrio gliukonato pardavimo apyvartą“ (ginčijamo sprendimo 232 konstatuojamoji dalis).

195 Reikia pažymėti, kad šitoks elgesys atitiko kartelyje nusistovėjusią praktiką, siekiant užtikrinti nustatytų pardavimo kvotų laikymąsi, pagal kurią, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 92 ir 93 konstatuojamųjų dalių, kartelio dalyviai prieš kiekvieną susitikimą pateikdavo *Jungbunzlauer* informaciją apie jų pardavimo apyvartą, o ji susistemindavo šiuos duomenis ir išdalydavo juos per susitikimus.

196 Antra, *Roquette* neginčija Komisijos ginčijamo sprendimo 232 konstatuojamojoje dalyje pateikto įvykių aprašymo, pagal kurį per šį susitikimą buvo pasiūlyta nauja pasikeitimo informacija apie pardavimo kiekius sistema. Ši sistema turėjo leisti anonimiškai, t. y. nė vienam kartelio dalyviui neleidžiant sužinoti kitų narių apyvartos, nustatyti bendrą natrio gliukonato rinkos dydį taip: „Įmonė A savo

nuožiūra parašo dalį savo pardavimo kiekio; įmonė B parodo įmonei C įmonės A ir įmonės B skaičių sumą; įmonė C prie šios sumos prideda savo bendrą pardavimo kiekį; galiausiai įmonė A prie šio skaičiaus prideda savo likusią pardavimo kiekio dalį ir pateikia grupei galutinę sumą“ (ginčijamo sprendimo 233 konstatuojamoji dalis).

- 197 Atsižvelgiant į šią aplinkybę, reikia pripažinti, kad Komisija galėjo pagrįstai manyti, jog tai yra naujas kartelio dalyvių mėginimas „atkurti tvarką rinkoje“ ir tęsti savo antikonkurencinę veiklą, kurios buvo imtasi ankstesniais metais, siekiant bendrais veiksmais išlaikyti rinkos kontrolę, prireikus kitokia forma ir metodais. Tai, kad kartelio dalyviai mėgino įgyvendinti pirmiau aprašytą „anoniminę“ pasikeitimo informacija sistemą, Komisijos galėjo būti pagrįstai aiškinama kaip natūralaus įmonių elgesio kartelyje, kuriam, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 93 konstatuojamosios dalies, buvo būdingas „augantis tarpusavio nepasitikėjimas“, tačiau kurio tikslas vis dėlto buvo pasidalyti rinką, tęsinys. Atsižvelgdama į tai, Komisija galėjo nuspręsti, jog, nustatydami naują pasikeitimo informacija sistemą, kartelio dalyviai įrodė „ir toliau siekę surasti sprendimą, leidžiantį tęsti antikonkurencinius veiksmus“ (ginčijamo sprendimo 322 konstatuojamoji dalis) ir „išlaikyti rinkos kontrolę bendrais veiksmais“ (ginčijamo sprendimo 232 konstatuojamoji dalis).

- 198 Trečia, tai, kad laikotarpis nuo 1994 m. spalio 4 d. susitikimo iki 1995 m. birželio mėn. buvo ilgesnis už laikotarpį tarp ankstesnių susitikimų, pabrėžia tik didelį konfliktą tarp kartelio dalyvių, tačiau negali paneigti Komisijos išvados, kad per 1995 m. birželio mėn. susitikimą jie iš naujo mėgino išlaikyti antikonkurencinius veiksmus.

- 199 Ketvirta, trumpą pastabą, kurią *Roquette* užrašė per tą susitikimą, o Komisija nurodė ginčijamo sprendimo 233 ir 322 konstatuojamosiose dalyse („6,95 Anaheimas: Diskusija: kompensavimas; tikslas – 44 000 mt planinė produkcija pasauliniu lygmeniu; kaina“) galima pagrįstai laikyti patvirtinančia Komisijos teiginį, nors ta pastaba, vertinama atskirai nuo konteksto, leidžia tik miglotai įsivaizduoti, apie ką buvo diskutuojama 1995 m. birželio 3, 4 ir 5 d. susitikime.
- 200 Penkta, *Roquette* darbuotojo pareiškimas, pridėtas prie jos 1999 m. liepos 22 d. laiško, pagal kurį šiame susitikime „nebuvo dėl nieko nuspręsta ir jis nieko nedavė“, kuris sutampa su *Jungbunzlauer* pareiškimu šios įmonės 1999 m. balandžio 30 d. laiške, neturi reikšmės, nes jis patvirtina, kad šiame susitikime nebuvo pakeistas vieno ir tęstinio pažeidimo funkcionavimas (ginčijamo sprendimo 254 konstatuojamoji dalis). Taigi šis laiškas neįrodo, kad kartelio nariai nesiekė, prireikus skirtinga forma ir metodais, tęsti pažeidimo.
- 201 Šiuo klausimu reikia priminti, kad nagrinėjant EB 81 straipsnio 1 dalies taikymą susitarimui ar suderintiems veiksams nebūtina atsižvelgti į konkrečią susitarimo įtaką, jeigu paaiškėja, kad juo buvo siekiama užkirsti kelią konkurencijai bendrojoje rinkoje, ją apriboti arba iškreipti (1966 m. liepos 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Consten ir Grundig prieš Komisiją*, 56/64 ir 58/64, Rink. p. 429, 496; šio sprendimo 89 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Anic Participazioni* 99 punktas ir 1999 m. liepos 8 d. Sprendimo *Hüls prieš Komisiją*, C-199/92 P, Rink. p. I-4287, 178 punktas; 1994 m. vasario 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *CB ir Europay prieš Komisiją*, T-39/92 ir T-40/92, Rink. p. II-49, 87 punktas).
- 202 Todėl Komisija galėjo pagrįstai nuspręsti, jog kartelis truko iki 1995 m. birželio mėn.

III — *Dėl lengvinančių aplinkybių*A — *Šalių argumentai*

- 203 *Roquette* iš esmės mano, kad net darant prielaidą, jog Komisija nesuklydo vertindama pažeidimo sunkumą, ji, nustatydamą baudos dydį esant lengvinančioms aplinkybėms, turėjo atsižvelgti į išimtinai pasyvų arba prisitaikėlišką prie lyderio *Roquette* elgesį pažeidime, į tai, kad *Roquette* neįgyvendino ribojančių kartelio veiksmų ir jos „stabdantį vaidmenį“ pažeidime. Šiuo požiūriu *Roquette* remiasi argumentais, kuriuos ji pateikė dėl pažeidimo sunkumo.
- 204 *Roquette* manymu, toks neatsižvelgimas pažeidžia gaires ir prieštarauja teismų praktikoje įtvirtintiems principams (1991 m. spalio 24 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Petrofina prieš Komisiją*, T-2/89, Rink. p. II-1087, 173 punktas ir 1998 m. gegužės 14 d. Sprendimo *Cascades prieš Komisiją*, T-308/94, Rink. p. II-925, 230 ir 231 punktai).
- 205 Savo dublike *Roquette* pažymi, kad dėl lengvinančių aplinkybių, į kurias Komisija neatsižvelgė, ji remiasi veiksniais, patvirtinančiais jos „stabdantį vaidmenį“ kartelyje. Visų pirma ji tvirtina inicijavusi „pokristalizacinio tirpalo“ atsisakymą. Antra, ji nurodo, kad jos atsisakymas pakankamai dažnai keistis statistika susilpnino priežiūros sistemos, kuri buvo kertinis kartelio akmuo, veikimą. Trečia, ji mano, kad jos atsisakymas finansuoti išorinę priežiūros sistemą trukdė karteliui gerai veikti, nes buvo neįmanoma patikrinti kartelio dalyvių pateiktų duomenų, o tai suteikė galimybę nesilaikyti kartelio sąlygų ir buvo nepasitikėjimo atmosferos, dėl kurios

kartelis iširo, atsiradimo priežastis. Ketvirta, ji tvirtina visuomet vykdžiusi nepriklausomą prekybos politiką ir tai patvirtina faktas, kad jos kainos beveik niekada neatitiko žemiausių arba tikslinių kartelio nustatytų kainų. Galiausiai, penkta, ji mano pirmoji pasitraukusi iš kartelio.

206 Komisija prašo atmesti šiuos argumentus.

B — *Pirmosios instancijos teismo vertinimas*

207 Iš ieškinio matyti, kad *Roquette* tvirtina, jog Komisija atsisakė jos atžvilgiu pripažinti lengvinančias aplinkybes, atsirandančias dėl jos išimtinai pasyvaus arba prisitaikėliško prie lyderio elgesio darant pažeidimą, dėl to, kad ji nevykdė ribojančių veiksmų ir dėl jos „stabdančio vaidmens“ pažeidime. Šiuo klausimu *Roquette* bendrai remiasi aplinkybėmis, jau nurodytomis dėl ieškinio pagrindo, susijusio su pažeidimo sunkumu, ir pažymi, kad jeigu į šias aplinkybes nebuvo atsižvelgta nustatant pagrindinį baudos dydį, į jas neabejotinai reikėjo atsižvelgti vertinant lengvinančias aplinkybes.

208 Dėl šių argumentų reikia priminti, kad pagal Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c ir d punktus ieškinyje nurodoma teisinių pagrindų, kuriais remiamasi, santrauka. Be to, vadovaujantis teismų praktika, nepaisant terminologijos klausimų, ši santrauka turi būti pakankamai aiški ir tiksli, kad atsakovė galėtų pasirengti gynybai, o Pirmosios instancijos teismas – priimti sprendimą dėl ieškinio, atsižvelgiant į konkretų atvejį, be papildomos informacijos. Iš tikrųjų siekiant, kad ieškinys būtų priimtinas, būtina, kad svarbiausios faktinės ir teisinės aplinkybės, kuriomis jis yra pagrįstas, būtų aiškios, nors ir trumpai, bet nuosekliai ir suprantamai, iš paties ieškinio teksto, kad būtų užtikrintas teisinis

tikrumas ir teisingumo vykdymas (šiuo klausimu žr. 1997 m. lapkričio 7 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Cipeke prieš Komisiją*, T-84/96, Rink. p. II-2081, 31 punktą ir 1999 m. gegužės 21 d. Pirmosios instancijos teismo nutarties *Asia Motor France ir kt. prieš Komisiją*, T-154/98, Rink. p. II-1703, 49 punktą).

209 Šioje byloje tai, kad remiamasi bendromis aplinkybėmis, nurodytomis grindžiant ieškinio pagrindus, susijusius su pažeidimo sunkumu, siekiant įrodyti nurodytas lengvinančias aplinkybes, Pirmosios instancijos teismui neleidžia pakankamai tiksliai nustatyti lengvinančiomis aplinkybėmis grindžiamo ieškinio pagrindo taikymo sritį. Jeigu negalima atmesti to, kad pagrindinės faktinės ir teisinės aplinkybės, kuriomis remiasi *Roquette*, yra nurodytos ieškinyje, vis dėlto yra svarbu, kad ieškovė jas pateiktų nuosekliai ir suprantamai. Visų pirma Pirmosios instancijos teismas, nagrinėdamas visas aplinkybes, kuriomis remiamasi grindžiant pirmąjį ieškinio pagrindą, neprivalo aiškintis, ar šiomis aplinkybėmis taip pat galima remtis grindžiant antrąjį ieškinio pagrindą, o šioje byloje – kuria aplinkybe galima remtis siekiant pagrįsti lengvinančią aplinkybę. Šios išvados nepaneigia tai, kad, nepaisydama to, jog šis ieškinio pagrindas buvo akivaizdžiai netikslus, Komisija ypač stengėsi nustatyti galimus ieškovės argumentus, kuriais ši rėmėsi grįsdama ieškinio pagrindą dėl pažeidimo sunkumo ir kuriais prireikūs būtų galima remtis grindžiant ieškinio pagrindą dėl lengvinančių aplinkybių buvimo, ir šiomis aplinkybėmis mėgino į jį atsakyti. Ši Komisijos pozicija yra tik hipotezė dėl *Roquette* pateikto ieškinio pagrindo reikšmės. Ji neleidžia nustatyti tikslios *Roquette* ieškinio pagrindo, grindžiamo lengvinančių aplinkybių buvimu, reikšmės.

210 Todėl pagal Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c ir d punktus ieškinio pagrindus, susijusius su Komisijos klaidomis, padarytomis nagrinėjant lengvinančias aplinkybes, reikia atmesti kaip nepriimtinus.

IV — Dėl „Roquette“ bendradarbiavimo per administracinę procedūrą

A — Įžanga

- 211 *Roquette* tvirtina, kad taikydama Pranešimą dėl bendradarbiavimo Komisija taip pat padarė vertinimo klaidų.
- 212 *Roquette* mano, kad Komisija, taikydama Pranešimo dėl bendradarbiavimo C skyrių, turėjo sumažinti jai paskirtą baudą nuo 50 iki 75 %, o ne 40 % pagal Pranešimo dėl bendradarbiavimo D skyrių.
- 213 Norėdama pagrįsti šią poziciją, *Roquette* tvirtina, kad Komisija klaidingai įvertino jos nurodytų aplinkybių pobūdį ir turinį dėl dviejų priežasčių. Pirma, priešingai nei Komisija nurodo ginčijamame sprendime, ji buvo pirmoji ir vienintelė kartelio dalyvė, kuri Komisijai pateikė lemiamų įrodymų ginčijamam sprendimui parengti. Antra, *Roquette* mano, kad Komisija neteisingai sumenkino jos bendradarbiavimo per administracinę procedūrą reikšmę, nurodydama, jog *Roquette* pateikė nagrinėjamus dokumentus tik savo atsakyme į 1999 m. kovo 2 d. oficialų Komisijos prašymą pateikti informacijos pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 1 dalį.
- 214 Todėl ji prašo Pirmosios instancijos teismo peržiūrėti šį vertinimą naudojantis savo neribota kompetencija baudų srityje (1983 m. lapkričio 9 d. Teisingumo teismo sprendimas *Michelin prieš Komisiją*, 322/81, Rink. p. 3461, 111 punktas).

B — *Dėl to, kad „Roquette“ buvo pirmoji ir vienintelė kartelio dalyvė, kuri Komisijai pateikė lemiamų įrodymų ginčijamam sprendimui parengti*

1. Bendros pastabos

- ²¹⁵ *Roquette* tvirtina, kad Komisija ginčijamo sprendimo 415 konstatuojamojoje dalyje neteisingai nusprendė, jog „*Fujisawa* buvo pirmoji iš kartelio narių, pateikusi pakankamų įrodymų dėl kartelio egzistavimo“. Šiuo atžvilgiu *Roquette* pateikia du kaltinimus. Pirma, ji tvirtina, kad informacijos, kurią Komisija gavo prieš jai pradėjus bendradarbiauti su *Roquette*, nepakako kartelio egzistavimui įrodyti. Antra, *Roquette* mano, kad Komisija gavo pakankamai informacijos ginčijamam sprendimui parengti tik todėl, kad *Roquette* pati bendradarbiavo su Komisija. Prieš pateikiant šiuos argumentus nurodomos bendros pastabos dėl taisyklių, kurias Komisija turėjo taikyti šioje byloje, kai vertino šalių bendradarbiavimą vykstant administracinei procedūrai.

2. Bendros pastabos dėl nagrinėjamoje byloje taikomų taisyklių vertinant šalių bendradarbiavimą vykstat administracinei procedūrai

a) Šalių argumentai

- ²¹⁶ *Roquette* manymu, remiantis konkrečiomis šios bylos aplinkybėmis, Komisija šiuo pagrindu paskirtos baudos sumažinimą turėjo vertinti ne pagal šalių bendradarbiavimo eiliškumą vykstant administracinei procedūrai, bet visų pirma pagal šių šalių

pateikiamos informacijos turinį ir papildomą naudą ginčijamame sprendime pateiktiems kaltinimams parengti.

- 217 Remdamasi konkrečiomis šios bylos aplinkybėmis, *Roquette* tvirtina, kad Komisija pradėjo savo tyrimą, po kurio buvo priimtas ginčijamas sprendimas, tik gavusi informacijos apie Jungtinėse Amerikos Valstijose atliekamus tyrimus. *Roquette* primena, kad iš ginčijamo sprendimo 53 konstatuojamosios dalies matyti, jog 1997 m. kovo mėn. Jungtinių Amerikos Valstijų teisingumo ministerija pranešė Komisijai apie natrio gliukonato rinkoje atliekamą tyrimą. Taip pat iš to matyti, kad 1997 m. spalio mėn. Komisijai buvo pranešta, jog *Akzo*, *Avebe* ir *Gliucona* pripažino dalyvavusios tarptautiniame kartelyje dėl šio produkto, kuriuo buvo siekiama nustatyti kainas ir pasidalyti rinką „Jungtinėse Amerikos Valstijose ir kitur“, ir kad *Roquette* ir *Fujisawa* atitinkamai 1997 m. gruodžio mėn. ir 1998 m. spalio mėn. patvirtino šiuos faktus. Net jeigu ginčijamame sprendime Komisija tiksliai nenurodė, kokią informaciją ji turėjo dėl Jungtinėse Amerikos Valstijose pradėtos procedūros, vis dėlto būtų pagrįsta manyti, kad Komisija turėjo informacijos bent jau iš įvairių internete viešai paskelbtų 1997 m. rugsėjo 24 d. ir gruodžio 17 d. spaudos pranešimų, informuojančių apie Jungtinėse Valstijose atliktų tyrimų pabaigą.
- 218 *Roquette* iš to daro išvadą, kad jeigu Komisija, kaip tai matyti iš ginčijamo sprendimo 54 konstatuojamosios dalies, „1997–1998 m. žiemą“, remdamasi Reglamento Nr. 17 11 straipsniu, „pagrindiniams natrio gliukonato gamintojams, importuotojams ir (arba) eksportuotojams ir klientams Europoje“ nusiuntė savo pirmuosius prašymus pateikti informacijos, ji turėjo informacijos apie kartelį pasaulinėje natrio gliukonato rinkoje, dalyvių tapatybę, apie tai, kad kiekvienas iš šių dalyvių pripažino pažeidimą Jungtinių Amerikos Valstijų valdžios institucijose ir apie tai, kad nuo 1995 m. birželio mėn. pažeidimas buvo nutrauktas.
- 219 Tokiomis aplinkybėmis maksimaliai sumažinti baudą reikėtų ne tam dalyviui, kuris pirmas pradėjo bendradarbiauti su Komisija, bet tam, kuris pateikė svarbios

informacijos ir dokumentų ir todėl iš tikrųjų leido Komisijai lengviau nustatyti pažeidimą.

220 Be to, ši nuomonė atitinka pačios Komisijos požiūrį jos 2001 m. liepos mėn. paskelbtame naujo pranešimo dėl baudų sumažinimo projekte (toliau – naujo pranešimo projektas) ir jos naujame 2002 m. paskelbtame pranešime dėl baudų neskyrimo arba sumažinimo kartelių atvejais (OL C 45, 2002, p. 3; toliau – naujas pranešimas). Todėl šioje byloje Komisija turėjo laikytis šios naujos politikos. Siekdama pagrįsti šiuos argumentus, *Roquette* savo dublike remiasi, viena vertus, tokio pranešimo, kuriuo remdamosi suinteresuotosios įmonės turi teisėtų lūkesčių, teisiniu pobūdžiu ir, kita vertus, baudžiamosios teisės principu, pagal kurį reikia taikyti švelniausią baudžiamąjį įstatymą (grįžtamoji galia *in mitius*) (1998 m. spalio 29 d. Teisingumo teismo sprendimas *Awoyemi*, C-230/97, Rink. p. I-6781 ir 1998 m. spalio 14 d. Komisijos sprendimas 1999/210/EB dėl EB sutarties 85 straipsnio taikymo procedūros (IV/F-3/33.70 – *British sugar plc ir kt.*) (OL L 76, 1999, p. 1).

221 Komisija mano, kad *Roquette* negali remtis naujo pranešimo projektu. Komisija ginčija *Roquette* ieškinio pagrindo, kuriuo remiantis naujo pranešimo taikymą pateisina švelniausio baudžiamąjo įstatymo taikymas, priimtinumą. Jos manymu, šis ieškinio pagrindas yra nepriimtinas, nes pirmą kartą buvo pateiktas dubliko etape. Komisija subsidiariai mano, kad *Roquette* sau prieštarauja, viena vertus, kaltindama Komisiją tuo, kad ji neteisingai taikė Pranešimą dėl bendradarbiavimo, ir, kita vertus, prašydama atgaline data taikyti naują pranešimą, kuris pakeitė Pranešimą dėl bendradarbiavimo.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

222 Reikia pažymėti, kad Komisija savo Pranešime dėl bendradarbiavimo nustatė sąlygas, kuriomis įmonėms, bendradarbiaujančioms su Komisija per kartelio tyrimą, baudos,

skirtinos nebendradarbiaujant, gali būti neskiriamos arba sumažinamos (žr. Pranešimo dėl bendradarbiavimo A skyriaus 3 punktį).

223 Šis Pranešimas dėl bendradarbiavimo suteikia Komisijai diskreciją ir pagal vienodo požiūrio principą tik savaime apriboja Komisijos įgaliojimus (šiuo klausimu žr. 1998 m. balandžio 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Vlaams Gewest prieš Komisiją*, T-214/95, Rink. p. II-717, 89 punktą). Be to, kaip tai aiškiai nurodyta to Pranešimo D skyriaus 3 dalyje, šis Pranešimas įmonėms, norinčioms pranešti Komisijai apie kartelį, sukelia teisėtų lūkesčių, kuriais jos remsis. Atsižvelgiant į tai, kad su Komisija ketinančios bendradarbiauti įmonės iš šio Pranešimo galėjo spręsti apie vienodo požiūrio ir teisėtų lūkesčių principų laikymąsi, Komisija, vertindama *Roquette* bendradarbiavimą, kai buvo nustatomas *Roquette* skirtinos baudos dydis, privalėjo jų laikytis.

224 Taigi *Roquette* neteisingai tvirtina, kad šioje byloje Komisija privalėjo taikyti ne Pranešime dėl bendradarbiavimo, o naujo pranešimo projekte ar pačiame naujame pranešime nustatytas taisykles. Reikia pripažinti, kad net jei naujo pranešimo projektas buvo paskelbtas 2001 m. liepos mėn., t. y. prieš priimant ginčijamą sprendimą, *Roquette* neginčija, kad Komisija šį dokumentą paskelbė tik tam, jog leistų suinteresuotosioms šalims pateikti savo pastabas šiuo klausimu. Reikia pažymėti, kad naujas pranešimas buvo paskelbtas jau priėmus ginčijamą sprendimą. Todėl nei naujo pranešimo projektas, nei naujas pranešimas negalėjo lemti savarankiško Komisijos diskrecijos apribojimo nagrinėjamoje byloje (šiuo klausimu žr. 2002 m. rugsėjo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Pfizer Animal Health prieš Tarybą*, T-13/99, Rink. p. II-3305, 121 punktą ir sprendimo *Alpharma prieš Tarybą*, T-70/99, Rink. p. II-3495, 142 punktą).

- 225 Taigi tvirtindama, kad Komisija nagrinėjamoje byloje privalėjo taikyti naujo pranešimo projektą arba naują pranešimą ar šiuose dokumentuose įtvirtintus principus, *Roquette* neteisingai remiasi teisėtų lūkesčių principu ir švelniausio baudžiamojo įstatymo taikymo principu, darant prielaidą, kad Bendrijos teisėje toks principas apskritai yra.
- 226 Taip pat reikia pripažinti, kad, kaip tai pabrėžia *Roquette*, priešingai nei tam tikrų kitų praeityje Komisijos atliktų tyrimų atveju, šioje byloje Komisija, prieš pradėdama tyrimą pagal Reglamentą Nr. 17, jau turėjo tam tikros informacijos apie pasaulinio kartelio egzistavimą natrio gliukonato rinkoje ir apie tam tikrų jos dalyvių tapatybę, kaip tai matyti iš ginčijamo sprendimo 53 konstatuojamosios dalies.
- 227 Vis dėlto ši aplinkybė nereiškia, kad Komisija privalo netaikyti bendradarbiavimą su įmonėmis reglamentuojančių taisyklių, kurias ji nustatė savo Pranešime dėl bendradarbiavimo.
- 228 Galiausiai reikia pažymėti, kad *Roquette* neginčija to, jog *Fujisawa* pirmoji iš kartelio narių pranešė apie jo egzistavimą ir nurodė Komisijai dalyvių tapatybę bei pažeidimo objektą. *Roquette* taip pat pripažįsta, kad Pranešime dėl bendradarbiavimo nurodomas principas, pagal kurį bauda gali būti maksimaliai sumažinta (mažiausiai 75 %) arba labai sumažinta (50–75 %) tik įmonei, kuri „pirmoji pateikė informacijos, turinčios lemiamos reikšmės įrodant kartelio egzistavimą“ (žr. Pranešimo dėl bendradarbiavimo B skyriaus b punktą ir C skyrių).
- 229 Nagrinėjamoje byloje Komisija, priėmusi atitinkamą sprendimą, atliko patikrinimą kartelyje dalyvavusiose įmonėse pagal šio Pranešimo B skyriaus a punktą tiktai

gavusi informacijos iš *Fujisawa*. Todėl šios nuostatos prasme su Jungtinėse Amerikos Valstijose atliktu tyrimu susijusi gauta informacija negalėjo sutrukdyti *Fujisawa* atžvilgiu laikytis minėto Pranešimo B skyriuje nurodyto požiūrio.

230 Todėl, priešingai nei tvirtina *Roquette*, Komisija šioje byloje teisingai taikė taisykles, kurias ji nurodė savo 1996 m. Pranešime dėl bendradarbiavimo.

3. Dėl to, kad informacijos, kurią Komisija gavo prieš pradėdama bendradarbiauti su *Roquette*, nepakako kartelio egzistavimui įrodyti

a) Šalių argumentai

231 *Roquette* mano, kad Komisijos gauta informacija iki jai pradėdant bendradarbiauti su pastarąja nėra nepaneigiamas paties kartelio ir jo veikimo įrodymas.

232 Pirma, *Roquette* mano, kad iki jos bendradarbiavimo su Komisija pastarosios turima informacija nebuvo išsamesnė už tą, kurią ji jau buvo gavusi iš Jungtinių Amerikos Valstijų valdžios institucijų arba kuri buvo viešai prieinama. Ši informacija tik rodė, kad siekdamas susitarti dėl natrio gliukonato kainų bei rinkos pasidalijimo įmonės *Akzo*, *Avebe*, *Glucona*, *Roquette* ir *Fujisawa* susitikinėjo nuo 1993 m. rugpjūčio mėn. iki 1995 m. birželio mėn.

- 233 Antra, *Roquette* mano, kad šios informacijos nepakako kartelio egzistavimui įrodyti, nes iš esmės buvo kalbama apie paprasčiausius pareiškimus. Vieninteliai pateikti rašytiniai įrodymai — transporto bilietai. Manydama, kad nepakako iš Jungtinių Amerikos Valstijų gautos informacijos ir pirmųjų duomenų, kuriuos 1998 m. gegužės 12 d. pateikė *Fujisawa*, o 1999 m. sausio 21 d. — ADM, Komisija, be to, manė, kad yra būtina išsiųsti prašymus pateikti informacijos ir atlikti patikrinimą kartelyje dalyvavusiose įmonėse.
- 234 Komisijos manymu, *Fujisawa* yra pirmoji įmonė, pateikusi įrodymų, turinčių lemiamos reikšmės įrodant kartelio egzistavimą.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 235 Tvirtindama, kad Komisijos gautos informacijos iki jos pačios bendradarbiavimo su pastarąja nepakanka tam, kad būtų įrodytas kartelio egzistavimas, *Roquette* iš esmės siekia įrodyti, jog Komisija neteisingai manė, kad *Fujisawa* buvo „pirmoji, pateikusi įrodymų, turinčių lemiamos reikšmės įrodant kartelio egzistavimą“, kaip nurodyta Pranešimo dėl bendradarbiavimo C skyriuje, skaitomame kartu su jo B skyriaus b punktu.
- 236 Pranešimo dėl bendradarbiavimo C skyriuje „Didelis baudos sumažinimas“, nustatyta:

„B skyriaus b–e punktų sąlygas įvykdžiusiai įmonei, pranešusiai apie slaptą kartelį po to, kai Komisija, priėmusi atitinkamą sprendimą, atliko patikrinimą kartelyje

dalyvavusiose įmonėse, kuris nesuteikė pakankamo pagrindo pradėti tyrimo procedūros sprendimui priimti, bauda sumažinama 50–75 %.“

237 B skyriaus b–e punktų sąlygos, į kurias C skyriuje daroma nuoroda, skirtos įmonei, kuri:

„b) pirmoji pateikė informacijos, turinčios lemiamos reikšmės įrodant kartelio egzistavimą;

c) nutraukė savo dalyvavimą neteisėtoje veikloje ne vėliau kaip pranešimo apie kartelį momentu;

d) suteikia Komisijai visą naudingą informaciją, visus turimus dokumentus bei įrodymus apie kartelį ir nuolat bei visapusiškai bendradarbiauja per visą tyrimą;

e) nevertė kitos įmonės dalyvauti kartelyje ir nekurstė jos atlikti neteisėtų veiksmų bei nebuvo pagrindinė jų vykdytoja.“

238 Pirmiausia iš šių nuostatų matyti, kad, priešingai nei tvirtina *Roquette*, tam, kad taikant Pranešimo dėl bendradarbiavimo B ir C skyrius bauda būtų sumažinta, jais nereikalaujama, jog apie kartelį pranešanti įmonė Komisijai pateiktų „nepaneigiamą kartelio turinio ir jo veikimo įrodymą“.

- 239 Pagal Pranešimą dėl bendradarbiavimo B skyriaus b punkte nustatyta sąlyga yra įvykdyta, jeigu apie slaptą kartelį pranešanti įmonė „pirmoji pateikė informacijos, turinčios lemiamos reikšmės įrodant kartelio egzistavimą“.
- 240 Taigi aplinkybė, kad dalyviui pranešus apie kartelį Komisija išsiunčia prašymus pateikti informacijos ir atlieka patikrinimą kitose kartelyje dalyvavusiose įmonėse, niekaip neįrodo, jog apie kartelį pranešusios įmonės pateiktos informacijos nepakanka Pranešimo dėl bendradarbiavimo B ir C skyrių požiūriu.
- 241 Taip pat dėl to, kad *Roquette* iš esmės tvirtina, jog *Fujisawa* nepateikė daugiau informacijos nei ta, kurią Komisija jau turėjo arba bent jau ta, kurią ji turėjo gauti iš Jungtinių Amerikos Valstijų valdžios institucijų, reikia priminti, kad net jei tai būtų tiesa, savarankiškos Bendrijos kompetencijos konkurencijos teisės srityje principas reiškia, jog Komisijai renkant įrodymus, kuriais remdamasi ji gali priimti sprendimą pagal EB 81 straipsnį, trečiųjų valstybių valdžios institucijų pateikti įrodymai iš esmės nėra jai privalomi.
- 242 Galiausiai bet kuriuo atveju reikia pripažinti, kad, priešingai nei tvirtina *Roquette*, *Fujisawa* pateikė daugiau informacijos nei ta, kuri buvo Jungtinių Amerikos Valstijų valdžios institucijų spaudos pranešimuose, kuriuos *Roquette* pateikė Pirmosios instancijos teismui. Iš tiesų atrodo, kad, pirma, šiuose pranešimuose nebuvo nurodyti visų kartelio dalyvių pavadinimai. Antra, šiuose pranešimuose buvo tik trumpai aprašyti įvairūs sudaryti susitarimai. Kaip Komisija teisingai nurodo ginčijamo sprendimo 415 konstatuojamojoje dalyje, 1998 m. gegužės 12 d. laiške pranešdama apie kartelio egzistavimą *Fujisawa* atskleidė kartelio narių tapatybes ir pateikė Komisijai pagrindinių jų sudarytų susitarimų aprašymą, nurodydama

laikotarpi, kuriam jie buvo sudaromi, apibūdindama šių susitarimų taikymo mechanizmą bei kartelio veikimą ir, nors neišsamų, kartelio susitikimų sąrašą bei kai kurių iš jų turinio apibendrinimą.

243 Be to, reikia pažymėti, kad iš ginčijamo sprendimo 414 konstatuojamosios dalies matyti, jog taikydama pranešimo dėl bendradarbiavimo B skyrių *Fujisawa* atžvilgiu Komisija kažkiek atsižvelgė į tai, kad tuomet, kai *Fujisawa* pranešė apie kartelį, „ji žinojo apie (Jungtinių Amerikos Valstijų) teisingumo <...> ministerijos atliekamą tyrimą natrio gliukonato rinkoje ir apie tai, kad *Akzo*, *Avebe* ir *Glucona* prisipažino dalyvavusios tarptautiniame susitarime dėl kainų nustatymo bei rinkos pasidalijimo „Jungtinėse Amerikos Valstijose ir kitur““.

244 Iš to, kas nurodyta, galima daryti išvadą, kad *Roquette* neteisingai tvirtina, jog *Fujisawa* nebuvo pirmoji iš kartelio dalyvių, pateikusių Komisijai įrodymų, turinčių lemiamos reikšmės įrodant kartelio egzistavimą, kaip apibrėžta Pranešimo dėl bendradarbiavimo B punkto b papunktyje. Todėl pirmą *Roquette* kaltinimą, grindžiamą tuo, kad Komisijai nepakako informacijos, gautos iki bendradarbiavimo su *Roquette*, reikia atmesti.

4. Dėl to, kad tik *Roquette* pateikta informacija turėjo lemiamos reikšmės ginčijamam sprendimui parengti

a) Šalių argumentai

245 *Roquette* tvirtina, kad būtent dėl jos pačios bendradarbiavimo per administracinę procedūrą Komisija gavo pranešime apie kaltinimus, o vėliau ginčijamame sprendime pateiktą informaciją.

- 246 Iš tikrųjų, pirma, dėl pranešimo apie kaltinimus *Roquette* mano, kad dešimtyje iš trylikos priedų pateikiami šalių savanoriškai duoti dokumentai, iš kurių ji pati pateikė aštuonis. Be to, beveik kiekviename tos dalies, kurioje aprašoma kartelio istorija, puslapyje pateikiama nuoroda į *Roquette* pateiktus ranka darytus įrašus.
- 247 Antra, dėl paties ginčijamo sprendimo *Roquette* mano, kad du elementai rodo lemiamą jos pateiktos informacijos reikšmę. Pirmiausia, remdamasi *Roquette* informacija, Komisija galėjo nustatyti pagrindinius organizavimo principus, pasikeitimo informacija apie klientus sistemą, susitarimų vykdymą ir susitikimų, vykusių nuo 1987 m. vasario mėn. iki 1995 m. birželio mėn., tikslą. Antra, ginčijamame sprendime galima įžvelgti tam tikrą kontrastą, kalbant apie jame pateiktų aprašymų tikslumą, atsižvelgiant į tai, ar jie yra grindžiami *Roquette* pateikta informacija, ar ne.
- 248 Kalbant apie pagrindinius organizavimo principus, lemiamą *Roquette* pateiktos informacijos pobūdį rodo ginčijamo sprendimo skyriaus, susijusio su minėtais pagrindiniais principais, išnašos. Iš dvylikos nuorodų aštuonios susijusios su įrodymais, kuriuos pateikė *Roquette*. Ginčijamo sprendimo 83 konstatuojamojoje dalyje, kurioje aprašoma kvotų paskyrimo sistema, daroma nuoroda į *Roquette* ranka darytus įrašus, pateiktus jai bendradarbiaujant su Komisija. Ginčijamo sprendimo 88 konstatuojamojoje dalyje Komisija, siekdama paaiškinti žemiausių ir (arba) tikslinių kainų nustatymo sistemą, remiasi tik *Roquette* pateiktais dokumentais.

- 249 Komisijai nustatant pasikeitimo informacija apie klientus sistemos faktą, lemiamas *Roquette* pateiktos informacijos pobūdis matyti iš ginčijamo sprendimo 90 konstatuojamosios dalies ir išnašų Nr. 46 ir 47. Jose Komisija mini vien *Roquette* su ja bendradarbiaujant pateiktą informaciją.
- 250 Atrodo, kad *Roquette* mano, nors ji to aiškiai nenurodo, kad įrodinėdama susitarimų vykdymą ir visų pirma priežiūros sistemos egzistavimą Komisija naudoja *Roquette* pateiktus įrodymus (ginčijamo sprendimo 172 konstatuojamoji dalis).
- 251 Galiausiai *Roquette* pateikti rankraštiniai užrašai turėjo lemiamos reikšmės Komisijos atliktam 1987 m. vasario mėn.–1995 m. birželio mėn. vykusių dalyvių susitikimų tikslo aprašymui. Tai Komisija pripažįsta ginčijamo sprendimo 121 konstatuojamojoje dalyje, kur nurodoma, kad „kiekvieno 1989–1990 m. laikotarpiu vykusio susitikimo turinys yra geriau žinomas, nes įmonių pranešimai grindžiami to laikotarpio dokumentais“. Minėti dokumentai atitinka *Roquette* užrašus, padarytus laikotarpiu nuo 1989 m. gegužės 11 d. susirinkimo Goteborge iki 1991 m. rugsėjo 3 d. susitikimo Ciūriche. Šie *Roquette* pateikti užrašai ir su jais susiję paaiškinimai (žr. 1999 m. liepos 22 d. memorandumą) leido Komisijai suprasti kartelio veikimą, dalyvių diskusijų temas ir kiekvieno iš jų vaidmenį bei perprasti kodus, kuriuos įmonės naudojo savo pavadinimams. Kai kurių susitikimų atžvilgiu šie rankraštiniai užrašai yra vieninteliai dokumentai, kuriuos Komisija turėjo, aprašydama tokių susitikimų eigą (žr. ginčijamo sprendimo 131, 132–138 ir 139–149 konstatuojamosiose dalyse paminėtus susitikimus ir 1990 m. sausio 22 d. *Fujisawa* atstovės apsilankymą *Roquette* gamykloje, 1990 m. vasario 2 d. *Jungbunzlauer* ir *Roquette* susitikimą, 1991 m. gegužės 21–22 d. susitikimą Ciūriche, 1991 m. birželio 10–11 d. susitikimą Ženevoje, 1991 m. liepos 24 d. susitikimą Ciūriche ir galiausiai 1991 m. rugsėjo 2–3 d. susitikimą Ciūriche). *Roquette* rankraštiniai užrašai taip pat leido

Komisijai nustatyti ADM ir *Glucona* bei kitų Europos gamintojų diskusijų antikonkurencinį pobūdį (ginčijamo sprendimo 155 konstatuojamoji dalis).

252 *Roquette* mano, kad lemiamą jos pagalbos reikšmę rodo ir tai, jog iš ginčijamo Komisijos sprendimo išnašose pateiktų 175 nuorodų į atitinkamų įmonių dokumentus ir pranešimus beveik pusė iš jų buvo gauta todėl, kad ji bendradarbiavo. Be to, *Roquette* pateikė visus konkrečius įrodymus, leidžiančius nustatyti kartelio tikslą ir jo veikimą. Ir Komisija tai pripažįsta ginčijamo sprendimo 426 konstatuojamojoje dalyje, primindama, kad „*Roquette* (buvo) vienintelė kartelio dalyvė, pateikusi dokumentus, atskleidžiančius kartelio susitikimų turinį ir išvadas“.

253 Be to, *Roquette* remiasi tuo, kad nebuvo tikslaus susitikimų, kurių atžvilgiu Komisija neturėjo *Roquette* rankraštinių užrašų, turinio aprašymo, palyginti su susitikimais, kurių atžvilgiu Komisija galėjo rentis tokia informacija.

254 Kalbant apie laikotarpį iki pirmojo *Roquette* užrašuose aprašomo susitikimo, Komisija pateikia tik neaiškius ir netikslius aprašymus (žr. ginčijamo sprendimo 121 konstatuojamąją dalį, kur Komisija nurodo „didelį skaičių daugiašalių susitikimų“, vykusių „nuo 1990 m. balandžio (mėn.) iki gegužės (mėn.)“, ir ginčijamo sprendimo 122–128 konstatuojamosiose dalyse nurodytus susitikimų aprašymus).

- 255 Kad Komisijos turimos informacijos nepakanka, taip pat matyti iš vėlesnių arba *Roquette* perduotuose rankraštiniuose užrašuose neaprašytų įvykių aprašymų. *Roquette* atkreipia dėmesį į daug prieštaravimų ir nurodo ginčijamo sprendimo 129 ir 164 konstatuojamąsias dalis. Be to, kaip tai matyti iš ginčijamo sprendimo 201 ir 214 konstatuojamųjų dalių, *Roquette* dokumentai ir pranešimai, susiję su tuo kartelio laikotarpiu, Komisijai buvo labai naudingi.
- 256 *Roquette* mano esanti vienintelė, pateikusi tiek daug didelės įrodomosios galios turinčios informacijos, kuri apima rašytinius įrodymus, pažeidimo laikotarpio dokumentus ir tiesiogiai su įmonių elgesiu susijusius dokumentus. Todėl ji mano, kad, vadovaujantis teismų praktika (1992 m. kovo 10 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *ICI prieš Komisiją*, T-13/89, Rink. p. II-1021) ir naujo pranešimo projektu, Komisija turėjo labiau atsižvelgti į lemiamą informacijos, pateiktos siekiant įvertinti baudos sumažinimą, pobūdį.
- 257 Savo dublike *Roquette* nurodo, kad *Fujisawa* pateikta informacija negali paneigti jos pateiktos informacijos lemiamo pobūdžio. *Roquette* manymu, *Fujisawa*, pranešdama apie kartelio egzistavimą, dalyvių tapatybę ir pažeidimo objektą, perdavė tik tą informaciją, kurią Komisija jau žinojo, nes ji buvo skelbiama Jungtinių Amerikos Valstijų konkurencijos institucijų interneto tinklalapyje. Be to, daugumą *Fujisawa* pateiktų dokumentų sudarė su įvairiomis kartelio susitikimų vietomis susijusios kelionės išlaidų sąskaitos. *Roquette* pateikta informacija yra gerokai išsamesnė.
- 258 Komisija ginčija šių aplinkybių reikšmę ir pažymi visiškai atsižvelgusi į *Roquette* bendradarbiavimą, pagal Pranešimo dėl bendradarbiavimo D skyrių sumažindama jos baudą 40 %.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 259 Visų pirma reikia priminti, kad *Roquette* nėra pirmoji iš dalyvių, pranešusi Komisijai apie kartelį. Iš tikrųjų *Fujisawa* pirmoji pateikė Komisijai informacijos, turinčios lemiamos reikšmės pažeidimo, kuriame dalyvauja pati pranešėja, tyrimui (žr. šio sprendimo 244 punktą). Taikydama Pranešimo dėl bendradarbiavimo B ir C skyrius, Komisija galėjo labiau sumažinti *Roquette* paskirtą baudą tik tuo atveju (jeigu įvykdytos kitos sąlygos), jeigu *Roquette* būtų buvusi pirmoji iš kartelio dalyvių, pranešusi apie jį Komisijai ir pateikusi lemiamos reikšmės turinčios informacijos.
- 260 Šioje byloje Komisija sumažino *Roquette* baudą vadovaudamasi Pranešimo dėl bendradarbiavimo D skyriumi. Kaip Komisija teisingai tvirtina, tai darydama ji visiškai atsižvelgė į *Roquette* bendradarbiavimą.
- 261 Todėl kaltinimą, grindžiamą tuo, kad tik *Roquette* pateikta informacija turi lemiamos reikšmės ginčijamam sprendimui parengti, reikia atmesti.
- 262 *Roquette* argumentas, kad Komisija turėjo bent jau maksimaliai sumažinti baudą, kaip numatyta minėto Pranešimo D punkte, yra susijęs su *Roquette* ginčijamu Komisijos atliktu jos bendradarbiavimo reikšmės vertinimu, ir dėl šio bendradarbiavimo bauda, kuri būtų skirta *Roquette*, jeigu ji nebūtų bendradarbiavusi, buvo sumažinta 40 %. Todėl šie du argumentai toliau bus nagrinėjami kartu.

C — Dėl to, kad Komisija neteisingai remėsi aplinkybe, jog „Roquette“ pateikė atitinkamus dokumentus tik savo atsakyme į prašymą pateikti informacijos

1. Šalių argumentai

263 *Roquette* teigimu, Komisija tik siekdama kvalifikuoti jos elgesį pagal Pranešimo dėl bendradarbiavimo D skyrių nurodė, kad svarbūs dokumentai jai buvo pateikti tik atsakyme į oficialų 1999 m. kovo 2 d. prašymą pateikti informacijos pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 1 dalį. *Roquette* manymu, oficialiame 1999 m. kovo 2 d. prašyme pateikti informacijos buvo klausimų, skatinančių priimti atsakomybę, o tai yra teisės į gynybą pažeidimas, pagrindžiantis teisę neatsakyti į šiuos klausimus ir tai, kad ji atsakė į tuos klausimus tik bendradarbiaudama su Komisija. Atsižvelgdama į tai, kad užduoti klausimai nebuvo susiję vien su faktinėmis aplinkybėmis, ir į Komisijos jau turimą informaciją, *Roquette* mano, kad šiais klausimais buvo siekiama priversti ją prisipažinti dalyvavus kartelyje. Tai yra teisės į gynybą pažeidimas (2001 m. vasario 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Mannesmannröhren-Werke prieš Komisiją*, T-112/98, Rink. p. II-729, 66, 67, 71, 73 ir 78 punktai), suteikiantis teisę neatsakyti į tokius klausimus. *Roquette* manymu, dėl šio galimo teisės į gynybą pažeidimo ji pateikė savo atsakymus Komisijai tik nusprendusi su ja bendradarbiauti.

264 Komisija tvirtina, kad oficialus 1999 m. kovo 2 d. prašymas pateikti informacijos buvo pateiktas pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 5 dalį ir kad jokių klausimų, esančių šiame prašyme pateikti informacijos, *Roquette* nebuvo verčiama prisipažinti dalyvavusi neteisėtame susitarime. Be to, Komisija mano, kad jeigu klausimais buvo raginama prisipažinti, *Roquette* turėjo teisę atsisakyti į juos atsakyti. Komisija mano, kad, atsižvelgiant į tai, jog *Roquette* neatsisakė atsakyti į klausimus, jos pateikti atsakymai nebuvo prisipažinimas ir jie buvo pateikti pagal prašymą pateikti informacijos, o ne pagal Pranešimą dėl bendradarbiavimo.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

²⁶⁵ Visų pirma reikia pažymėti, kad, priešingai nei tvirtina *Roquette*, Komisija nurodė, jog tik atsakyme į oficialų 1999 m. kovo 2 d. prašymą pateikti informacijos pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 1 dalį Komisijai svarbūs dokumentai buvo pateikti ne todėl, kad *Roquette* elgesiui būtų pritaikytas Pranešimo dėl bendradarbiavimo D skyrius. Iš tikrųjų iš ginčijamo sprendimo 426 konstatuojamosios dalies matyti, kad, naudodamasi minėto Pranešimo D skyriumi jai suteikta diskrecija, Komisija atsižvelgė į šią informaciją vien tam, jog būtų nustatyta baudos sumažinimo procentinė dalis.

²⁶⁶ Nesant reikalo nagrinėti ar tam tikri Komisijos klausimai, kaip tvirtina *Roquette*, suformuluoti prašymuose pateikti informacijos, pažeidžia teisę į gynybą, taip pat reikia pažymėti, kad, kaip tai nurodo pati *Roquette*, bendradarbiaudama su Komisija ji savarankiškai nusprendė atsakyti į užduotus klausimus. Iš tikrųjų prireikus *Roquette* galėjo atsisakyti pateikti atsakymus į šiuos klausimus, žinoma, rizikuodama, kad jai paskirta bauda nebus sumažinta pagal Pranešimą dėl bendradarbiavimo. Šiomis aplinkybėmis reikia manyti, kad *Roquette* atsakymai nebūtinai patvirtina savanorišką bendradarbiavimą vykstant nagrinėjamai procedūrai, nes *Roquette* pateikė informacijos tik paprašyta šios pateikti, o ne savo iniciatyva. Todėl *Roquette* negali kaltinti Komisijos, kad, nustatydamą baudos sumažinimo procentinę dalį, ji atsižvelgė į tai, jog ši įmonė bendradarbiavo tik po to, kai Komisija jai pateikė prašymą pateikti informacijos.

- 267 Galiausiai dėl to, kad Komisija turėjo bent jau maksimaliai pagal Pranešimo dėl bendradarbiavimo D skyrių sumažinti baudą, Pirmosios instancijos teismas mano, jog, atsižvelgiant į visus nurodytus argumentus ir visų pirma į tai, kad *Roquette* pateikė informacijos tik paprašyta, 40 % baudos sumažinimas yra tinkamas.
- 268 Todėl reikia atmesti antrąjį kaltinimą, grindžiamą neteisingu Komisijos tvirtinimu, kad *Roquette* pateikė atitinkamus dokumentus tik savo atsakyme į prašymą pateikti informacijos.
- 269 Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, reikia atmesti visus ieškinio pagrindus, grindžiamus Komisijos klaidomis, padarytomis vertinant *Roquette* bendradarbiavimą per administracinę procedūrą. Atsižvelgiant į tai, kad nebuvo nustatytas *Roquette* bendradarbiavimo per administracinę procedūrą vertinimo neteisėtumas, šiuo pagrindu ginčijamo sprendimo nereikia keisti.

V — *Dėl „ne bis in idem“ principo pažeidimo*

A — *Šalių argumentai*

- 270 Savo paskutiniuju ieškinio pagrindu *Roquette* iš esmės tvirtina, jog buvo pažeistas *ne bis in idem* principas ir proporcingumo principas, nes Komisija neatsižvelgė į tai,

kad Jungtinių Amerikos Valstijų konkurencijos institucijos jau nubaudė *Roquette* už jos dalyvavimą tame pačiame kartelyje.

- 271 Grįsdama šį paskutinįjį ieškinio pagrindą, *Roquette* remiasi 1972 m. gruodžio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Boehringer prieš Komisiją* (7/72, Rink. p. 1281), kuriame nurodoma, kad „reikia išspręsti tik klausimą, ar Komisija taip pat turi pareigą įskaityti sankciją, kurią paskyrė trečiosios valstybės valdžios institucijos, jei nagrinėjamoje byloje ieškovo veiksmai, kuriais jį kaltina Komisija ir Jungtinių Amerikos Valstijų valdžios institucijos, yra identiški“.
- 272 *Roquette* manymu, Jungtinių Amerikos Valstijų konkurencijos institucijose vykusi procedūra ir Komisijoje vykusi procedūra yra susijusios ne tik su ta pačia kartelio rūšimi ir tais pačiais pažeidėjais, bet ir su identišku kartelio veikimu bei identišku dalyvių elgesiu.
- 273 Siekdama įrodyti, kad Europos ir Jungtinių Amerikos Valstijų konkurencijos institucijose vykusių procedūrų objektas, t. y. pasaulinis kartelis, yra identiškasis, *Roquette* remiasi jos sudarytu teisiniu susitarimu (*plea agreement*). Šis susitarimas patvirtina, kad Jungtinėse Amerikos Valstijose paskirta bauda yra susijusi ne tik su *Roquette* elgesiu Jungtinėse Amerikos Valstijose, bet taip pat su jos elgesiu Europos rinkoje, nes šis elgesys atskleidžia kartelio veikimą pasauliniu lygiu. Minėtame susitarime nustatoma, kad „pagrindinės šio kartelio sąlygos buvo paskirstyti rinkos dalis didelėms natrio gliukonatą gaminančioms įmonėms Jungtinėse Amerikos Valstijose ir kitur bei nustatyti ir išlaikyti Jungtinėse Amerikos Valstijose ir kitur

parduodamo natrio gliukonato kainas“. *Roquette* manymu, Jungtinėse Amerikos Valstijose paskirta bauda baudžiama ne tik už jos elgesio pasekmes Jungtinių Amerikos Valstijų rinkoje, bet ir už jos dalyvavimą vykdančią kartelį pasauliniu lygiu, taigi ir Europoje.

274 *Roquette* mano, kad apie geografines pasaulinio kartelio ribas galima spręsti iš kartelio tikslų, pavyzdžiui, keitimosi informacija apie klientus ir pardavimo kvotų paskyrimo pasauliniu mastu bei susitikimų visame pasaulyje.

275 Galiausiai tiek Jungtinių Amerikos Valstijų konkurencijos institucijos, tiek Komisija, vertindamos baudos dydį, atsižvelgė į pasaulinę *Roquette* apyvartą. Tai, kad baudžiant už tas pačias faktines aplinkybes į šią apyvartą buvo atsižvelgta du kartus, *Roquette* manymu, prieštarauja *ne bis in idem* principui ir proporcingumo principui.

276 Komisijos manymu, *Roquette* ieškinio pagrindą reikia atmesti

B — *Pirmosios instancijos teismo vertinimas*

277 Teismų praktika rodo, kad *ne bis in idem* principas, kuris taip pat yra įtvirtintas 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos protokolo Nr. 7 4 straipsnyje, yra bendrasis Bendrijos teisės principas, kurio laikymąsi užtikrina teismai (1966 m. gegužės 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Gutmann prieš EAPB Komisiją*, 18/65 ir 35/65, Rink. p. 149, 172 ir 2002 m. spalio 15 d. Teisingumo teismo sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij*

ir kt. prieš Komisiją, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ir C-254/99 P, Rink. p. I-8375, 59 punktas; taip pat šiuo klausimu žr. šio sprendimo 271 punkte minėto sprendimo *Boehringer prieš Komisiją* 3 punktą).

- 278 *Ne bis in idem* principas draudžia, kai yra siekiama apsaugoti tą patį teisinį interesą, tą patį asmenį antrą kartą bausti už tą pačią neteisėtą veiką. Šio principo taikymui reikalingos trys kumuliacinės sąlygos, t. y. vienodos faktinės aplinkybės, tas pats pažeidėjas ir tas pats ginamas teisinis interesas (šiuo klausimu žr. 2004 m. sausio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, Rink. p. I-123, 338 punktą).
- 279 Teismų praktikoje pripažinta, kad paraleliai vykstant dviem procedūroms – Bendrijos ir nacionalinei procedūrai, kurių priimtumas grindžiamas konkrečia kompetencijos tarp Bendrijos ir valstybių narių pasidalijimo sistema kartelių srityje ir kuriomis siekiama skirtingų tikslų, yra galimybė už tas pačias veikas kartu taikyti tiek Bendrijos, tiek nacionalines sankcijas. Tačiau bendrasis teisingumo principas reikalauja, kad Komisija, nustatydamą baudos dydį, atsižvelgtų į sankcijas, kurios jau buvo pritaikytos tai pačiai įmonei už tas pačias faktines aplinkybes, jeigu sankcijos yra skirtos už valstybės narės kartelių teisės pažeidimus, padarytus Bendrijos teritorijoje (1969 m. vasario 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Wilhelm ir kt.*, 14/68, Rink. p. 1, 11 punktas ir šio sprendimo 271 punkte minėto sprendimo *Boehringer prieš Komisiją* 3 punktas; 1995 m. balandžio 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tréfileurope prieš Komisiją*, T-141/89, Rink. p. II-791, 191 punktas ir Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Sotralentz prieš Komisiją*, T-149/89, Rink. p. II-117, 29 punktas).
- 280 Dėl *Roquette* tvirtinimo, kad Komisija, paskirdama jai baudą už dalyvavimą kartelyje, už kurį ją jau nubaudė Jungtinių Amerikos Valstijų institucijos, Komisija pažeidė *ne bis in idem* principą, pagal kurį to paties asmens negalima bausti antrą kartą už tą patį draudžiamą elgesį, reikia priminti, kad Bendrijos teismai pripažino, jog įmonės atžvilgiu dėl tos pačios neteisėtos veikos gali būti teisėtai vykdomos dvi paralelinės procedūros, taigi gali būti skiriama dviguba sankcija, iš kurių vieną skiria atsakinga atitinkamos valstybės narės institucija, o kitą – atsakinga Bendrijos institucija, jeigu

minėtomis procedūromis siekiama skirtingų tikslų, o pažeidžiamos normos nėra identiškos (šio sprendimo 279 punkte minėto sprendimo *Wilhelm ir kt.* 11 punktas; šio sprendimo 279 punkte minėto sprendimo *Tréfileurope prieš Komisiją* 191 punktas ir šio sprendimo 279 punkte minėto sprendimo *Sotralentz prieš Komisiją* 29 punktas).

281 Todėl *ne bis in idem* principas juo labiau negali būti taikomas tokiu atveju, kaip šioje byloje, kai Komisijos ir Jungtinių Amerikos Valstijų institucijų procedūromis ir paskirtomis sankcijomis akivaizdžiai siekiama skirtingų tikslų. Iš tiesų pirmuoju atveju siekiama apsaugoti neiškreiptą konkurenciją Europos Sąjungos teritorijoje ar EEE, o antruoju – Jungtinių Amerikos Valstijų rinką (šiuo klausimu žr. 1970 m. liepos 15 d. Teisingumo teismo sprendimo *Buchler prieš Komisiją*, 44/69, Rink. p. 733, 52 ir 53 punktus ir 1999 m. kovo 25 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Gencor prieš Komisiją*, T-102/96, Rink. p. II-753, 103–106 punktus). Todėl sąlyga dėl ginamo teisinio intereso tapatumo, kuri yra būtina taikyti *ne bis in idem* principą, nėra įvykdyta.

282 Be to, reikia pažymėti, kad *Roquette* nesiremia ir neįrodo, jog yra teisinis principas arba taisyklė arba viešosios tarptautinės teisės susitarimas, kuris draustų įvairių valstybių valdžios institucijoms ar teismams persekioti ir bausti asmenį už tas pačias faktines aplinkybes, sukeliančias pasekmių jų teritorijoje ar jurisdikcijoje. Jeigu nėra tokios Bendrijai ir trečiosioms valstybėms, pavyzdžiui, Jungtinėms Amerikos Valstijoms, privalomos taisyklės arba susitarimo, kuri numato tokį draudimą, įrodymo, Komisijai jie nėra privalomi.

283 Todėl reikia atmesti *Roquette* argumentą, grindžiamą *ne bis in idem* principo pažeidimu, dėl to, kad už nagrinėjamą kartelį bausmė taip pat buvo paskirta ne Bendrijos teritorijoje, arba dėl to, kad ginčijamame sprendime Komisija atsižvelgė į

visą *Roquette* apyvartą, į kurią nustatydamas baudas jau buvo atsižvelgusios Jungtinių Amerikos Valstijų institucijos.

- 284 Dėl *Roquette* tvirtinimo, kad Komisija neteisingai aiškino šio sprendimo 271 punkte minėtą sprendimą *Boehringer prieš Komisiją*, pagal kurį Komisija privalo atsižvelgti į trečiosios valstybės valdžios institucijų paskirtą sankciją, jei Komisijos nustatytos su įmone ieškove susijusios faktinės aplinkybės yra identiškoms nustatytosioms minėtų valdžios institucijų, reikia priminti, kad šio sprendimo 3 punkte Teisingumo teismas nurodė:

„Reikia išspręsti tik klausimą, ar Komisija taip pat turi pareigą įskaityti sankciją, kurią paskyrė trečiosios valstybės valdžios institucijos, jei nagrinėjamoje byloje ieškovo veiksmai, kuriais jį kaltina Komisija ir Jungtinių Amerikos Valstijų valdžios institucijos, yra identiški“.

- 285 Iš šio teiginio *Roquette* daro *a contrario* išvadą, kad Komisija privalėjo atsižvelgti į jai Jungtinių Amerikos Valstijų valdžios institucijų paskirtas sankcijas už jos dalyvavimą pasauliniame natrio gliukonato kartelyje, kuris buvo tokio paties pobūdžio, taip pat vykdomas ir susijęs su tokiu pačiu įmonių elgesiu tiek tikslo, tiek ir vietovės atžvilgiu, kaip ir kartelis, apibūdintas Komisijos ginčijamame sprendime, kuriuo ieškovei paskiriama 10,8 mln. eurų bauda.

- 286 Vis dėlto visų pirma reikia pažymėti, kad iš šio sprendimo 271 punkte minėtos sprendimo *Boehringer prieš Komisiją* ištraukos akivaizdžiai matyti, jog Teisingumo Teismas, neišnagrinėjęs klausimo, ar Komisija privalo atsižvelgti ir į trečiųjų valstybių valdžios institucijų paskirtą sankciją, jei Komisijos ir minėtų valdžios institucijų įmonės atžvilgiu nustatytos faktinės aplinkybės yra identiškoms, pripažino, kad Komisijos ir trečiosios valstybės valdžios institucijų inkriminuojamų faktinių aplinkybių vienodumas yra išankstinė minėto nagrinėjimo sąlyga.

- 287 Be to, antra, svarbu pažymėti, kad, atsižvelgdamas į konkrečią situaciją, kuri atsiranda, pirma, dėl glaudžios valstybių narių nacionalinių rinkų ir bendrosios rinkos tarpusavio priklausomybės ir, antra, dėl ypatingos Bendrijos ir valstybių narių kompetencijos pasidalijimo kartelių srityje toje pačioje (t. y. bendrosios rinkos) teritorijoje sistemos, Teisingumo Teismas, pripažinęs dvigubo persekiojimo galimybę ir atsižvelgdamas į tai, kad dėl to gali būti paskirta dviguba sankcija, nusprendė, jog, remiantis teisingumo reikalavimu, būtina atsižvelgti į pirmąjį sprendimą, kuriuo paskirta bausmė (279 punkte minėto sprendimo *Wilhelm 11* punktas ir generalinio advokato H. Mayras išvada 271 punkte minėtoje byloje *Boehringer prieš Komisiją*, Rink. p. 1293, 1301–1303).
- 288 Tačiau šiuo atveju tokios situacijos akivaizdžiai nėra. Todėl, jeigu nėra tiesioginės nuorodos į tarptautinės sutarties nuostatą, numatančią Komisijos pareigą nustatant baudos dydį atsižvelgti į tai pačiai įmonei už tą pačią veiką trečiosios valstybės, pavyzdžiui, Jungtinių Amerikos Valstijų, valdžios institucijų ar teismų taikytas sankcijas, *Roquette* negali pagrįstai kaltinti Komisijos, kad šioje byloje ji pažeidė šią tariamą pareigą.
- 289 Bet kuriuo atveju, net jeigu remiantis 271 punkte minėtu sprendimu *Boehringer prieš Komisiją* reikėtų manyti, kad teisingumo principas įpareigoja Komisiją atsižvelgti į trečiųjų valstybių valdžios institucijų paskirtas sankcijas, jeigu įmonės atžvilgiu Komisijos nustatytos faktinės aplinkybės yra identiškos nustatytosioms trečiosios valstybės valdžios institucijos tos pačios įmonės atžvilgiu, reikia pripažinti, kad šioje byloje *Roquette* neįrodė, jog Jungtinių Amerikos Valstijų valdžios institucijų procedūra buvo susijusi su kartelio veikimu ar jo pasekmėmis ne tik Jungtinių Valstijų, bet ir kitose teritorijose.
- 290 Kalbant apie *Roquette* nubaudimą Jungtinėse Amerikos Valstijose, iš Jungtinių Amerikos Valstijų teisingumo ministerijos ir *Roquette* sudaryto susitarimo, kurį pateikė *United States District Court for the Northern District Court of California*,

matyti, kad *Roquette* buvo nubausta 2,5 mln. Jungtinių Amerikos Valstijų dolerių (USD) bauda. Nors šiame susitarime nurodoma, kad natrio gliukonato kartelio tikslas buvo pašalinti konkurenciją, nustatant ir išlaikant kainas bei pasidalijant „Jungtinėse Amerikos Valstijose ir kitur“ parduodamo natrio gliukonato rinkos dalis, nebuvo niekaip įrodyta, kad šis Jungtinių Amerikos Valstijų teismo patvirtintas susitarimas buvo susijęs su kartelio taikymu ar pasekmėmis ne tik šioje, bet ir kitose valstybėse (šiuo klausimu žr. šio sprendimo 271 punkte minėto sprendimo *Boehringer prieš Komisiją* 6 punktą) ir visų pirma EEE, o tokiu atveju tai akivaizdžiai rodytų Komisijos teritorinę jurisdikciją. Be to, neginčijama, kad Komisija atliko savo tyrimą (ginčijamo sprendimo 54–64 konstatuojamosios dalys) ir pati įvertino jai pateiktus įrodymus.

291 Šiomis aplinkybėmis reikia atmesti kaltinimą, kad Komisija pažeidė tariamą pareigą įskaityti anksčiau trečiųjų valstybių valdžios institucijų paskirtas sankcijas, ir netiesioginį iš pirmojo *Roquette* kaltinimo išplaukiantį kaltinimą proporcingumo principo pažeidimu.

292 Remiantis tuo, kas nurodyta, galima atsižvelgti tik į kaltinimą, grindžiamą neteisingu apyvartos, į kurią buvo atsižvelgta apskaičiuojant *Roquette* paskirtą baudą, nustatymu. Todėl Pirmosios instancijos teismas, remdamasis savo neribota kompetencija, turi nustatyti šios klaidos pasekmes.

Dėl naudojimosi neribota kompetencija

293 Naudodamasis savo neribota kompetencija, Pirmosios instancijos teismas visų pirma mano, kad net jei klaidą, susijusią su atsižvelgimu į *Roquette* „pokristalizacinio

tirpalo“ apyvartą nustatant pradinį jos baudos dydį (žr. šio sprendimo 55 punktą), būtų galima priskirti *Roquette*, ši aplinkybė negali pateisinti atsižvelgimo į šią klaidingą apyvartą nustatant pradinį baudos dydį (šiuo klausimu žr. šio sprendimo 43 punkte minėto sprendimo *Aristrain prieš Komisiją* 586 punktą).

294 Todėl pasaulinė apyvarta, į kurią turi būti atsižvelgiama nustatant pradinį *Roquette* baudos dydį, yra 9 820 600 EUR, o ne 12 293 620 EUR, o jos turima rinkos dalis yra 17,4 %, o ne 20,96 %.

295 Kalbėdamas apie šio sumažinimo pasekmes, Pirmosios instancijos teismas primena, kad jeigu Komisija, siekdama nustatyti baudos dydį, suskirsto EB 81 straipsnio 1 dalį pažeidusias įmones į kategorijas, šių kategorijų ribos turi būti logiškai apibrėžtos ir objektyviai pagrįstos (šiuo klausimu žr. 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją*, T-23/99, Rink. p. II-1705, 298 punktą; 2003 m. kovo 19 d. Sprendimo *CMA CGM ir kt. prieš Komisiją*, T-213/00, Rink. p. II-913, 416 punktą ir 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Atlantic Container Line ir kt. prieš Komisiją*, T-191/98, T-212/98 iki T-214/98, Rink. p. II-3275, 1541 punktą).

296 Šioje byloje kartelio dalyvių suskirstymas į dvi kategorijas ginčijamame sprendime yra grindžiamas santykinė įmonių svarba nagrinėjamoje rinkoje, išreikšta apyvarta ir rinkos dalimis. Šiuo pagrindu *Jungbunzlauer*, *Fujisawa* ir *Roquette* buvo priskirtos pirmajai kategorijai, motyvuojant tuo, kad jos yra trys pagrindinės natrio gliukonato gamintojos, o jų turimos pasaulinės rinkos dalys viršija 20 %. *Glucona* ir *ADM*, kurių dalys nagrinėjamoje rinkoje neviršijo 10 %, buvo priskirtos antrajai kategorijai (ginčijamo sprendimo 380 ir 382 konstatuojamosios dalys).

297 Pirmosios instancijos teismas mano, kad santykinė aptariamų įmonių svarba, išreikšta apyvarta ir rinkos dalimis, yra tinkamas jų suskirstymo į atskiras kategorijas

kriterijus. Vis dėlto šis kriterijus turi būti taikomas laikantis proporcingumo ir vienodo požiūrio principų.

298 Atsižvelgdamas į šiuos esminius svarstymus, Pirmosios instancijos teismas mano, kad dėl klaidos, padarytos atsižvelgiant į atitinkamą *Roquette* apyvartą, ši negali būti priskirta pirmajai kategorijai. Iš tikrųjų Pirmosios instancijos teismas mano, kad tai, jog šioje byloje suskirsčius įvairias nagrinėjamas įmones į kategorijas, remiantis jų santykinės svarbos kriterijumi, *Roquette*, kurios rinkos dalis po pakoregavimo sudaro 17,4 %, o apyvarta – 9 820 600 EUR, taikomas toks pats pradinis 10 mln. eurų baudos dydis kaip ir *Fujisawa*, kurios rinkos dalis po *Roquette* turimos rinkos dalies pakoregavimo sudaro 37,1 %, o apyvarta – 20 843 500 EUR, o ADM, kurios rinkos dalis po *Roquette* turimos rinkos dalies pakoregavimo sudaro 9,7 %, o apyvarta – 5 485 810 EUR, skiriamas 5 mln. eurų pradinis baudos dydis, prieštarauja vienodo požiūrio ir proporcingumo principams.

299 Šios išvados nepaneigia Komisijos argumentai, kad bauda buvo apskaičiuota ne pagal apyvartą. Iš tiesų, jeigu baudos dydis nebuvo nustatytas tiesiogiai atsižvelgiant į nagrinėjamų įmonių apyvartą, vis dėlto ši apyvarta nulemia pradinį baudos dydį, kuris yra lemiamas nustatant galutinį baudos dydį. Šios išvados taip pat nepaneigia Komisijos argumentas, kad įmonės buvo suskirstytos į kategorijas atsižvelgiant į tai, ar jos buvo pagrindinės gamintojos, o ne į tai, ar jų rinkos dalis buvo mažesnė, ar didesnė nei 20 %. Iš tikrųjų pirmiausia Komisija neteisingai mano, kad ginčijamame sprendime įmonės suskirstomos į dvi kategorijas vien pritaikius trijų pagrindinių gamintojų kriterijų (žr. šio sprendimo 296 punktą), ir, antra, kad priskyrimas kategorijai pagal šį vienintelį kriterijų šioje byloje negali būti pateisinamas proporcingumo ir vienodo požiūrio principų požiūriu. Kalbėdamas apie šio

sprendimo 49 punkte minėtą sprendimą *Acerinox prieš Komisiją*, kuriuo rėmėsi Komisija, Pirmosios instancijos teismas mano, kad šiuo atveju juo negalima pagrįstai remtis, nes minėtoje byloje įmonių rinkos dalys nedaug skyrėsi, nes visos jos sudarė 11–18 %, o šioje byloje rinkos dalys, pakoregavus *Roquette* apyvartą, sudaro 9,1–37,1 %.

300 Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, remdamasis savo neribota kompetencija, Pirmosios instancijos teismas mano, kad *Roquette* reikia priskirti prie tarpinės kategorijos tarp Komisijos nustatytų pirmosios bei antrosios kategorijų ir nustatyti 7,5 mln. EUR. pradinį baudos dydį. Todėl pritaikius metodiką ir kitus šioje byloje nagrinėjamu atveju Komisijos taikytus veiksnius, *Roquette* bauda turi būti 8,1 mln. EUR.

301 Vis dėlto Pirmosios instancijos teismas mano, kad jeigu priskyrus *Roquette* atsakomybę už klaidą yra įmanoma ištaisyti tą klaidą ir jos pasekmes (žr. šio sprendimo 293 punktą), negalima daryti išvados, kad Pirmosios instancijos teismas, naudodamasis savo neribota kompetencija, jokiais atvejais negali atsižvelgti į tokią atsakomybę vertindamas minėtos klaidos pasekmes.

302 Šiuo atžvilgiu Pirmosios instancijos teismas pažymi, kad savo 1999 m. lapkričio 19 d. laiške Komisijai *Roquette* pabrėžė natrio gliukonato arba „skystojo“ NG sąvokos dviprasmiškumą. Iš tikrųjų šiame laiške *Roquette* nurodė, kad „skystasis“ NG atitinka arba „pokristalizacinį tirpalą“, gaunamą kaip šalutinį produktą kristalizuojant „kietąjį“ NG, arba „kietojo“ NG tirpalą“.

303 Iš to paties laiško matyti, kad *Roquette* patikslino savitą jos gaminamo skystojo natrio gliukonato pobūdį, nurodydama:

„<...> *Roquette* taip pat norėtų atkreipti dėmesį į jos produkto, vadinamo „skystuoju“ NG, savitumą, palyginti su konkurentų produktu. Iš tikrųjų *Roquette* naudoja „kietojo“ NG kristalizacijos technologiją, kuri ypatinga tuo, kad tik po vieno kristalizacijos etapo „pokristalizacinis tirpalas“ („skystasis“ NG) gaunamas:

- labai dideliais kiekiais,

- tinkamos parduoti kokybės,

- mažomis sąnaudomis.

Atvirkščiai, kiek *Roquette* yra žinoma, jos konkurentų naudojamais gamybos būdais dėl kelių kristalizacijos etapų pagaminamas tik nedidelis kiekis „pokristalizacinio tirpalo“, kuris yra prastesnės kokybės ir mažai tinka arba visiškai netinka prekybai pramonės sektoriuje. Taigi *Roquette* konkurentų gaminamas „skystasis“ NG labiau atitinka „kietojo“ NG tirpalą, t. y. produktą, gaminamą daug didesnėmis sąnaudomis.

Roquette gamybos procesas, kaip ir naudojant šį procesą „skystojo“ NG, kaip šalutinio produkto, išgavimas, apie kurį konkurentai bent jau bylos aplinkybių metu nežinojo, yra komercinė paslaptis. Šis patikslinimas yra labai svarbus, nes būtent dėl šių konkrečių savo gamybos proceso ypatumų *Roquette* nuolat prieštaravo tam, kad

su konkurentais organizuojami susitikimai, nepaisant pastarųjų spaudimo, apimtų „skystąjį“ NG.

304 Savo 1999 m. gegužės 3 d. laiške *Roquette* pažymėjo, kad šio laiško priede paminėti susitikimai „*Roquette* atžvilgiu buvo susiję tik su kristalizuotu (kietuoju) NG, o ne skystuoju NG“. Savo 2000 m. liepos 25 d. atsakyme į pranešimą apie kaltinimus *Roquette* taip pat nurodo, kad „dėl naudojamo NG gamybos būdo (ji) pagamina didelį kiekį skystojo natrio gliukonato (arba „pokristalizacinio tirpalo“)“ ir kad ji „visuomet prieštaravo tam, kad skystajam natrio gliukonatui būtų taikomos kvotos ir apskritai susitikimų metu nustatomos taisyklės“.

305 Be to, savo 1998 m. gegužės 12 d. bendradarbiavimo memorandume *Fujisawa* mano, kad „pokristalizacinis tirpalas“ nėra galutinis produktas, todėl kartelis jo neapėmė.

306 Galiausiai atsakydama į 1999 m. kovo 2 d. ir 2001 m. gegužės 11 d. prašymus pateikti informacijos *Roquette* savo 1999 m. gegužės 3 d. ir 2001 m. gegužės 21 d. laiškuose nurodė Komisijai apyvartą, pavadintą „skystojo natrio gliukonato“ apyvarta.

307 Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, Pirmosios instancijos teismas pažymi, kad *Roquette* 1999 m. lapkričio 19 d. laiške Komisijai pateikti paaiškinimai neleidžia nustatyti, jog *Roquette* gaminamas natrio gliukonatas ir „pokristalizacinis tirpalas“ yra vienas ir tas pats. Šiame laiške *Roquette*, žinoma, pažymi, kad skystojo natrio gliukonato, arba „skystojo“ NG, sąvoka gali atitikti arba „pokristalizacinį tirpalą“, gaunamą kaip šalutinį produktą kristalizuojant „kietąjį“ NG, arba „kietojo“ NG tirpalą, ir kad ji

naudoja „kietojo“ NG kristalizavimo technologiją, kuri dėl vienintelio kristalizacijos etapo yra ypatinga tuo, jog mažomis sąnaudomis pagaminamas labai didelis kiekis prekybai tinkamos kokybės „pokristalizacinio tirpalo“, tačiau visai neatrodo, kad skystos formos *Roquette* produktas, pavadintas „skystuoju natrio gliukonatu“, atitinka tik „pokristalizacinį tirpalą“.

308 Tai, kad savo 1999 m. gegužės 3 d. ir 2000 m. liepos 25 d. laiškuose *Roquette* nurodė Komisijai, jog tiek, kiek tai susiję su *Roquette*, kartelio susitikimai apėmė tik kristalizuotą (kietąjį) NG, o ne skystąjį NG, arba kad ji visuomet prieštaravo tam, jog skystajam gliukonatu būtų taikomos per šiuos susitikimus nustatomos taisyklės, niekaip neatskleidžia, kad *Roquette* gaminamas skystasis natrio gliukonatas yra tik „pokristalizacinis tirpalas“.

309 Nesant visiško aiškumo dėl *Roquette* gaminamo skystojo natrio gliukonato ir „pokristalizacinio tirpalo“, Komisija galėjo pagrįstai manyti, kad, be „pokristalizacinio tirpalo“, *Roquette* gamino skystąjį natrio gliukonatą, panašų į gaminamą jos konkurentų. Todėl Komisija galėjo pagrįstai reikalauti, kad *Roquette* pateiktų savo skystojo natrio gliukonato apyvartos duomenis.

310 Be to, savo 1999 m. gegužės 3 d. ir 2001 m. gegužės 21 d. atsakymuose į Komisijos prašymus pateikti informacijos, susijusiųose visų pirma su jos apyvarta už skystąjį natrio gliukonatą, *Roquette* nepatiksino, kad jos gaminamas skystasis natrio gliukonatas atitiko tik „pokristalizacinį tirpalą“. *Roquette* nurodyta aplinkybė, jog Komisija jos prašė griežtai laikytis prašymų pateikti informaciją formos, jai niekaip netrukdyt stengtis nesukklaidinti Komisijos ir patikslinti, kad jos skystojo natrio gliukonato apyvarta atitinka tik jos apyvartą už „pokristalizacinį tirpalą“. Tokia išvada juo labiau pasitvirtina, nes, atsižvelgiant į *Roquette* skystojo natrio gliukonato gamybos ir prekybos pobūdį, ji turėjo žinoti, kad Komisija gali suklysti.

- 311 Be to, kadangi *Roquette* buvo galima laikyti didele įmone, galima daryti pagrįstą prielaidą, jog ji turėjo teisinių ir ekonominių žinių bei išteklių, leidžiančių sužinoti, kad šios apyvartos duomenys galėjo būti panaudoti apskaičiuojant jai skirtinos baudos dydį.
- 312 Todėl Komisija, siekdama apskaičiuoti baudą, galėjo remtis *Roquette* pateikta apyvarta, pavadinta „skystasis natrio gliukonatas“. *Fujisawa* pareiškimas jos 1998 m. gegužės 12 d. bendradarbiavimo memorandume, kad „pokristalizacinis tirpalas“ yra negalutinis produktas ir kartelis jo neapėmė, tik patvirtina jo taikymo sritį. Priešingai nei tvirtina *Roquette*, šis aspektas yra nesvarbus sprendžiant klausimą, ar Komisija turėjo žinoti, kad *Roquette* skystasis natrio gliukonatas atitiko „pokristalizacinį tirpalą“.
- 313 Taigi per administracinę procedūrą, ypač atsakydama į tikslus Komisijos klausimus, *Roquette*, pakankamai aiškiai ir nedviprasmiškai neinformavusi apie skystojo natrio gliukonato ir „pokristalizacinio tirpalo“ lygiavertiškumą, pasielgė labai aplaidžiai.
- 314 Pirmosios instancijos teismas visų pirma pažymi, kad atsakydama į Komisijos pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnį pateiktą 2001 m. gegužės 11 d. prašymą pateikti informacijos, kuriame Komisija atkreipė šio prašymo adresatų dėmesį į Reglamento Nr. 17 15 straipsnį, *Roquette* pateikė neteisingą savo apyvartą. Remdamasi pastarąja nuostata, Komisija gali priimti sprendimą įmonei skirti baudą, kurios dydis svyruoja nuo 100 iki 5 000 EUR, jeigu dėl aplaidumo ši įmonė, atsakydama į prašymą pateikti informacijos, kaip apibrėžta Reglamento Nr. 17 11 straipsnyje, ją pateikia netiksliai.

- 315 Todėl Pirmosios instancijos teismas, remdamasis savo neribota kompetencija, mano, kad, atsižvelgiant į didelį *Roquette* aplaidumą, baudą reikia padidinti 5 000 EUR.
- 316 Todėl Pirmosios instancijos teismas mano, kad *Roquette* turi būti paskirta 8 105 000 EUR bauda.

Dėl prašymų taikyti proceso organizavimo priemonės

- 317 *Roquette* mano, kad *Jungbunzlauer* atžvilgiu atšaukus ginčijamą sprendimą, kuriuo jai už dalyvavimą natrio gliukonato kartelyje skiriama 20,4 mln. EUR bauda, ir priėmus 2004 m. rugsėjo 29 d. Sprendimą dėl *Jungbunzlauer* ir kitų trijų *Jungbunzlauer* grupės įmonių, kuriuo joms už dalyvavimą natrio gliukonato kartelyje paskiriama 19,04 mln. EUR bauda, atsirado nauja faktinė aplinkybė, kuri yra naujo ieškinio pagrindo ir proceso organizavimo priemonių taikymo pagrindas.
- 318 *Roquette* iš esmės mano, kad atsižvelgiant į tai, jog 2004 m. rugsėjo 29 d. Sprendimu *Jungbunzlauer* ir kitoms trimis *Jungbunzlauer* grupės įmonėms skiriama mažesnė bauda už tą, kuri ginčijamu sprendimu buvo paskirta *Jungbunzlauer*, pastaroji gavo „antrą galimybę“ gintis ir pateikti naujus argumentus. *Roquette* mano neturėjusi tokios „antros galimybės“. Todėl ji pateikia naują ieškinio pagrindą, pagrįstą gero administravimo, vienodo požiūrio ir teisės į gynybą principų pažeidimu.

319 Tam, kad būtų atsižvelgta į šią naują faktinę aplinkybę, *Roquette* iš esmės prašo, kad, taikant vieną iš proceso organizavimo priemonių pagal Procedūros reglamento 64 straipsnio 4 dalį, Komisijos būtų paprašyta pareikšti savo nuomonę dėl naujojo ieškinio pagrindo ir pripažinti ginčijamą sprendimą negaliojančiu remiantis šiuo nauju ieškinio pagrindu. *Roquette* subsidiariai prašo Pirmosios instancijos teismo imtis visų kitų reikiamų priemonių, kurių jis gali imtis pagal Procedūros reglamentą, pavyzdžiui, atnaujinti žodinę proceso dalį arba sujungti bylas.

320 Komisija ginčija abu šiuos *Roquette* prašymus.

321 Pirmosios instancijos teismas primena, jog iš proceso organizavimo priemonių, nurodytų Procedūros reglamento 64 straipsnio 1 ir 2 dalyse, paskirties ir objekto matyti, kad jos yra taikomos įvairiais Pirmosios instancijos teisme vykstančio proceso etapais ir jomis siekiama palengvinti šio proceso eigą. Todėl užbaigus žodinę proceso dalį šalis gali prašyti taikyti proceso organizavimo priemones tik tuomet, jeigu Pirmosios instancijos teismas nusprendžia atnaujinti žodinę proceso dalį (1999 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Hoechst prieš Komisiją*, C-227/92 P, Rink. p. I-4443, 102 ir 103 punktai).

322 Todėl, nepaisant *Roquette* prašymų formuluotės, visų pirma reikia išspręsti klausimą dėl poreikio šioje byloje atnaujinti žodinę proceso dalį.

323 Teismų praktikoje pripažinta, kad prašymą dėl žodinės proceso dalies atnaujinimo, jog būtų įvertintos naujos faktinės aplinkybės, Pirmosios instancijos teismas turi tenkinti tik tada, kai suinteresuotoji šalis remiasi faktinėmis aplinkybėmis, kurios gali turėti lemiamos reikšmės bylos baigčiai ir kuriomis šalis negalėjo remtis vykstant žodinei proceso daliai (1999 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *ICI prieš Komisiją*, C-200/92 P, Rink. p. I-4399, 60 ir 61 punktai; 2002 m. birželio 25 d.

Pirmosios instancijos teismo sprendimo *British American Tobacco (Investments) prieš Komisiją*, T-311/00, Rink. p. II-2781, 53 punktas).

- 324 Šiuo atžvilgiu Pirmosios instancijos teismas pažymi, kad nagrinėjamoje byloje ginčas yra susijęs su Komisijos priimto sprendimo teisėtumu *Roquette* atžvilgiu. Iš tikrųjų *Roquette* prašo panaikinti ginčijamą sprendimą, kuriuo jai skiriama 10,8 mln. EUR bauda. Be to, Pirmosios instancijos teismas pažymi, kad 2004 m. rugsėjo 29 d. Sprendimas akivaizdžiai buvo priimtas vėliau nei ginčijamas sprendimas.
- 325 Kaip pripažinta teismų praktikos, Bendrijos teisės akto teisėtumas yra vertinamas atsižvelgiant į jo priėmimo metu buvusias faktines ir teisines aplinkybes (1979 m. vasario 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Prancūzija prieš Komisiją*, 15/76 ir 16/76, Rink. p. 321, 7 ir 8 punktai; 1996 m. gruodžio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Altmann ir kt. prieš Komisiją*, T-177/94 ir T-377/94, Rink. p. II-2041, 119 punktas). Todėl vertinant tokio akto teisėtumą negalima atsižvelgti į aplinkybes, kurios atsirado priėmus Bendrijos teisės aktą (šiuo klausimu žr. 1997 m. spalio 21 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Deutsche Bahn prieš Komisiją*, T-229/94, Rink. p. II-1689, 102 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką). Be to, sprendimo teisėtumą iš esmės reikia nagrinėti atsižvelgiant į per administracinę procedūrą šalių nurodytas ir (arba) tokiaame sprendime išdėstytas faktines ir teisines aplinkybes. Priešingu atveju kiltų klausimas dėl ankstesnės administracinės ir paskesnės teisminės kontrolės procedūrų, kurios yra pagrįstos faktinių ir teisinių aplinkybių vienodumu, paralelizmo.
- 326 Kadangi nauja faktinė aplinkybė, kuria remiasi *Roquette*, akivaizdžiai atsirado priėmus ginčijamą sprendimą, ši aplinkybė negali turėti įtakos jo teisėtumui (šiuo klausimu žr. 1998 m. rugsėjo 16 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *IECC prieš Komisiją*, T-133/95 ir T-204/95, Rink. p. II-3645, 37 punktą). Taigi 2004 m. rugsėjo 29 d. Sprendimas dėl *Jungbunzlauer* ir trijų jos dukterinių įmonių nėra nauja

aplinkybė, galinti turėti lemiamos įtakos bylos baigčiai. Todėl šiuo pagrindu nereikia atnaujinti žodinės proceso dalies.

327 Šios išvados nepaneigia tai, kad *Roquette* taip pat prašo pakeisti ginčijamą sprendimą. Remdamasis savo neribota kompetencija, Pirmosios instancijos teismas, vertindamas baudos dydį ieškovės nurodytų kaltinimų atžvilgiu, žinoma, gali atsižvelgti į papildomą informaciją, kuri nebuvo paminėta ginčijamame sprendime (šiuo klausimu žr. 2003 m. liepos 9 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Daesang ir Sewon Europe prieš Komisiją*, T-230/00, Rink. p. II-2733, 61 punktą). Vis dėlto teisinio tikrumo principo požiūriu, naudojantis šia galimybe iš esmės galima atsižvelgti tik į informaciją, atsiradusią anksčiau, nei buvo priimtas ginčijamas sprendimas, ir kurią Komisija galėjo žinoti priimdama sprendimą. Laikydamasis kitokio požiūrio, Pirmosios instancijos teismas, o ne administracinė institucija, vertintų klausimą, kurio jos dar nebuvo prašoma nagrinėti, o tai pažeistų jos kompetenciją ir apskritai teisminės ir administracinės valdžios funkcijų pasidalijimą bei institucinę pusiausvyrą. 2004 m. rugsėjo 29 d. Sprendimo priėmimas nepagrindžia šių principų išimties taikymo. Be to, *Roquette* niekaip neįrodė, kad minėtas sprendimas turi kokį nors išskirtinį pobūdį. Kadangi 2004 m. rugsėjo 29 d. Sprendimas buvo priimtas vėliau nei ginčijamas sprendimas ir negali pateisinti nukrypimo nuo principo, pagal kurį galima atsižvelgti tik į naują informaciją, atsiradusią anksčiau, nei buvo priimtas ginčijamas sprendimas, reikia atmesti prašymą atnaujinti žodinę proceso dalį, taigi ir prašymą taikyti proceso organizavimo priemonės.

328 Be to, tai, kad nagrinėdamas ginčijamą sprendimą Pirmosios instancijos teismas negali atsižvelgti į minėtas vėliau atsiradusias aplinkybes, neatima iš ieškovės galimybės remtis savo teisėmis Komisijoje. Iš tikrųjų ieškovei niekas netrukdo oficialiai paprašyti Komisijos iš naujo pradėti administracinę procedūrą tam, kad

būtų persvarstytas jos pirminis sprendimas, ir prireikus Pirmosios instancijos teismui pateikti ieškinį dėl Komisijos atsisakymo tenkinti jos prašymą.

- 329 Pirmosios instancijos teismas papildomai pažymi, kad net jeigu 2004 m. rugsėjo 29 d. Sprendimo priėmimas pateisintų draudimo atsižvelgti į papildomą informaciją, atsiradusią vėliau už ginčijamą sprendimą, išimties taikymą, nėra įvykdyta sąlyga, kad ta nauja faktinė aplinkybė turi būti tokia, kuri galėtų turėti lemiamos reikšmės bylos baigčiai, kad pateisintų proceso atnaujinimą (žr. šio sprendimo 323 punkte nurodytą teismų praktiką).
- 330 Iš tikrųjų bet kuriuo atveju 2004 m. rugsėjo 29 d. Sprendimo priėmimas negali pažeisti, kaip nurodo *Roquette*, gero administravimo, teisės į gynybą ir vienodo požiūrio principų.
- 331 Kalbant apie tariamą gero administravimo principo pažeidimą, pakanka pažymėti, kad naujo sprendimo dėl *Jungbunzlauer* ir kitų trijų *Jungbunzlauer* grupės bendrovių priėmimas negalėjo turėti įtakos gero administravimo reikalavimui, kurio Komisija, priimdama ginčijamą sprendimą dėl *Roquette*, turėjo laikytis. Jeigu priimant 2004 m. rugsėjo 29 d. Sprendimą reikėtų atsižvelgti į gero administravimo principo pažeidimą, tuo remtis galėtų tik *Jungbunzlauer*. Todėl *Roquette* nurodo ieškinio pagrindą, kurį prireikus, pateikusi atitinkamus kaltinimus, galėtų pateikti tik *Jungbunzlauer*.
- 332 Taip pat kalbant apie tariamą jos teisės į gynybą pažeidimą priėmus naują sprendimą dėl *Jungbunzlauer*; *Roquette* savo vardu paprasčiausia remiasi žala, tariamai priskiriama trečiajam asmeniui. Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad teisės į gynybą

laikymasis reikalauja, jog suinteresuotoji įmonė galėtų tinkamai išreikšti savo nuomonę apie Komisijos jos atžvilgiu pateiktų faktų, kaltinimų ir aplinkybių realumą bei svarbą (2003 m. gruodžio 16 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied prieš Komisiją*, T-5/00 ir T-6/00, Rink. p. II-5761, 32 ir 33 punktai). Šioje byloje nėra pateikta jokios informacijos, iš kurios būtų matyti, kad 2004 m. rugsėjo 29 d. Sprendimas turėjo įtakos ginčijamam sprendimui, priimtam dėl *Roquette*. *Roquette* nepateikia jokių įrodymų, kad priėmus 2004 m. rugsėjo 29 d. Sprendimą jai būtų pateikiami kaltinimai dėl naujų faktinių aplinkybių, pakeičiančių su ja susijusį ginčijamą sprendimą. Todėl šioje byloje 2004 m. rugsėjo 29 d. Sprendimo priėmimas niekaip nepažeidžia *Roquette* teisės į gynybą.

333 Galiausiai dėl to, kad yra pažeidžiamas vienodo požiūrio principas, nes *Jungbunzlauer* galėjo antrą kartą pareikšti nuomonę dėl faktinių aplinkybių, kuriomis ji yra kaltinama, o *Roquette* neturėjo tokios galimybės, reikia priminti, kad institucijų priimtiems teisės aktams iš esmės taikoma teisėtumo prezumpcija ir jie sukelia teisinių pasekmių tol, kol yra panaikinami (323 punkte minėto sprendimo *ICI prieš Komisiją* 69 punktas). Todėl sprendimas, kuriuo šaliai skiriama bauda, nuo jo priėmimo momento laikomas teisėtu ir sukelia teisinių pasekmių. *A contrario*, panaikinus sprendimą, kuriuo skiriama bauda, išnyksta šio sprendimo teisinės pasekmės.

334 Todėl ginčijamas sprendimas tiek, kiek iš pradžių jis buvo susijęs su *Jungbunzlauer*, ir naujas 2004 m. rugsėjo 29 d. Sprendimas, priimtas dėl *Jungbunzlauer* ir kitų trijų *Jungbunzlauer* grupės įmonių, nesuteikė *Jungbunzlauer* galimybės „antrą kartą“ pareikšti nuomonės dėl faktinių aplinkybių, kuriomis ji yra kaltinama. *Jungbunzlauer* pateikė savo pastabas dėl naujo sprendimo, kuris buvo priimtas atšaukus pirmąjį sprendimą ir dėl kurio pastarasis teisiškai nustojo egzistuoti. Taigi Pirmosios instancijos teismas mano, kad 2004 m. rugsėjo 29 d. Sprendimo priėmimas *Roquette* atžvilgiu nepažeidė vienodo požiūrio principo.

- 335 Todėl remiantis šiais motyvais reikia atmesti *Roquette* prašymą atnaujinti procesą, taigi ir prašymą taikyti proceso organizavimo priemones.
- 336 Pirmosios instancijos teismas mano, kad *Roquette* prašymą sujungti šią bylą ir bylą T-492/04 *Jungbunzlauer ir kt. prieš Komisiją* taip pat reikia atmesti, nes šioje byloje galima priimti galutinį sprendimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 337 Pagal Procedūros reglamento 87 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jei laimėjusi šalis to reikalavo. Pagal minėtos nuostatos 3 dalies pirmąją pastraipą Pirmosios instancijos teismas gali paskirstyti išlaidas šalims, jeigu dalis kiekvienos šalies reikalavimų patenkinama, o dalis atmetama.
- 338 Šioje byloje Komisija pralaimėjo bylą tik dėl atsižvelgimo į natrio gliukonato apyvartą apskaičiuojant *Roquette* skirtiną baudą. Vis dėlto Komisija atsižvelgė į neteisingą apyvartą tik todėl, kad *Roquette* elgėsi labai aplaidžiai. Likę *Roquette* reikalavimai nebuvo patenkinti.
- 339 Šiomis aplinkybėmis būtų teisingiausia nurodyti *Roquette* padengti visas jos bylinėjimosi ir Komisijos patirtas išlaidas.

Remdamasis šiais motyvais,

PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS (trečioji kolegija)

nusprendžia:

1. *Roquette Frères SA* nustatyti 8 105 000 EUR baudą.
2. Pakeisti 2001 m. spalio 2 d. Komisijos sprendimą K(2001) 2931 (galutinis), susijusį su EB 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (COMP/E-1/36.756 – Natrio gliukonatas), tiek, kiek jis prieštarauja pirmiau išdėstytam 1 punktui.
3. Atmesti likusią ieškinio dalį.
4. Priteisti iš *Roquette Frères SA* visas bylinėjimosi išlaidas.

Azizi

Jaeger

Dehousse

Paskelbta 2006 m. rugsėjo 27 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Kancleris

Pirmininkas

E. Coulon

J. Azizi

Turinys

Faktinės ginčo aplinkybės	II - 3146
Procesas ir šalių reikalavimai	II - 3153
Dėl teisės	II - 3155
I — Dėl pažeidimo sunkumo	II - 3156
A — Įžanga	II - 3156
B — Dėl apyvartos nustatymo	II - 3158
1 Šalių argumentai	II - 3158
2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3162
C — Dėl konkrečios kartelio įtakos	II - 3164
1. Pirminės pastabos	II - 3164
2. Dėl to, kad Komisija pasirinko klaidingą būdą įrodyti, jog kartelis turėjo konkrečios įtakos rinkai	II - 3169
a) Šalių argumentai	II - 3169
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3170
3. Dėl kaltinimų, grindžiamų veiksniais, į kuriuos atsižvelgė Komisija ir kurie patvirtina kartelio veikimą bei poveikį rinkai	II - 3173
a) Dėl įvairių kartelio etapų	II - 3173
Šalių argumentai	II - 3173
Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3174
b) Dėl kartelio tikslų neįvykdymo	II - 3176
Įžanga	II - 3176
	II - 3251

Priežiūros sistema	II - 3177
— Šalių argumentai	II - 3177
— Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3178
Kvotos	II - 3179
— Šalių argumentai	II - 3179
— Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3180
Kainos	II - 3183
— Šalių argumentai	II - 3183
— Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3184
Pasidalijimas klientais	II - 3186
— Šalių argumentai	II - 3186
— Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3186
c) Dėl kaltinimų, grindžiamų tuo, kad į kartelio įtaką buvo atsižvelgta remiantis Roquette patalpose paimtais grafikais ...	II - 3187
Šalių argumentai	II - 3187
Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3188
4. Dėl kaltinimų, grindžiamų tuo, kad, vertindama kartelio įtaką, Komisija neatsižvelgė į kitus veiksnius	II - 3191
a) Dėl neatsižvelgimo į rinkos specifiką	II - 3191
Šalių argumentai	II - 3191
Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3192
b) Dėl neatsižvelgimo į pirkėjų nuomonę	II - 3194
Šalių argumentai	II - 3194
Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3195

ROQUETTE FRÈRES / KOMISIJA

c) Dėl neatsižvelgimo į tarpusavio nepasitikėjimo atmosferą	II - 3197
Šalių argumentai	II - 3197
Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3198
D — Dėl to, kad Roquette apribojo kartelio įtaką	II - 3199
a) Šalių argumentai	II - 3199
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3199
II — Dėl pažeidimo trukmės	II - 3200
A — Šalių argumentai	II - 3200
B — Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3202
III — Dėl lengvinančių aplinkybių	II - 3207
A — Šalių argumentai	II - 3207
B — Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3208
IV — Dėl Roquette bendradarbiavimo per administracinę procedūrą	II - 3210
A — Įžanga	II - 3210
B — Dėl to, kad Roquette buvo pirmoji ir vienintelė kartelio dalyvė, kuri Komisijai pateikė lemiamų įrodymų ginčijamam sprendimui parengti ...	II - 3211
1. Bendros pastabos	II - 3211
2. Bendros pastabos dėl nagrinėjamoje byloje taikomų taisyklių vertinant šalių bendradarbiavimą vykstat administracinei procedūrai	II - 3211
a) Šalių argumentai	II - 3211
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3213
	II - 3253

3. Dėl to, kad informacijos, kurią Komisija gavo prieš pradėdama bendradarbiauti su Roquette, nepakako kartelio egzistavimui įrodyti	II - 3216
a) Šalių argumentai	II - 3216
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3217
4. Dėl to, kad tik Roquette pateikta informacija turėjo lemiamos reikšmės ginčijamam sprendimui parengti	II - 3220
a) Šalių argumentai	II - 3220
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3225
C — Dėl to, kad Komisija neteisingai remėsi aplinkybe, jog Roquette pateikė atitinkamus dokumentus tik savo atsakyme į prašymą pateikti informacijos	II - 3226
1. Šalių argumentai	II - 3226
2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3227
V — Dėl ne bis in idem principo pažeidimo	II - 3228
A — Šalių argumentai	II - 3228
B — Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3230
Dėl naudojimosi neribota kompetencija	II - 3235
Dėl prašymų taikyti proceso organizavimo priemonės	II - 3243
Dėl bylinėjimosi išlaidų	II - 3249